

**KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN BELİRLEYİCİLERİ:
TÜRKİYE ÖRNEĞİ
Hande ÇALIŞKAN**

**Yüksek Lisans Tezi
Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Emrah İsmail ÇEVİK**

2017

**TC.
NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KADINA YÖNELİK ŞİDDET BELİRLEYİCİLERİ :
TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

HANDE ÇALIŞKAN

SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Danışman: Doç. Dr. EMRAH İSMAİL ÇEVİK

TEKİRDAĞ 2017

Her hakkı saklıdır.

ÖZET

Günümüzde kadına yönelik şiddet; toplumsal, dini, kültürel ve coğrafi sınırları aşan küresel bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Literatürde yer alan kadına yönelik şiddetin türleri incelendiğinde, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik boyutların ön plana çıktığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkardığı birçok durum söz konusudur. Kadına yönelik şiddetin farklı boyutlarını belirlemek, nedenlerini tespit etmek ve bu konuda veri toplama ihtiyacını gidermek amacıyla, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008 yılında yayınladığı "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ise, söz konusu bu araştırmanın ışığında Türkiye'de kadına yönelik şiddetin belirleyici etmenleri gözlemlemeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008 yılında yayınladığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ham verilerine göre lojistik regresyon analizi yardımı ile Türkiye'de kadına yönelik şiddetin belirleyicilerinin neler olduğu araştırılmıştır.

Lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre; kadınların ekonomik, psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddet görme olasılıklarını etkileyen faktörler farklılaşsa da, ön plana çıkan değişkenler söz konusudur. Buna göre, anlamlı bulunan değişkenler sırasıyla, kadının yaşadığı yer, kadının yaşı, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, sağlık durumu, şiddeti yaşamada ailenin etkisi, akraba evliliği yapması, intihar düşüncesi ve intihar girişiminde bulunma, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu, evlenirken kadının rızasının alınıp alınmadığı durumu, kadının çocukluğunda istismara uğraması, aldatılması, eşin alkol bağımlılığının olması, eşin kumar alışkanlığının olup olmaması, eşin çalışması ve sosyal güvenliğinin olup olmaması şeklindedir. Analiz sonuçları, kadına yönelik şiddetin temel belirleyicilerinin eşin durumundan ziyade kadının sosyo-ekonomik ve psikolojik durumu ile şiddeti algılama ve yorumlama biçimine bağlı olduğu sonucunu ortaya çıkarmakta ve buna bağlı olarak kadına yönelik şiddetin önüne geçilmesinde kadınlarda daha fazla farkındalık oluşturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Aile içi Şiddet, İstismar

THE DETERMINANTS OF VIOLENCE AGAINST WOMEN: EVIDENCE FROM TURKEY

ABSTRACT

Nowadays, the violence against women is a global problem as social, religious, cultural and transcending geographical boundaries. When the definition of violence against women in the literature is examined, it can be seen that physical, psychological, sexual and economical violence have taken over. There are many results of violence against women. The “Statistics on Domestic Violence Against Women in Turkey” was published in 2008 by the Turkish Statistical Institute in order to determine the different dimensions of violence against women, as well as identifying their causes and collecting data on this issue. This study aims at observing the determinants of violence against women in Turkey concerning the outcomes of the above mentioned research. In this context this research studies the determinants of violence against women in Turkey with the help of logistic regression analysis technique based upon the data obtained from Turkish Domestic Violence Survey on Women in Turkey.

According to the results of logistic regression analysis several variables come to the forefront although the factors affecting the likelihood of women’s economic, psychological, sexual and physical violence differ. The results show that location and age of the woman, educational status of her and the partner, health status exposure to the domestic violence during childhood marriage within the family, suicide ideation, suicide attempt, the woman’s prior consent on marriage, the partner’s gambling and drinking habits, sexual abuse at childhood, betrayal, the partner’s employment status and his social security are considered as significant independent variables. The results of analysis reveal that the determinants of violence against women depend largely on the socio-economic and psychological statuses of women and the way they perceive and interpret violence and more awareness of women is needed to prevent violence against them.

Key words: Violence against women, Domestic violence, Exploitation

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, kadınların yıllardır maruz kaldığı en temel insan hakları ihlalidir. Temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan şiddet, yıllardır kadınlar üzerinde vahim sonuçlar doğurmaktadır. Çoğunlukla aile içinde kalması gerektiği düşünüldüğü için, kadınlar şiddetle mücadelesinde yenik düşmektedirler. Bu çalışma ile kadına yönelik şiddete büyük bir çerçeveden bakılması amaçlanmış ve farkındalık oluşturmak hedeflenmiştir.

Eğitim hayatım boyunca, özellikle tez yazma sürecinde her türlü bilgi ve birikimini bana da aktarmaya çalışan ve bu süreci başarıyla bitirmeme vesile olan, her zaman desteğini ve bana olan inancını hissettiğim, özellikle akademik anlamda fazlasıyla kendime örnek aldığım ve hakkını asla ödeyemeyeceğim, hocam Sayın Doç. Dr. Emrah İsmail ÇEVİK'e,

Bana yeni bakış açıları kazandıran, her zaman güler yüzü ve akademik anlamda verdiği destekler için kıymetli hocam Sayın Doç. Dr. Durmuş Çağrı YILDIRIM'a, bu süreçte her zaman yorumlarına başvurduğum ve her zaman bana yardımcı olan ve desteğini esirgemeyen Sayın Yrd. Doç. Dr. Elif KIRAN'a, dualarıyla ve destekleriyle yanımda olan tüm Sosyal Bilimler Enstitüsü çalışanlarına saygılarımı sunar, teşekkürü borç bilirim.

Hayatım boyunca arkamda dağ gibi duran, maddi manevi tüm varlığını bana ve kardeşlerime adayan, bana güvenmeyi, sevmeyi ve güçlü olmayı öğreten Babam Adnan ÇALIŞKAN'a, duaları ve güzel yüreği ile her daim yanımda olan, hakkını asla ödeyemeyeceğim Annem Hafize ÇALIŞKAN'a, sabır ve destekleri için kardeşlerime çok teşekkür ederim.

Haziran, 2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I.....	3
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1.Toplumsal Cinsiyet Kavramı	5
1.2. Şiddet Kavramı	9
1.3. Kadına Yönelik Şiddet.....	18
1.4. Şiddet Türleri	20
1.4.1. Fiziksel Şiddet.....	23
1.4.2. Ekonomik Şiddet.....	26
1.4.3. Psikolojik Şiddet.....	30
1.4.4. Cinsel Şiddet	32
1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri	34
1.5.1.Kadına Yönelik Şiddetin Psikolojik Nedenleri	36
1.5.2.Kadına Yönelik Şiddetin Biyolojik Nedenleri.....	37
1.5.3.Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Nedenleri	38
1.6. Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları.....	38
1.7. Tarihsel Süreçte Kadın ve Şiddet.....	42

1.8. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddet	45
1.8.1. BM Tarafından Yapılan Önleme Politikaları.....	50
1.8.2. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar	51
1.9. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet	54
1.9.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar	56
1.9.1.1. Yasal Düzenlemeler.....	57
1.9.1.2. Sığınma Evleri	61
BÖLÜM II	63
2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ.....	63
BÖLÜM III.....	81
3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN LOJİSTİK REGRESYON İLE ANALİZİ	81
3.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	81
3.2. Çalışmada Kullanılan Ekonometrik Yöntemler	82
3.2.1. Bağımlı Kukla Değişkenli Regresyon Modelleri	82
3.2.1.1. Doğrusal Olasılık Modeli (DOM)	84
3.2.1.2. Logit Modeli.....	85
3.2.1.3. Probit Modeli.....	86
3.3. Analiz Sonuçları	87
3.3.1. Tanımlayıcı İstatistikler	87
3.3.2. Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları.....	92
SONUÇ.....	98
KAYNAKÇA	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Fiziksel, Psikolojik ve/veya Cinsel Şiddetin En Yaygın Olduğu Ülkeler 48

Şekil 2: Küresel Olarak Eş / Aile Şiddetine Bağlı Kadın Cinayet Oranları 49

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler	90
Tablo 2: Ekonomik Şiddet Görmenin Belirleyicileri	94
Tablo 3: Psikolojik Şiddet Görmenin Belirleyicileri	95
Tablo 4: Cinsel Şiddet Görmenin Belirleyicileri	96
Tablo 5: Fiziksel Şiddet Görmenin Belirleyicileri	97

KISALTMALAR**AB:** Avrupa Birliği**ASPB:** Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı**BM:** Birleşmiş Milletler**CEDAW:** Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Bertaraf Edilmesi Sözleşmesi**DSÖ:** Dünya Sağlık Örgütü**FRA:** Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı**İstanbul Sözleşmesi:** Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi**KAMER:** Kadın Dayanışma Merkezi**KSGM:** Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü**ŞÖNİM:** Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi**TUİK:** Türkiye İstatistik Kurumu**TBMM:** Türkiye Büyük Millet Meclisi**UNODC:** Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi**UN WOMEN:** Birleşmiş Milletler Kadın Birimi

GİRİŞ

Şiddet kavramı “bir kişiye güç veya baskı uygulayarak istenen bir şeyi yapmaya zorlama” şeklinde tanımlanmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca bireysel ve toplumsal düzeyde farklı boyutlarda gözlenen şiddet olgusu, ne yazık ki yaşamın bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddetin çeşitli türleri bulunmaktadır. Kimi zaman fiziksel kimi zaman da psikolojik, ekonomik, cinsel düzeyde kendisini gösteren şiddet, bireylerin yaşam kalitelerine de büyük ölçüde zarar vermektedir. Hemen hemen her toplumda mücadele edilen sosyal sorunların başında gelen şiddetin en yoğun uygulandığı kesimlerin başında maalesef kadınlar gelmektedir. Kadınlar çoğu zaman, şiddetin yaratmış olduğu fiziksel, psikolojik, sosyal, cinsel ve ekonomik olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Eş veya birlikte yaşanan kişilerden yaşanan şiddetin kadınların gerek fiziksel gerekse ruhsal sağlığı üzerinde birçok yönden doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri olmaktadır.

Kadına yönelik şiddet evrenselleşmiş bir olgu haline gelmiştir. Dünya’da ve Türkiye’de birçok dernek, topluluk, devletlerin yürüttüğü kadına şiddeti önleme politikaları yıllardır süregelmektedir. Kadına yönelik şiddet toplumsal bir sorun olarak ele alınıp, devletin ve toplumun tüm organlarının aktif katılımıyla elbirliğiyle çözümüne yönelik yaptırımlar getirilmesi ve bu yaptırımların toplumsal bir zihniyet değişikliğine yön vermesi hedeflenmiştir.

Şiddetin kötüye giden gidişatını değiştirmek amacıyla Türkiye’de ve Dünya’da çeşitli uygulamalar, düzenlemeler ve çalışmalar yapılmaktadır. Bu başlık altında şiddet hem küresel hem de Türkiye’deki durumu açısından değerlendirilecek ayrıca şiddet önleme çalışmalarından bahsedilecektir.

Bu çalışmada kadına yönelik şiddet tüm boyutlarıyla ele alınacaktır. Birinci bölüm altında ilk olarak toplumsal cinsiyet kavramı tanımlanacak ve bu kavramın topluma getirdiği olumsuz sonuçlara değinilecektir. Daha sonra şiddetin çok yönlü tanımı yapılacak, çeşitli araştırmalardan elde edilen tanımlamalara yer verilecektir. Şiddetin kadın açısından tanımı, toplumumuzdaki ve dünyadaki kadına yönelik şiddet manzaraları, şiddetin toplumsal, biyolojik ve psikolojik olarak nedenleri ve doğurduğu sonuçlar açıklanacaktır.

Çalışmanın ikinci kısmında kadına yönelik şiddete yönelik yapılan çalışmalara yer verilecektir. Üçüncü bölümde ise Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 yılında yayınlamış olduğu Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması anket verilerinden yararlanılarak logit model analizi ile kadına karşı şiddetin Türkiye’deki durumuna bakılacak ve şiddeti doğuran etmenler belirlenecektir.

BÖLÜM I

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Kadına yönelik şiddet; toplumsal, dini, kültürel, coğrafi sınırları aşan küresel bir sorundur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadına yönelik şiddet en temel insan hakları ihlali olarak görülmektedir. Şiddet, kişilerin geliri, eğitim durumu, yaşı ne olursa olsun her toplumda görülmektedir. Ayrıca, kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamda yerlerini alma haklarından çeşitli biçimlerde yoksun kalmalarına bunun da ötesinde fiziksel ve ruhsal sağlık sorunları yaşamalarına, sakat kalmalarına ve yaşamlarını yitirmelerine neden olmaktadır. Dünya’da ve Türkiye’de yıllardır süregelen şiddeti önleme kampanyaları, düzenlemeleri yapılmakta şiddet olgusu yok edilmeye çalışılmaktadır.

Dünya’da 1960’lardan itibaren etkin olmaya başlayan kadın hareketinin çabalarıyla kadına yönelik şiddet toplumların gündemine giriş yapmaya başlamış ve son 30 yılda insan hakları ihlallerinden biri olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de ise kadına yönelik şiddet konusu 1980’li yılların sonunda gündeme oturmaya başlayarak Türkiye’de tartışılır hale gelmiştir. Dünyada özellikle 20. yüzyılın son on yılında ivme kazanan inceleme ve araştırmalar sayesinde, kadına yönelik şiddetin yaygınlığına, nedenlerine ve sonuçlarına ilişkin önemli ölçüde bilgi toplanmıştır (Tezcan ve Tunçkanat, 2009: 851).

Şiddete maruz kalan kadınlarla ilgili olarak yapılan araştırmaların verileri şiddetin; düşük sosyoekonomik durum, stres, ruhsal rahatsızlıklar, intihar girişimi, çok çocuğa sahip olma, madde bağımlılığı gibi sonuçlar doğurduğunu ortaya koymaktadır. Kadına yönelik şiddetle ilgili araştırmalar tüm toplumlarda ve Türkiye’de sorunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Türkiye’de olduğu kadar Dünya’da şiddet oldukça yaygındır. Kuzey Hindistan’da yaşayan kadınların %17’sinin fiziksel, %22’sinin cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır. Doğu Londra’da kadınların %61’i aile içi şiddet yaşantısının olduğunu %87’si ise cinsel şiddete maruz kaldığını bildirmiştir. Nikaragua’da yaşayan kadınların %52’si

yaşamlarının bir bölümünde şiddete maruz kalmaktadır. Japonya’da ise kadınların %67’sinin fiziksel şiddet yaşadığı saptanmıştır. Ayrıca Washington’da yapılan bir araştırma da ise kadınların %27’sinin eşleri veya birlikte oldukları kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Köse ve Beşer, 2007: 115).

Türkiye’de ise şiddet olgusuna dair bir çok araştırma mevcuttur. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2014 yılında gerçekleştirilen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması kapsamında bulunan sonuçlara göre, her on kadından dördünün eşinden veya birlikte yaşadığı kişiden fiziksel şiddet yaşadığı belirlenmiştir. Türkiye genelinde yaşamın herhangi bir döneminde eşinden veya birlikte yaşadığı kişiden fiziksel şiddete maruz kalan kadın nüfus oranı %33.5’tir. Orta Anadolu bölgesi %42.8 ile yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların en fazla olduğu bölgedir. Yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların en az olduğu bölge %26.8 ile Doğu Karadeniz bölgesidir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519>).

1.1.Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Toplumsal cinsiyet kavramı, kadınlık ve erkeğin sosyal yapılara ve kùltürlere bağlı olarak oluşan ve sonradan öğrenilen kalıplara sahip derin bir kavramdır (Özaydınlık, 2014: 93-96). Ayrıca, sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda eşitliğin sağlanmasıdır (Uygur, 2016: 209). İnsanın cinsiyeti, biyolojik ve toplumsal olarak pek çok noktada önemli özelliklere sahiptir. Erkek veya kadın doğmak ya da olmak nüfus açısından dengeleri değiştirebileceği gibi cinsiyete dayalı toplumsal ayırım ve eşitsizlik konularında baş rolü oynayan kavramlardan biridir (Bingöl, 2014: 108-110). İnsanlar kadın veya erkek cinsiyeti ile doğarlar ancak yetiştirilirken toplumun cinsiyetlerine yönelik beklenen roller çerçevesinde kız veya erkek çocuk olmayı öğrenerek büyürler. Ailenin, içerisine girdiği toplumsal çevrenin ve alınan eğitimin etkisiyle, kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller kazanmakta ve toplumsal cinsiyet kimliğini edinmektedirler. Bu şekilde, kadınlar için ev ile ilgili işleri yürütme ve çocuk bakımı gibi işler öne çıkarken, erkekler için iş rolleri aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (Günay ve Bener, 2011: 157-160).

Kadınlar ve erkekler toplumsal birer varlıktır ve doğumlarından itibaren toplum her iki cinse de bazı rol, davranış kalıpları atfeder. Her iki cinse aktarılmış olan bu rol modelleri, toplum tarafından kabul edilmiş doğrular olarak görülür. Bu nedenle, kadının ve erkeğin olduğu her yerde toplumsal cinsiyete dair rol düzenlemelerinin de yer alacağını söylemek mümkündür (Karatay ve Karatay 2015: 22-25).

Oakley (1985)'e göre “*Cinsiyet, biyolojik olarak kadın-erkek ayrımını anlatırken; toplumsal cinsiyet, kadınlık ile erkeklik arasında ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeyi ifade etmektedir ve toplumsal cinsiyet bir kùltür meselesidir*” (Aktaran: Günay ve Bener: 2011:167).

Uygur'a (2016) göre toplumsal cinsiyet algısını değiştirmenin en önemli adımını eğitim oluşturmaktadır. Bu bağlamda eğitim ile birlikte, toplumsal cinsiyete dayalı ön yargı ve klişeler değiştirilebilmektedir ki, bu değişiklikler ile başta

kadınların toplumsal cinsiyet bakımından içinde buldukları sosyal eşitsizliği de değiştirecektir.

Çoğunlukla kadın ve çocukları hedef alan ve onları çok derinden etkileyen şiddet bir nedene dayandırılmamaktadır. Örneğin, bireysel ilişkiler, sosyal ve toplumsal etkenler ve toplum tarafından şekillendirilen toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar gibi birçok faktörde içine katarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin günümüzde hangi noktada olduğunun ve ne derece önemsendiğinin bilinmesi, bu rollerin kişiler arası ilişkilere nasıl yansıdığına anlaşılması açısından önemlidir (Çetinkaya, 2013: 23).

Cinsiyete dayalı ayrımcılık, kadınları erkeklerden farklılaştırarak, toplumsal kaynaklara erişimlerini de etkiler ve eşitsiz kılar. Bu eşitsizlik çeşitli engellemeler ve ayrımcılıklar ile katlanır; sadece kadınların değil, bütün toplumun ekonomik, siyasal, kültürel gelişmesi önünde ciddi bir engel haline gelmektedir. Toplumlardaki eşitsizlik yalnızca kadınlar ve kız çocuklarını etkilemekle kalmamakta, demokratikleşmenin, gelişmenin ve kalkınmanın önünde önemli ölçüde engel teşkil etmektedir (Özaydınlık, 2014: 93-96).

Kadınların ne sıklıkta ve ne şekilde olursa olsun şiddete uğramalarının toplumsal sonuçları ağır olmakta, bu durumdan en çok da çocuklar etkilenmektedir. Şiddeti yaşayan kadınların çocuklarında istismar daha yüksek oranda gözlenmektedir. Araştırmalar istismara uğrayan çocukların %85'inin şiddetle çocukluk döneminde tanıştığını ortaya koymaktadır. Yine bu çocukların potansiyel şiddet uygulayıcıları veya kurbanları oldukları da saptanmıştır (Halıcı, 2007: 37).

Ünlü vd.'ne göre (2009) "*Kadın ve erkek karşıtlığı, toplumsal cinsiyete dayalı rollerle öğrenilen evrensel çelişkilerden biridir.*" Cinsiyet ayrımcılığı önyargılara ve belli kalıplara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır özellikle kişilerarası etkileşim, iş ve eğitim alanında kendini önemli ölçüde göstermektedir. Bu önyargılar kadın ve erkek dünyasını ayırırken erkeğin daha egemen yapıya sahip olduğunu baskılı bir şekilde öğretmektedir (Ünlü vd. 2009: 95-104). Kadın, duygu ve düşüncelerini sözle ifade etmeye daha yatkındır böylece herhangi bir sorun yaşadığında hislerini kolayca anlatabilir ancak erkeğin bu konudaki eğilimi, öfke

birikimi sonucu şiddet uygulama yoluna başvurduğu görülmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016: 32-36).

İçerisinde var olduğu toplumsal yapıdan beslenerek oluşan/oluşturulan kadın kimliği, kadının; aileyi biçimlendiren, kültürel mirasın nesiller arası geçişini sağlayan ve gelecek nesillerin hazırlayıcısı olan gibi özelliklerinden dolayı toplumların dinamiklerini de şekillendirmektedir (Karatay ve Karatay, 2015: 22-25).

Toplumsal cinsiyet olgusu, kültüre ve toplum yapısına göre değişmekle birlikte dünyanın pek çok ülke ve toplumunda yaşanan bir eşitsizlik sorunudur. Kadınlık, erkeklik statülerinin imkân ve izin verdiği ölçüde erkek egemen kültür tarafından oluşturulmuş bir kurgudur (Bingöl, 2014: 108-114). Şiddet, kadına yönelik olduğunda bilinen en önemli neden toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Bu bağlamda, en büyük etken kadının sadece kadın olduğu için şiddet yaşaması ve toplum nezdinde erkeğin arka planında kalması zorunluluğundan meydana gelebilmektedir (Uygur, 2016: 209-227).

Kadına yönelik şiddette, eşitsizlik önemli bir rol oynamaktadır. Cinsiyet eşitliği, eşit görünürlük, güçlendirme, kamu ve özel hayatın her alanında, her iki cins için, eşit katılım anlamına gelmektedir. Cinsiyet eşitsizliği karşısında sadece kadınların değil, toplum içinde erkeklerin tam katılımını teşvik etmek amaçlanır. Erkeklerde kadına yönelik şiddet konusunda algı değişimi, toplumda kadının konumunun belirlenmesinde ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında büyük önem taşır. Yalnız bu şekilde erkekler kadına yönelik şiddetle mücadelede daha fazla görülebilmektedir (Demir ve Nam; 2014: 211-213).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınları ve erkekleri sosyal, psikolojik, fiziksel alanlarda sınırlamaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine maruz kalan ve bu toplumsal norm ve değerleri içselleştiremeyen kadın ve erkekler kendilerini baskı altında hissetmekte ve toplum tarafından dışlanmaktadır. Örneğin, toplumsal bir öğrenim olarak kadının karşısına çıkan sorunlarda veya maruz kaldığı şiddet karşısında sessiz kalma, özellikle evlilik ile ilgili her şeyi kabullenme rolleri uygun görülmektedir. Lakin toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmanın bedelini yalnızca kadınlar değil erkekler de ödeyebilmektedirler. Örneğin, toplum tarafından evin geçimini

sağlamakla yükümlü görünen erkek bunun hem fiziksel hem de psikolojik baskısı altında kalabilir (Çetinkaya, 2013: 23-25). Tarih boyunca ve günümüzde birçok toplumda, erkeklerin düzenleyici, lider, koruyucu, kahraman, savaşçı, yiğit, yönetici gibi niteliklerle anılması; kadınlara nispeten daha güçlü ve saygın kabul edilmesi; saldırgan davranışlara ve şiddet uygulamaya gerekçe olmuştur (Ünlü vd. 2009: 95-104).

Şiddet çoğunlukla, toplumdaki güç ilişkilerin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bu ilişkilerde ikincil konumda olan kesimi hedef almaktadır. Bu bağlamda kadınlar, bu kesimin başında yer almaktadır (Erol, 2013: 192). Kadınların karşılaştığı cinsiyet temelli şiddeti Hökelekli; *“Bir kimsenin insan olarak kendisine saygınlık kazandıran ve bu sebeple övünç konusu olan bütün kişilik değerlerinin herhangi bir hakarete mâruz kalması doğrudan doğruya onun ırzına yönelik bir saldırı sayılmış ve “ırza tecavüz” deyimini en geniş anlamıyla “kişilik haklarının çiğnenmesi” şeklinde tanımlanmıştır (Hökelekli, aktaran: Şensoy, 2016).*

Erkeğin kadından üstün görüldüğü, kadın ve erkek rollerinin katı çizgilerle birbirinden ayrıldığı toplumlarda kadınların daha çok şiddete maruz kaldıkları bilinmektedir. Kadının, kabullenmek zorunda kaldığı kimliklere uymayan tutum ve davranışlarını, erkek doğrudan bir tehdit olarak algılamakta ve kadına karşı şiddet kullanmaktadır. Kadına yönelik şiddet biyolojik, psikolojik ve sosyal nedenlerden kaynaklanabildiği gibi sadece kadın olduğu için de yaşanabilmektedir. Kadına yönelik şiddetin en önemli sonuçlarından biri kadının fiziksel ve zihinsel sağlığını tersine etkilemesidir ve önemli bir halk sağlığı problemi olarak düşünülmektedir (Yanık vd., 2014: 104-106).

Kadına yönelik şiddetin en önemli sebebini toplumsal yapıdaki erkek egemen ideoloji oluşturmaktadır. Kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, “bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen” cinsiyet temelli şiddet olarak tanımlanmaktadır. Şiddet eşitsiz güç ilişkilerinden doğmaktadır ve güçlünün güçsüze iradesini kabul ettirme biçimidir. Kadına yönelik şiddet, cinsiyetleri nedeniyle yönlendirilen zarar verici çok çeşitli davranışların tümünden oluşur. Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını,

tekrarlanmasını, türü ve ağırlığını etkileyen birçok faktör bulunmakla birlikte, şiddetin temel kaynağı asıl olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadın ve erkek arasında, erkeğin baskın karakter kabul edilmesinden kaynaklanan eşitsiz bir güç ilişkisidir. Buna paralel olarak da kadına yönelik şiddet ve bir alt tür olarak kadına yönelik aile içi şiddet; ataerkil düzeni sürdürmek, itaat sağlamak ve süregelen güç dengesizliğini korumada en etkin araçtır. Esas itibarıyla şiddet, toplumun her alanında var olan cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak oluşmaktadır (Başar ve Demirci, 2015: 41-52).

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklerin toplumdaki kimliklerinin, doğal ve kendiliğinden bir iş bölümünden çok kültür tarafından belirlenen ve zamanla değişebilir roller ve sorumluluklar içerdiği gözlenmektedir. Cinsiyet rolleri kadın ve erkek arasındaki algılanan farklılıklara göre biçimlenmektedir ve toplumu oluşturan bireylerin davranışlarını içinde yaşadığı toplumun kültürel kalıplarından biri olan toplumsal cinsiyet rollerini de etkilemektedir (Çetinkaya, 2013: 23-25).

1.2. Şiddet Kavramı

İnsanlığın varoluşundan itibaren ortaya çıkan şiddet günümüze kadar uzanmaktadır. İnsanlar düşünceleriyle, sınırlılıklarıyla, kültürleriyle, cinsiyetleriyle farklı farklı yaratılmıştır. Bu farklılıklar insanların birbiri ve hatta kendileri de dahil olarak çatışmalara yol açmaktadır. Doğal kabul edilen bu durum yıllardır süregelmekte, günümüzde insanlığa bilhassa kadınlara önemli ölçüde zararlar vermektedir.

Şiddetin, ülke, toplum, bölge, cinsiyet, kültür dinlemeden her yer de ve her zaman deneyimlendiği bilinmektedir. Bireylere ve toplumlara, tüm zamanlarda ölümcül ve ölümcül olmayan sayısız sonuç doğurmaktadır. İnsanlığın başladığı zamandan beri yaşanan şiddet döngüsü, yıllar içinde farkındalık oluşturularak çeşitli çalışmalar ve önleme politikaları uygulanmaya başlamıştır.

Şiddet ortaya çıkış şekli ve uygulanışı bakımından evrensel bir özellik taşımaktadır. Toplum içinde yaşayan bireyler hukuk karşısında eşittir. İnsanların bir arada yaşamasını sağlayan bir dizi kurallar vardır. Bu kurallar hukuk kuralları, ahlak

kuralları, din kuralları gibi sosyal normlar etrafında birleşir. Bu kurallar olmasına rağmen, insanlar arasındaki rekabet, çekişme ya da bireylerin psikolojik durumları şiddetin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016: 33-34).

İnsanlık tarihi boyunca bireyi ve toplumu farklı boyutlarda etkileyen şiddet, kimi zaman fiziksel kimi zaman da psikolojik düzeyde kendini gösteren, yaşamın her döneminde, herkesin yaşayabileceği bir olgudur. Bu bağlamda şiddet, insanın doğal bir özelliği olarak algılanmaktadır. Genellikle inandırma ve ikna yerine, güç kullanma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Kasıtlı olarak “anlamın çarpıtılması” ve “aşağılayıcı davranışlara ve güç üstünlüğüne bağlı olarak baskı uygulama da şiddet kapsamında değerlendirilmelidir. Şiddetin tanımı kadar “algılanması” da aynı derecede önemlidir. Benzer davranışlara maruz kalan kişilerin bazıları, şiddet sayılması gereken davranışları şiddet olarak algılamadıklarından, yeterli önlemleri ve tepkileri almadıkları gözlemlenebilmektedir. Şiddetle mücadele etmede geç kalan bireyler ise, dozu giderek artan şiddet ve büyük bir çaresizlik ve mecburiyet içinde kalmaktadırlar (Harcar vd. 2008: 52-53).

Psikologlar şiddete yol açan saldırganlığı insanın temel özellikleri arasında görmektedirler. Freud’a göre insanın iki temel içgüdü vardır: Biri cinsellik, diğeri saldırganlıktır. İnsan tabiatındaki bu temel içgüdülerin kullanılma biçim ve niteliği insanın gördüğü eğitime, yaşadığı topluma ve düşünce tarzına göre değişmektedir. Kadın, duygu ve düşüncelerini sözle ifade etmeye daha yatkındır. Örneğin, bir problem yaşadığında düşüncelerini kolayca anlatabilirken erkeğin bu konudaki eğilimi, daha farklı olabilmektedir. Yapısı, karakteri ve düşünce tarzının etkisiyle erkek öfke birikimini şiddet ile gösterme yoluna başvurur. Engellemelerin ortaya çıkardığı gerginlik de bir şiddet vesilesidir. Herhangi bir istekleri veya gereksinimleri engellendiği zaman hayvanlarda, çocuklarda ve ergenlerde saldırgan davranışlar görülür. Bu açıdan bakıldığında şiddet, insandaki iki temel duygudan birinin kapsamına girmektedir. Bununla birlikte şiddet olgusunun en yoğun görülen biçimlerinden birisi “saldırgan” davranış biçimidir ve bu boyutuyla şiddet; bir nesne ya da kişiye doğru yönlendiriliş biçimi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi ifade etmektedir. Bu bağlamda fiziksel olduğu kadar fiziksel olmayan kimi sözlü davranışlar da şiddet tanımının unsurları kapsamına girmektedir.

Şiddet ile bağlantılı olarak bu noktada saldırganlık, zorlayıcı ve tecavüzkar davranışların bir bütünü olarak belirtilmektedir (Akkaş ve Uyanık, 2016: 34-35). Şiddet kişinin kendine yönelik ya da dışarıya yönelik (canlı veya cansıza; amaçlı veya amaçsız) olmak üzere iki farklı görünümde karşılaşılabılır. Şiddet davranışı, farklı görünümde ve türlerde kendini gösterir. Toplumdaki şiddet görünümünün - ister kendine yönelik olsun, ister başkasına yönelik- herbiri ayrı ayrı ciddi bir sorun olma özelliği taşımaktadır (Güleç vd., 2012: 114).

Yaşamın hemen her alanında karşılaşılan şiddet, çığ gibi giderek büyüyen ve tamamen önüne geçilemeyen bir şekilde hayatları, fiziksel ve ruhsal sağlığı, ayrıca huzuru da etkileyen gizli bir tehlike olarak varlığını sürdürmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2012 'deki raporuna göre yılda 1.6 milyondan fazla sayıdaki insanın şiddet yüzünden hayatını kaybettiğini vurgulamak tehlikenin büyüklüğünü vurgulamak adına çok önemlidir ki özellikle belirtmek gerekir ki şiddetin bu denli yaygın olması hayatın bir parçasıymış gibi sessiz bir kabullenışı de beraberinde getirmektedir (Page ve İnce; 2008: 81-82). Bu bağlamda şiddet, büyük bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır ve bununla ilgili çalışmaların yapılması ve tedbirlerin alınması oldukça önemlidir. Şiddetin büyüklüğünün, nedenlerinin ve etkilerinin tam olarak anlaşılması, topluma karşı maddi ve manevi maliyetinin bilinmesi, bu durumun iyice anlaşılması ve önleme çabalarının artırılması açısından oldukça önemlidir (Çetinkaya, 2013: 24).

Her yıl artarak devam etmekte olan şiddet olayları ile doğru orantılı bir biçimde, şiddetle mücadele çalışmaları da hızla devam etmektedir. Bu bağlamda şiddete karşı farkındalık artmaktadır. Bir çok akademik çalışmalar, kadın hareketleri, eğitimde farkındalık ve mücadele çalışmaları, kültürel değişimler, programlar, hukuki düzenlemeler ve medya aracılığı ile şiddeti önleme çabaları hızla devam etmektedir.

Şiddet kavramı, insanlığın yaratılışından itibaren farklı şekil ve uygulanış biçimleriyle varlığını sürdürmektedir. Devletler de olumsuz sosyal sonuçlar ve derin yaralar açan şiddet ile sürekli mücadele vermektedir. Yine de, son zamanlarda şiddetin aile yaşamı içindeki kişilere ve aile dışındaki kadınlara karşı dinmeyen bir

artış göstermesi toplumlar açısından tehlikeli sonuçları meydana getirmektedir. Bu sonuçlar ve farkındalık itibarı ile aile içi şiddetin ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve her türlü koruyucu tedbirin alınması amacıyla uluslararası ve ulusal düzeyde çalışmalar ve düzenlemeler yapılmaktadır (Günay, 2012: 648).

Şiddet, 1970'lerden bu yana Amerika ve Kuzey Avrupa ülkelerinden başlayarak dünyanın bir çok ülkesinde kadın hareketlerinin başlıca konularından biri olmuştur (Dişsiz ve Şahin, 2008: 50). Dünya'da her üç kadından birinde, istismara ilişkin belirtiler bulunmakta ve tarihsel süreç içinde ülkeler ve bireyler arası kültürel, ekonomik ve sosyal farklılıklara bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Şiddet dünyanın her ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de önemli bir sorun olarak bilinmekte ve kadınla erkek arasında denk olmayan fiziksel güç ilişkisi de, kadınların şiddetle karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. Kadınlar evden işyerine, yaşamının her alanına ulaşan bir yelpazede cinsel istismardan işkenceye pek çok farklı şiddet türü ile karşı karşıya kalmaktadır. Fakat şiddet olaylarının çok yoğun şekilde yaşandığı bilinmesine rağmen adli mercilere başvuruların sayısı çok düşük oranda seyretmektedir (Yıldız, 2011: 59-61). Pek çok mağdur utandığı veya karşılık olarak yeniden şiddet göreceklelerinden korktukları için yaşadıkları şiddeti polise bildirememektedir. Ölüm raporları da yaşanan şiddet hakkında edinilebilecek bir başka bilgi kaynağıdır; ancak bunlar sadece şiddetin ölümcül sonuçları hakkında bilgi verebilmektedir (Polat, 2014: 15-16). Her geçen gün artan şiddet olayları mutsuz çiftlerin sayısının artmasına, bununla birlikte boşanmaların ve psikolojik, ekonomik ve toplumsal sorunlarında artmasına yol açmaktadır (Çetinkaya, 2013: 21-25). Uygulayan her kim olursa olsun şiddet olayları toplumsal hayatta, uygulayıcısı tarafından diğer kişiler üzerine üstünlük sağlamak, hakimiyet kurmak, kişileri belli davranış modellerinde davranmaya zorlamak ve maddi-manevi çıkarla elde etmek amacıyla icra edilmektedir. Bu hedefe ulaşmak için de; fiziksel, psikolojik, ekonomik ya da cinsel içerikli eylemlerde bulunmaktadır. Bu eylemler, tüm dünyada olduğu gibi kamu ve özel hayatın her yerinde evde, işte, sokakta, toplu taşıma araçlarında; bireyin kendisine ya da topluluğa, kişilerin diğer kişilere, toplulukların, ülkelerin birbirlerine yahut bir grubun kişiye ya da kişilere yönelik, insanlar dışında, bir kişinin ya da kişilerin hayvanlara karşı da meydana getirdikleri hukuka ve ahlaka

aykırı eylemlerdir. Şiddet aslında, cinnet halinin bir yansıması olarak bireyin yaşam ve beden bütünlüğüne yönelen toplumsal bir sağlık sorunudur. Genel olarak şiddetin fiziksel algılanmasının dışında şiddet psikolojik, cinsel olarak da yaşanmaktadır. Bu çerçevede şiddet fiziksel zararın dışında kişinin psikolojik sağlığını da hem geçici hem de kalıcı olarak önemli ölçüde etkilemektedir. Ulusal ve küresel boyutta yapılan incelemelere göre ise şiddet günümüz insanların tahammül sınırlarından ve yaşadıkları olaylardan etkilenmelerinden, eğitim ve kültür seviyelerinden hareketle varlığını arttırarak sürdürmekte, hem Türkiye’de hem de dünya da toplum ve aile içindeki şiddet eylemlerinden en çok etkilenenlerde çoğunlukla kadınlar ve çocuklar olmaktadır (Uçar, 2016: 316-320).

Şiddet kavramı, bir kavrama bir tanıma dayandırılıp anlaşılmaya çalışıldığında, bu konu üzerinde daha fazla durulmaya başlanmış ve yaşanan şiddet olaylarını önlemeye yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır.

Birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymakta olan şiddet, karmaşıklığı nedeni ile tanımlamak ve mücadele etmek kolay olmamaktadır. Şiddet zamana ve toplumun yapısına, kültürüne göre değişen küresel bir olgudur. Şiddetin temelinde yatan saldırganlık dürtüsü toplumsallaşma süreci içinde öğrenilebilmektedir. Farklı düzeylerde ve biçimlerde ortaya çıkan şiddet olgusu, hem bireysel hem de toplumsal boyutta karşılaşılan bir durumdur. Bu sebeple, şiddetin herkes tarafından bilinen, kabul edilen ve geçerli sayılabilecek tanımının yapılması ve hangi davranışların şiddet kabul edilmesi her zaman tartışmalı bir konu olmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016, 33-34).

Yapılan akademik çalışmalarda şiddet tüm boyutlarıyla ele alınmış, bölgelere, kültürlere, ülkelere, demografik özelliklere, yaş, cinsiyet ve toplumda kendilerini gördükleri yere kadar irdelenmiş istatistiki veriler ile şiddetin ciddiyeti vurgulanmış ve literatürde yer alan şiddet tanımına ilişkin bazı örnekler ve çeşitli tanımlamalar yapılmıştır.

Şiddet, ‘bireylerin yaralanmasına, sindirilmesine, öfkelenmesine veya duygusal baskı altına alınmasına yol açan fiziki veya herhangi bir şekilde hareket, davranış veya muamele’ şeklinde tanımlanabilir. Dünya Sağlık Örgütü ise, şiddeti,

sahip olunan fiziksel güç ya da kudretin, tehdit yoluyla ya da doğrudan kendine, bir başka insana, bir gruba ya da topluma karşı yaralanma, fizyolojik hasar, gelişme bozukluğu ya da gerilikle sonuçlanacak ya da sonuçlanma olasılığı yüksek bir biçimde uygulanması olarak tanımlamaktadır. Bu anlamda şiddet, fiziksel, cinsel, sözel ve psikolojik unsurlar içerebileceğinden aile içi şiddet dendiğinde akla yalnızca fiziksel şiddetin gelmesi doğru değildir. Aile bireylerinin birbirine bağırması, hakaret etmesi yahut baskı kurması halinde de şiddetin varlığından bahsedilecektir (https://app1.jandarma.tsk.tr/KYSOP/proje_sitesi/Siddet-Turleri).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi,1993 yılında kadınlara yönelik şiddeti; *“ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, psikolojik ve cinsel acı ve ızdırıp veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylemde bulunma veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma”* şeklinde tanımlamıştır (Aktaran: Baybuğa vd., 2012: 173-174).

İnsan hakları çerçevesinde bir hak ihlali olarak bilinen şiddet, dar anlamda; fiziksel şiddetin insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanabilir. Mala, sağlığa, özgürlüğe karşı tehdidi söz konusudur. Geniş anlamda şiddet ise, insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkisi tam olarak ölçülemeyen, insan hayatını dolaylı ve direkt bir şekilde etkileyen çeşitli baskılardır (Gökkaya, 2011: 103). Başka bir tanıma göre ise şiddet; yıkıcı, yok edici saldırgan davranışlar, kaba kuvvet, beden gücünün üstün görülüp kötüye kullanılarak bireye ve topluma zarar vermeye yönelik psiko-biyolojik enerjidir (Baybuğa, 2012: 174).

Şiddet'e ilişkin bir diğer tanım Yves Michaud'a aittir. *“Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik-kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde uygulanırsa, orada şiddet vardır”* (Öztürk, 2014: 45-46). Michaud şiddeti, konuşmanın çözüm olarak

görülmeden kaba kuvvet veya kötü davranmaya başvurulması olarak değerlendirilmiştir (Teyfur, 2014: 1314).

Şiddet; karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma anlamına gelir ve insanlık tarihinin her bir döneminde farklı şekillerde varlığını sürdürmüştür. Şiddet kelimesi Arapça Şedde kelimesinden türemiş; kökeni ve günlük kullanımdaki anlamları göz önünde bulundurulduğunda şiddetin göz dağı vermek, kontrol etmek, hakimiyet kurmak, kendi benliğini tatmin etmek, güç gösterisi ya da telafisi yapmak amaçlarını içinde barındırdığı söylenebilir (Bora, 2015:6).

Batı dillerinde şiddet kavramının tam bir eş anlamlısı olarak kullanılan kavram ise, bozmak, çiğnemek, tutmamak, ihlal etmek, ayrıca saygı gösterilmesi ve dokunulmaması gereken bir şeyi kırıp açmak, kirliletmek, ırzına geçmek, tecavüz etmek anlamlarına gelen violente fiilinden türeyen zor, şiddet, sertlik, cebir hareketlerdeki veya davranışlardaki aşırı güçlülük, zorbalık ve tecavüz anlamlarında kullanılan violence sözcüğüdür. Sıfat hali ise sert, kırıcı, hırçın, zorlu anlamlarına gelen violent sözcüğüdür. Ancak şiddet tanımı içinde bile birkaç farklı kavramı barındıran oldukça kapsayıcı ve geniş bir olgudur. Şiddet içinde barındırdığı en önemli kavram saldırganlık kavramıdır. Aggression sözcüğü İngilizcede saldırganlık herhangi bir neden olmaksızın bir kavgaya başlama anlamına gelmektedir. Sıfat hali saldırgan, müteceviz anlamında aggressive isim hali de yine saldırgan müteceviz anlamında aggressor'dır. Diğer kavram ise, şiddet teriminin kapsamına dahil olan işkence anlamındaki torture (işkence) kavramıdır. İşkence ve eziyet etmek, bireye azap veya ıstırap çektirmek anlamlarına gelen torture fiilinden türeyen torture sözcüğü ise isim halinde de işkence, eziyet anlamına gelmektedir (Öztürk, 2014: 45-46).

6284 sayılı Kanunun 2, Uygulama Yönetmeliğindeki 3. maddeye göre şiddet; *'kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketler, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışlar'* olarak açıklanmaktadır (Aktaran: Uçar, 2016:319).

Kaba ve sert bir hareketin sözlü ya da fiziksel ifadesi olan şiddet, insan yaşamının her alanında görülebilen ve dünyada giderek artan yaygın bir sorundur. İstatistiki verilere göre kadınlara yönelik şiddet, kadınlar için en önemli yaralanma nedenidir ve şiddetin en yaygın görülen biçimi erkeğin kadına ve çocuğa uyguladığı aile içi şiddettir. Bu sebeple Dünya Sağlık Örgütü kadına yönelik aile içi şiddeti öncelikli sağlık sorunu olarak kabul etmiştir. Kadına yönelik şiddet çok uzun yıllar mahrem ve gizli ya da sadece aileyi ilgilendiren bir konu olarak görülmüştür. Günümüzde şiddet “temel insan hakları ihlali” olarak kabul edilmektedir. Yaygın olmasının akut ve kronik etkileri nedeniyle kadın sağlığını olumsuz etkilemesinin yanında, kadının ölümüne kadar gidebilen hayati sonuçları nedeniyle, şiddet önemli bir halk sağlığı sorunu olarak nitelendirilmektedir (Baybuğa, 2012: 174).

Kadın, şiddetle ilk defa karşılaştığı anlarda kabul etmeyen/edilemeyen bir ruh halindedir. Bunu bir anlık kızgınlığın sonucu olarak görür ve devamının gelebileceğini düşünmez. Şiddetin varlığını ancak, olayın sürmesiyle birlikte açıklama ya da yardıma ihtiyaç duyduğu zaman geldiğinde kabul eder. Hayatının mahkumiyet içinde sürdüğü, kendi başına bir sorumluluk almanın, aile içi karar vermenin ona uygun olmadığı öğretilen kadının, içselleştirdiği şiddeti tanımada karşılaştığı bazı engeller vardır. Bu engellemeler; şiddetin olağanlaştırılması, şiddete kör kalınması, yakında bitecek beklentisi, ben nasılsa durdurmayı beceremem teslimiyeti, çaresizlik düşüncesi, şiddetin düzensiz gelmesi -ara verilen devrede göz ardı edilmesidir. Şiddetin devam etmesi ile birlikte, aile içinde şiddete maruz kalan kadınlar, uygulanan bu şiddet karşısında çıkmaza girmekte, şiddetten utanmakta, psikolojik ve fiziki olarak ağır bir şekilde yıpranarak, şiddetin izlerini hayatları boyunca taşımaktadırlar. Şiddete maruz kaldığı için yasal yollara başvurmak isteyen bir kadın hiçbir psikolojik destek bulamadığı, korktuğu ve bilgi kaynaklarına ulaşamadığı için söz konusu başvuruyu gerçekleştirememektedir (Ünal, 2005). Sağlık sektöründe çalışanlarının özellikle doktorların aile içinde şiddete uğrayan kadın hastalarının tanısını koymakta zorlandığı ve bu olguların değerlendirilmesinde sorunlar yaşandığı dünyada bilinen bir gerçektir. Türkiye’de aile içi şiddete yaklaşımlarını ortaya koymak amacıyla doktorlar, bir ön çalışma niteliğinde hazırlanan anket uygulamasında katılanların çoğunun aile içi şiddete uğrayan

hastalarının olduğunu belirtmesi ancak hasta kayıtları üzerinden yapılan bir başka çalışmada aile içi şiddet tanısının bulunmaması çelişmesine dikkat çekilmiştir. Aile içerisinde şiddete uğrayan kadın hastaların muayenesini yapan doktorlar ve kadın haklarını mahkemelerde savunan hukukçular Türkiye’de de dünyada olduğu gibi bu sorunla en yakından ilgili meslek gruplarıdır (Salaçin, 2009: 98).

İnsan yaşantısının bir parçası olan şiddet, dünyanın her yerinde değişik şekillerde ve tiplerde görülebilmektedir. Her yıl bir milyondan fazla kişi şiddet sebebiyle hayatlarını kaybederken, daha fazlası ölümcül olmayan yaralanmalara maruz kalmaktadırlar (Parmaksızoğlu, 2011: 13). Şiddet gücünün güçsüze iradesini kabul ettirme biçimi olarak görülür ve şiddetin kaynağını oluşturan olgu eşitsiz güç ilişkileridir. Bu bağlamda, aile içinde büyüklerin küçüklere, erkeklerin kadınlara, hiyerarşi içerisinde ise üstün asta olan güç üstünlüğü çabalarının hepsi aynı şiddettir (Ünlü vd, 2009: 96). Şiddetin verdiği zarar kişisel ya da toplumsal kimi zaman tarihte örneklerini görebildiğimiz biçimde “yok etme” sonucuna varabilir. Şiddeti genelde anlaşıldığı gibi sadece “fiziksel zarar” ile açıklamak yeterli gelmemektedir. Ruhsal anlamda da bireyde ya da toplumsal boyutta değişken sürelerde, veya kalıcı etkileri olabilir (Atman, 2003: 333).

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti 3 bölüme ayırmıştır. Bunlardan ilki; kendine yönelik şiddet; intihar eğilimi ve kendini sakat bırakmaya yönelik zarar vermedir. İkinci bir şiddet tipi; kişiler arası şiddet; genellikle ev içerisinde, aile içi ile yakın ilişki yaşanan kişiye yönelik şiddet ve toplumsal şiddet denilen evin dışında yaşanan şiddet, birbirleri ile ilişkisi bulunmayan bireyler arasında yaşanan şiddet olaylarını kapsamaktadır. Üçüncü olarak; toplu şiddet; sosyal, politik ve ekonomik şiddet olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Sosyal şiddet, organize olmuş gruplar tarafından gerçekleştirilen suça yönelik saldırıları, terör eylemlerini ve iş yerinde çalışanlara yönelik psikolojik şiddeti içerirken, politik şiddet, savaşları, savaş sırasındaki çatışmaları, devletin şiddet içeren davranışları ve geniş gruplar tarafından gerçekleştirilen benzer davranışları içerirken, ekonomik şiddet, ekonomik kazanç içeren ve geniş gruplar tarafından yapılan saldırıları içermektedir (Parmaksızoğlu; 2011: 5).

Tanımlamalardan yola çıkılarak şiddetin en karmaşık düzeyi, ‘bilerek/kasıtlı olarak’ kavramıdır. Bu kavramla ilgili olarak; davranışla ilgili ‘kasıt’ ile sonuca yönelik ‘kasıt’ın aynı şey olmadığına dikkat çekilmektedir. Şiddet uygulayan kişi bilerek, istemli, kasıtlı şiddet uygulamış olabilir ama ölümcül, fiziksel, ruhsal olarak yol açacağı hasar bilmeden, istemeden gerçekleştirmiş olabilmektedir (Baykal, 2008: 7).

1.3. Kadına Yönelik Şiddet

Şiddetin toplum nezdinde merkezi bir konum taşıması ve çoğunlukla erkeğe özgü bir yapı olarak algılanması ölümü de yüceltmıştır. Öldüreni haklı, öleni de hak ettiği cezaya çarptırılmış olarak kurgulayan bu bakış açısı, şiddeti toplumun her kademesinde ve kurumunda yaygın bir olgu haline getirmiştir. Aşılması güç bir tabu olarak varlığını sürdüren kadına yönelik şiddet, toplumun erkek egemen yapısından kaynaklanmakta ve toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmektedir. Erkeklikle de ilişkilendirilen şiddet kolaylıkla kadına yönelmiştir. Bu bağlamda kadın, erkeğin koyduğu kurallara ve rollere zorlanmış, sınırları aştığında ise şiddete maruz kalmış ve bu durum da normal olarak karşılanmıştır. Erkek egemen bir toplum anlayışının sonucu olarak, erkek her zaman şiddet uygulayabilme hakkına sahip, kadın da ona tabi bir varlık olarak kendine düşen payı almak zorunda kalan bir varlık olarak zihinlerde yerini almıştır (Uçar, 2016: 326-330).

Birleşmiş Milletler tarafından 1975-1985 arası dönemin “Kadın On Yılı” olarak kabul edilmesini izleyen süreçte, kadınların cinsiyetlerinden dolayı karşılaştıkları problemler uluslararası düzeyde tartışılmaya başlanmıştır. Kadına yönelik şiddet başlangıç olarak Viyana’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Dünya İnsan Hakları Konferansı’nca “insan hakları ihlali” olarak tanınmıştır. Konferans, kadına yönelik şiddeti, kadınların fiziksel bütünlüğünü, bireysel özgürlüklerini ve temel haklarını tehdit eden davranışlar olarak tanımlamıştır. Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Dünya Kadın Konferansları ile kadına yönelik şiddet konusu, uluslararası düzenlemelere konu edilmeye başlamıştır (Açıkel, 2009: 117).

Şiddet günümüzde çoğunlukla erkek tarafından kadına uygulanan şiddet şeklinde görülmektedir (Page ve İnce, 2008: 82). Kadına yönelik şiddet; kadını

inciten ve zarar veren fiziksel, cinsel, ruhsal hasarla sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde ya da özel yaşamında ona baskı uygulanması ve özgürlüklerinin kısıtlanmasına yol açan her türlü davranıştır. Kadına yönelik şiddet; aile içi şiddet, kadın ticareti, taciz, tecavüz, ensest, namus bahanesiyle işlenen cinayetler, zorla evlendirme, erken evlilik, kumalık, berdel, kadın sünneti, çeyiz cinayetleri, savaşta tecavüz, asit saldırıları, kız bebeklerin öldürülmesi gibi şekillerde tüm dünyada yaygın bir biçimde yaşanmaktadır (Parmaksızoğlu, 2011: 6).

Küresel düzeyde, eşi veya aile üyeleri tarafından erkeklerin iki katından fazla kadın öldürülmüştür. 2012'deki rapora göre dünyada 93.000 kadın öldürülmüştür. Okyanusya'da 200, Avrupa'da 3.300, Amerika'da 6.900, Afrika'da 13.400, Asya'da 19.700 olmak üzere toplamda 43.600 (yüzde 47) kadın aile üyeleri veya partnerleri tarafından öldürülmüştür. Mutlak anlamda, bu tür cinayetler en çok Asya ve Afrika'da gerçekleşmiştir (UNODC, 2013: 53).

Kadına karşı şiddet kendini fiziksel olarak, “dayak” biçiminde göstermektedir. Gelenekler görenekler ve kültürümüzde de yer alan dayak, erkeğin kadına, anne babanın çocuğa karşı uyguladığı baskı, denetim, eğitim, sindirme aracı olarak kullanılmaktadır. “Kadının sırtından sopa, karnından çocuk eksik etmeyeceksin, Dayak cennetten çıkmadır, kızını dövmeyen dizini döver” gibi herkes tarafından bilinen geleneksel söylem dayağı haklı çıkarır pozisyonda bulunmaktadır (Yengin, 1997: 164).

Kadına yönelik şiddete ilişkin birçok farklı kaynakta tanımlar yapılmış olmakla birlikte, en yeni ve geçerli tanım, 2011 yılında Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde imzalanmış olan İstanbul Sözleşmesi'nde yapılmıştır. Bu sözleşmeye göre kadına yönelik şiddet bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik bir ayrımcılık biçimidir ve ister kamuda ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik zarar veya acı veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanmaktadır. Aile içerisinde veya kadının partneri ile aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da aralarında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi

anlamına gelmektedir. Kadına yönelik şiddetin temel amacının kadın üzerinde güç ve kontrol kurmak aynı zamanda yaşantısında baskılar kurarak özgürlüğünü kısıtlamaktır. Her açıdan yıkıcı olan bu eylem, kadınları değersizleştiren ve onları ikinci planda tutmayı hedefleyen ataerkil sistemle yakından ilişkilidir. Bir yandan geleneksel cinsiyet rolleri diğer yandan ise sosyo-ekonomik koşullar şiddetin sürmesinin yanı sıra şiddetin sona erdirilmesi için gerekli önlemlerin alınmasını da güçleştirmektedir (Kandemirci ve Kağnıcı, 2014: 2).

Kadına yönelik şiddet, temel hakların ve özgürlüklerinin ihlali olup, kadınlar ve erkekler arasındaki eşit olmayan güç ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan önemli bir sorundur. Toplumsal değer sisteminde aile bütünlüğünün güvenliği ve üstünlüğüne inanç açısından bu sorunun objektif olarak irdelenebilmesi güçleşmektedir. Çünkü kadına yönelik aile içi şiddet özel alanda meydana geldiği için çoğu zaman gizli tutulmakta, bu nedenle boyutlarının tespiti son derece güç olmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016: 36).

Kadına yönelik şiddette en ciddi etki yaratan durumun fiziksel ve cinsel şiddetin bir arada uygulanması sonucu ortaya çıktığı, erkeğin alkol ve madde kullanımının şiddet uygulanması ile yüksek oranda ilişkili olduğu, boşanmış ya da ayrı çiftlerin evli çiftlere oranlara 2 yada 3 kat daha fazla şiddet içerikli deneyim bildirdikleri bulunmuştur (Page ve İnce, 2008: 87).

1.4. Şiddet Türleri

Şiddet olgusunun farklı şekillere ayrıştırılmasının nedeni şiddetin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Şiddet, farklı türlere ayrılmakla birlikte, bireyin kendine dönük, kişiler-arası ve kolektif düzeylerde deşifre edilebilecek sosyal etkileşim bağlamları içerisinde yapılaşmış çok boyutlu bir davranış seti olma özelliğine de sahiptir. Şiddet türlerine göre, şiddet eyleminin ortaya çıktığı “sosyal etkileşim bağlamı”; kişi, kişiler-arası ve kolektif düzeyler biçiminde sınıflandırılabilir gibi, söz konusu sınıflandırmanın “ekolojik model” perspektifinde bireysel, akrabalık, topluluk ve daha geniş toplumsal sistem olmak üzere dördü bir sınıflandırma için değerlendirmesi de mümkün görünmektedir. Fransız araştırmacı Jean-Claude Chesnais’a (1981) göre şiddet genel itibarıyla iki

başlıktan oluşur. Birincisi özel şiddet, diğeri ise kolektif şiddettir. Özel şiddeti ise cürümsel ve cürümsel olmayan şiddet olarak sınıflandırmıştır.

Cürümsel şiddet; Ölümle sonuçlanan şiddet; cinayetler, suikastlar, zehirlemeler, (ebeveyn ya da çocuk öldürmeleri de dâhil), idamlar vb. durumlara verilen addır. Bedensel şiddet ise; bilerek darbe ve yaralamalar ve cinsel şiddet; ırza geçmeler, taciz ve tecavüz olarak nitelendirilir. Jean-Claude Chesnais; cürümsel olmayan şiddeti intihar (intihar ve intihar teşebbüsleri) ve kaza (trafik kazaları da dâhil) olarak iki başlık altında toplamıştır.

Jean-Claude Chesnais özellikle kolektif şiddet üzerinde durmaktadır. Ona göre kolektif şiddetin üç birimi vardır; İlki, vatandaşların iktidara karşı şiddetidir. Bunlar terör, grevler ve ihtilaller olarak örneklendirilir. İkincisi, iktidarın vatandaşlara karşı şiddetidir. Bu ise; devlet terörü ve endüstriyel şiddet olarak tanımlanır. Sonuncusu ise şiddetin en yaygın olarak kullanılan halini anlatan savaştır. Söz konusu somut şiddet edimlerinin tümünün birer cezai yaptırımı mevcuttur. Ayrıca, yazarın özellikle iş kazalarını "endüstriyel şiddet" başlığıyla siyasal iktidardan gelen şiddet türlerine dâhil etmesi ve basit bir işçi - işveren sorumluluğu ilişkisi ile sınırlaması da yerinde bir yönelimdir (Akkaş ve Uyanık, 2016: 35-36).

Dünya Sağlık Örgütü 2002 yılında yayınladığı raporda ise şiddeti kişinin kendi kendine uyguladığı şiddet ve kişiler arası şiddet olarak ikiye ayırmıştır. Kişinin kendine uyguladığı şiddet, çoğu zaman yaşanan kişisel ruhsal sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkmakla beraber, kendine fiziksel zarar verme, intihar eğilimi ve intihar eylemlerinden oluşmaktadır. Kişiler Arası Şiddeti ise aile içinde uygulanan şiddet ve topluluk içi şiddet olarak iki alt gruba ayrılmaktadır (Harcar vd., 2008: 54). Aile içi şiddet; özel alanda yaşanan aile içi şiddet, alışkanlıkların, öğrenme biçimlerinin ve geleneklerin etkisiyle meydana gelir (Öztürk, 2014: 47). Genellikle ev içinde eş veya diğer aile bireylerinin, birbirine bilhassa kadına, çocuk ve yaşlılara uyguladığı şiddeti ifade eder. Kadına yönelik şiddet; şiddetin en yaygın ve acı bir biçimidir ve tüm toplumları gizli ve yoğun bir şekilde sarsmaktadır. Çocuğa yönelik şiddet; anne, baba veya bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, uygunsuz, yahut hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen

veya kısıtlayan eylemlerin tümüdür. Yaşlıya yönelik olan şiddet ise: fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal ya da psikolojik istismar, ihmal ve terk etme, ekonomik istismar, kendi kendini ihmal gibi örnekler ile açıklanmaktadır. Topluluk İçi Şiddet ise birbirini tanıyan veya tanımayan aile dışı kişiler arasında yaşanan şiddet olgusunu içerir. Bu şiddet türü işyerindeki, eğitim kurumlarındaki, hapishanelerdeki, bakım evlerindeki ya da diğer benzer mekânlardaki fiziksel ve psikolojik şiddeti, tecavüzü, cinsel kötü muameleyi, cinsel tacizi ve saldırıları içermektedir. Suç örgütleri, terör örgütleri ve toplu olarak yapılan diğer zarar verici saldırılar bu grupta yer almaktadır. Bu tür şiddetin sosyal, ekonomik ve politik yönleri de bulunmaktadır. Ayrıca savaş ve savaşa ilişkin çatışma ve saldırılar boyutunda devletler de bu tür şiddetin içinde yer almaktadır (Harcar vd., 2008: 54-56).

Şiddet, toplumun her kesiminde değişik biçimlerde, ölümcül ve ölümcül olmayan sonuçlarla meydana gelmektedir. Araştırmalar; dünya genelinde her üç kadından birinin dövüldüğünü, cinsel ilişkiye zorlandığını ya da değişik biçimlerde istismar edildiğini göz önüne sermektedir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 197). Kadına yönelik şiddet dendiğinde ilk akla gelen fiziksel şiddet yani dayak, yaralama ve cinayet olsa da şiddetin başka türleri de vardır. Örneğin kadının ev dışında çalışmasına izin vermemek, gelirine el koymak, ailesi ya da arkadaşlarıyla görüşmesine izin vermemek, hakaret etmek veya istemediği halde cinsel ilişkiye zorlamak da şiddettir. Çoğu kadın; fiziksel, duygusal/psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet veya şiddet tehdidi yüzünden her kesimden milyonlarca kadın baskı altında yaşamakta, toplumsal hayata daha az katılmakta, zorla evlendirilmekte, sakat kalmakta veya öldürülmektedir. Üstelik şiddet aile içinde gerçekleştiğinde etkisi de daha yıkıcı olmaktadır. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün 2009 yılında gerçekleştirdiği Türkiye Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nda; Türkiye'de 100 kadından 42'si eşinden veya birlikte olduğu kişiden fiziksel veya cinsel şiddet gördüğünü aktarmıştır (www.kadininsanhaklari.org).

Şiddetin amacı, kadının davranışlarını korkuya dayalı olarak ve baskılayarak kontrol etmektir. Kadının maruz kaldığı tek şiddet biçimi fiziksel şiddet olmamakla birlikte, kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalar, kadınların genellikle yakın partnerlerinin saldırılarına maruz kaldıklarını göstermektedir. Genel olarak şiddet

algısının genişlemesi kadına yönelik şiddet çalışmalarında da etkisini göstermektedir. Bu bağlamda kadına yönelik şiddetin türlerinde; fiziksel şiddetin yanı sıra sosyal, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olguları da göz önünde bulundurulmaktadır (Akkaş ve Uyanık, 2016: 37-38).

1.4.1. Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik şiddetin en çok uygulanan ve en çok travma yaratan biçimidir. Fiziksel şiddet, kaba kuvvetin korkutma, sindirme veya ceza aracı olarak kullanılmasıdır. Fiziksel şiddet en çok aile içi şiddette eş veya eski eş tarafından uygulanmak suretiyle kendini gösterir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 197). Fiziksel şiddet, incinme ya da hastalığa neden olmak ya da kalkışmak, sağlıklı olmak için gerekli kaynaklara ulaşmayı engellemek, alkol ya da madde kullanımına zorlama şeklinde meydana gelir (Yılmaz, 2005: 139). Kaba kuvvetin, güç gösteriminin sindirme amacıyla kullanılmasıyla ortaya çıkar. Tokat atmak, dövmek, itmek, yumruklamak, yaralamak ve hatta öldürmek fiziksel şiddete örnek olarak gösterilebilir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 197).

Fiziksel şiddet en fazla görülen ve ifade edilen şiddet türü olmasında rağmen sürekli gizli tutulmuş bir olgudur. Evinin düzeni bozulmasın, kocası terk etmesin, utanmasın huzuru bozulmasın ya da kadının korkusundan dolayı susmayı da beraberinde getirir. Ancak çoğu zaman gizlense de verilere ve yapılan araştırmalara göre kadına yönelik şiddetin fiziksel boyutu yadsınamayacak kadar fazladır. Şiddete maruz kalan kadınlarda fiziksel yaralanmalar, bilinç kaybı, ilaç ve alkol kullanımı, depresyon, kabus görme, güvensizlik, uykusuzluk, intihar girişimi, korku gibi şikayetlerin daha fazla görüldüğü ve bireyin özgüvenin hırpalanarak kaybolduğu bildirilmiştir. Her ülke kadına şiddetin önlenmesi için kendi içinde sivil toplum kuruluşları, adli makamlar, emniyet birimleri, devletin ilgili kurumları ve vatandaşları ile beraber çalışmaktadırlar (Yanık vd., 2014: 106).

Kadınların fiziksel şiddete maruz kalmaları binlerce yıl öncesine kadar uzanmaktadır. Arkeologlar erkek mumyaların kemiklerinde %9-20 oranında kırığa rastlarken, kadın mumyaların kemiklerinde bu oranın %30-50 arasında olduğunu bildirmişlerdir. Bu kırıkların savaştan ziyade, bireysel şiddete bağlı kafa kırıkları

olduğunu vurgulamıştır. Dayak, kadınlarda en sık karşılaşılan yaralanma nedenidir ve bu ızdırap ile acil servise başvuran kadınlarda dayağa yönelik tipik yaralanma biçimleri olarak; yüz-boyun yaralanması, göğüs ya da karında morluklar ve doku yaralanmaları teşhis edilmiştir. Eşlerin fiziksel şiddetine maruz kalan kadınların ortalama yaşı 33'tür. Araştırmalara göre ise bir kez şiddete uğrayan kadınların %94'ü bu davranışla tekrar karşılaşmaktadır. Çocukluğunda ihmal edilmiş kadın, gerçekçi biçimde bağlılık ve güvene dayalı ilişki yerine, beğenilme ve ilgilenilme ihtiyacını karşılayacak bir ilişki aramaktadır. Kadın, şiddet uygulayan erkek partnerinin bağımlı, kıskanç, sahiplenme yapısına ve ilgisine karşı duyarlıdır. Bu nedenle çocukluk ihmali ve erken evlilik kadının fiziksel şiddetle karşı karşıya kalmasında risk faktörlerindedir (Yıldız, 2011: 61-62).

Türkiye'de yapılan araştırmalara göre, özellikle geleneksel aile yapılarının görüldüğü yerlerde fiziksel cezalandırma yöntemlerinin uygulandığı ortaya çıkmıştır. Çünkü tokat atmak, dövmek, dayak, vurmak bir terbiye aracı olarak kullanılmaktadır. Ailesinden şiddet gören bireyler, aynı şiddeti başkalarına uygulamaktadırlar ve bu döngü devam etmektedir. Dolayısıyla da şiddet olgusu öğrenilen bir davranış olarak belirlenmiştir (Yiğitcan, 2013: 67).

Dünyanın çeşitli yerlerinde yapılan araştırmalardan elde edilen bulgular, kadınların %10-60'ı hayatlarının bir noktasında partneri tarafından şiddet gördüğünü veya fiziksel saldırıya uğradığını göstermektedir. Aynı zamanda katılımcıların partner istismarını ifşa etme iradesini etkileyen kültürel farklılıklar, rakamların karşılaştırılmasını zorlaştırmaktadır (Krantz ve Garcia-Moreno, 2005: 819).

ABD'de her iki evlilikten birinde fiziksel şiddet söz konusudur ve her yedi saniyede bir, bir kadın bir erkek tarafından dövülmektedir. Dayak, tek başına kadınlardaki yaralanmalarda en sık karşılaşılan travma nedenidir. Şiddete maruz kalma sonucunda; bilinç kaybı, diş kırıkları, ilaç ve alkol kullanımı, fiziksel yaralanmalar ve depresyon gibi bir çok sorun ortaya çıkabilir. Kadınlarda alkol bağımlılığının %40 oranında nedeni şiddet olarak gösterilmektedir. Kadın psikiyatri hastalarının %30-50'sinde şiddete uğrama öyküsü vardır. Kadınlardaki intihar girişimlerinin %50'sinde dayak olayı bulunmaktadır (Atman, 2003: 333).

Lenore Walker'a göre eşler arasındaki şiddet bir döngü içerisinde gerçekleşmektedir. Şiddet döngüsünde genelde eşler arasında sürekli bulunan bir gerilimin giderek artması ve şiddetin tetikleyicisi adı verilen erkeğin sözünü tutmama, yemeğin vaktinde hazır olmaması, ev ve çocuklarla yeterince ilgilenmeme, kocaya kız arkadaşları ve para ile ilgili sorular sorma, kocanın izni olmadan bir yere gitme, erkeğin cinsel isteklerini reddetme, kadının sadakatine duyulan güvensizlik gibi nedenlerle yaşanan gerilim, suçlama ve tartışma süreci arkasından dayak aşaması gelir. Bu evrede cinsel istismar ve tehdit de söz konusudur. Patlama sürecinin ardından balayı dönemi adı verilen sakin dönem gelir. Bu dönemin süresi gittikçe kısalma eğilimindedir. Erkeğin şiddeti inkar etmesi, içkili olmasına bağlaması olasıdır. Erkek bu dönemde üzgün olduğunu belirtir ve bir daha asla tekrarlanmayacağına dair sözler verir ve döngü yine tekrarlanmaktadır (Yetim ve Şahin, 2009: 50).

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Projesinde (17.05.2016) yer verdiği fiziksel şiddet türlerini şu şekilde örneklemiştir:

- Tokatlamak
- İtip kakmak
- Tartaklamak
- Tekmelemek
- Dövmek
- İşkence yapma
- Evden kovma
- Kesici ve vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle bedenine zarar vermek
- Sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlamak
- Sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarara uğratmak.

1.4.2. Ekonomik Şiddet

Şiddetin her dönemde, toplumun her kesiminde varlığını sürdürmesi köklerinin ne kadar derin olduğunun ispatıdır. Dünyanın her yerinde, iş hayatında varlığını sürdüren ya da çalışmak isteyen kadın çeşitli problemler ile karşılaşmakta, eşinden, birlikte yaşadığı partnerinden, babasından, çalışma arkadaşlarından veya patronundan psikolojik ve hatta fiziksel boyutlara ulaşan şiddet ile mücadele etmektedir. Kadının çalıştığı kurumda veya çalışmasını istediği durumlarda karşılaştığı bu şiddet ekonomik, fiziksel ve psikolojik şiddet kapsamına girer ki yapılan çoğu araştırmalar işyerinde şiddeti ekonomik şiddet adı altında toplamıştır.

Sanayileşmeden önce görevleri sadece evle sınırlı olan kadın, sanayileşmeyle beraber ev dışına çıkmaya, toplumsal yapı içerisindeki konumunda değişimler yaşamaya ve kamusal alana girmeye başlamıştır. Her ne kadar kadınlar, işgücünün önemli bir bölümünü oluştursalar da sanayileşmenin ilk dönemlerinde düşük ücret ve kötü çalışma koşullarında çalıştırılmışlardır (Gökkaya, 2014: 373). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin varlığından söz edilmektedir.

Sahip olunan ekonomik kaynakların veya paranın kişi üzerinde, tehdit veya yaptırım aracı olarak istikrarlı bir şekilde kullanılmasıdır. Kadının ekonomik anlamda sömürülmesi ilk aile içinde başlamaktadır. Toplumsallaşma ve sosyalleşme sürecinde ezilen olmaya, elindekiler ile yetinmeye, ekonomik özgürlükten mahrum bırakılmaya alıştırılan kız çocukları, eğitimden yoksun bırakılarak, çalışma yaşamına sokulmamaktadır. Eğitim almayan ya da eğitim eksikliği olan kadın ve kız çocukları ev içinde de emeği sömürülmekte, ev eksenli çalıştırılmakta ve maddi özgürlük yaşayamamaktadırlar (Gökkaya, 2011: 104).

Ekonomik şiddet, kadınların toplumsal yaşamda birey olarak kendilerini geliştirmeleri ve yaşama tutunmaları için engel teşkil etmektedir. Bir hak ihlali olan ekonomik şiddet, kadınların ekonomik özgürlüğünü kısıtlamakta, yoksullaştırmakta ayrıca demokratikleştirmeye de set çekmektedir (Gökkaya, 2011: 110). Ekonomik şiddet sonucunda kadınlar fakirleşmekte, fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmakta ve ruh sağlıkları bozulmaktadır (Yanık vd., 2014: 106). Bir hak ihlali olan ekonomik

şiddet hukuksal anlamda vaad edilen eşitlik ilkesini de çiğnemektedir (Bilican Gökkaya, 2014: 380).

Kadınların ekonomik imkânlara, fırsatlara ve güce erişimi dünyanın her yerinde engellenmektedir. Her toplumun kültürel ve sosyal yapısı, dini inançlar, sosyal izolasyon, katı toplumsal roller, fakirlik, kadın-erkek eşitsizliği, kendi kendini kontrol yetersizliği ve zayıf kişilik gibi kişisel karakterler ekonomik şiddet riskini artırmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde şiddet uygulayan kişiler, para kazanmasını engellemek için kadının iş kıyafetlerine zarar verme, iş yerine giderek sorun çıkarma, fiziksel şiddet uygulayarak kadının işe gidemeyecek hale gelmesini sağlama, şiddet mağduru kadının yaşadığı fiziksel ve psikolojik sıkıntılar nedeniyle iş göremez hale gelmesini sağlama gibi yöntemlere başvurumaktadırlar (Gürkan ve Coşar, 2009: 125, 126).

Jandarma Genel Komutanlığı'nın Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Projesinde (17.05.2016) yer verdiği ekonomik şiddet türlerini şu şekilde örneklemiştir:

- Kadının çalışmasına izin vermemek
- İstemediği işte zorla çalıştırmak
- Az para vererek çok şey beklemek
- Aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini sormadan tek başına karar almak
- Kadının parasını, kişisel mallarını elinden almak
- Kadının kariyerini engelleyen kısıtlamalar getirmek (İş gezilerine, toplantılara, kurslara katılmasına engel olmak)
- Kadının iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerini geliştirecek etkinliklere katılmasını engellemek
- İş yerinde olay yaratarak kadının işten atılmasına neden olmak.

Aile içinde partnerden veya birlikte yaşadığı kişiden ziyade, kadının çalıştığı iş yerinde de şiddete maruz kalması da sıkça karşılaşılan bir durumdur. Aile içinde olduğu kadar çalışma hayatında kadınların karşılaştıkları diğer bir problem ise

işyeri şiddetidir. Çalışma hayatında yer alan kadınlar, cinsiyet temelli bir çok problemle karşılaşmaktadırlar. Ücretlerde ve konumunda eşitsizlik, kayıt dışı yahut sigortasız çalıştırılma, iş ve aile rolünü bir arada yürütmekten kaynaklanan iş-aile-ev çatışmaları bunların başında gelmektedir (Aytaç ve Dursun, 2013: 67-68).

Ekonomik şiddet öngörülebilir ve önlenebilir bir olgudur. Halk sağlığı çabalarına ek olarak şiddetin üstesinden gelmek için siyasi taahhüt önemlidir. Mülk ve araziye sahip olma, miras sahibi olma, mikro kredilik tesislere eşit erişimi sağlamak, tümüyle istihdam edilmek ve erkek işlerine eşit değerde iş için eşit ücret almak için kadın hakları garanti edilmelidir. Kadınlara eğitim fırsatları sunan, haklarını özümsetebilecek, küfürlü davranışa izin veren toplumsal inanç ve tutumları değiştiren müdahaleler yapılmalıdır. Sadece erkeklerle kadınlar arasında eşitlik sağlandığında, ekonomik şiddet artık norm olmayacaktır (Fawole, 2008: 9). Dünya üzerinde kadınların maaşları erkeklerinkinden %20 oranında daha düşüktür. Kadınlar az para kazanmakla kalmayıp az miktarda da mala sahiptirler. Erkeklerle karşılaştırıldığında kadınların malların çok az bir bölümüne sahip olduğu bulunmuştur. Yapılmış çok az istatistiksel çalışmada, gelişmekte olan ülkelerde de benzer durumların olduğu belirtilmektedir (Gürkan ve Coşar, 2009: 126). Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde kadınların maaşı erkeklerin maaşının %30'u, Latin Amerika ve Asya'da %40'ı, Alt Sahra Afrika'da %50'si, Doğu Asya ve endüstrileşmiş ülkelerde %60'ı kadardır. Kadınlar hem az para kazanıp hem de az miktarda mala sahiptirler (Fawole, 2008: 5).

Gürkan ve Coşar'ın (2009) yaptığı çalışmada ekonomik şiddetin kadın yaşamına farklı etkileri belirtilmiştir. Çalışmaya göre, ilk etki; ekonomik şiddetin sonucunda kadınlar yoğun bir şekilde fakirliğe düşmektedir. Buna bağlı olarak kadınlar fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmakta, ruh sağlıkları bozulmakta ve bu durum çocuklarına da yansımaktadır. Ekonomik şiddet kadınların büyük bir bölümünde kendi kendine ekonomik olarak yetebilmelerine ve geçimini sürdürebilmesine engel olmaktadır ve onları aile üyelerine bağımlı kılmaktadır. Kadının yoksullaşmasına ve insanca yaşamasına engel olmaktadır. Kadın ve çocuğun eğitim, beslenme, sağlık ve yaşam hakkını engellemektedir. Kadının sosyalleşmesine ve şiddetten kurtulmasına engel olmaktadır. İkinci etki; ekonomik şiddet, genel

sinirlilik hali ve gerilim atmosferi yaratır bu da fiziksel şiddete yol açar. Üçüncü etki; iş bulamama, bakmakla yükümlü olduğu çocuğun ekonomik baskısı ve eşinden yeterli finansal desteği alamayan ve bu amaçla bedenini kullanan kadın cinsel şiddetle incinebilir, HIV'le karşılaşma riski artar. Dördüncü etki; ekonomik şiddet sonucunda ekonomik ve üretken iş gücü azalır. Korku iklimi oluşur, ülkelerin gelişim ve üretimleri azalır. Kadınlar için eğitim ve gelişim imkânları azalır. Böylece onların beceri ve fırsatları ziyan edilmiş olur. Beşinci etki; Fawole'ye göre (2008), ekonomik şiddete maruz kalan kadın diğer kadınlardan farklı olarak altı kat depresyon, stresle ilişkili semptomlar, kimyasallara bağımlılık, kötüye kullanım ve intihar girişimi yaşar. Altıncı etki; yapılan araştırmalara göre, ekonomik şiddet mağduru kadınlarda, cinsel yolla bulaşan hastalık ve HIV riski, istenmeyen gebelik riski ve gebelik komplikasyonları artar (Gürkan ve Coşan,2009: 127-128).

Kadınların, çalışma yaşamında işgücüne katılma oranlarının erkeklerden daha az olmasının nedenleri; kadınlar ve erkekler arasındaki eğitim farklılığı, cinsiyete dayalı işbölümü, toplumsal yapıdaki değer ve normları olarak belirtilir. Kadınlar sadece işgücüne katılım konusunda ikinci planda yer almamakta, işe alımlarda ve yapmış oldukları işin niteliğiyle ilgili olarak da ayrımcılığa uğramaktadırlar. Bu durum literatürde cam tavan (glass ceiling) olarak nitelendirilmektedir. Cam tavan; iş hayatındaki cinsiyet ayrımcılığı, kadınların, iş yaşamlarında yükselmesine engel olmakta, kadınların karşısına duvar örerek, hak ettikleri değeri vermemektir. Cam tavan (glass ceiling) kavramı ise ilk kez, Wall Street'de Hymowitz ve Schellhardt'ın 1986 yılındaki röportajında yer almış ve bu röportajda cam tavan, “kadınların işletmelerde bir üst pozisyona geçerken karşılaştığı her türlü engel ve haksızlık olarak kullanılmıştır” (Lockwood, 2004, Aktaran: Bilican Gökkaya, 2014: 377). Cam tavan kadınların çalıştıkları yerlerde yukarı doğru ilerlemelerini görünmez ve algısal engellemeler ile önlemektedir. Hem bireysel hem de toplumsal anlamda iyileştirmelerin yapılması; kadınları işe almada, işten çıkarmada, ekonomik krizlerde, sosyal güvence sağlamada, sendikalaşmada, özellikle cam tavan etkisiyle terfide/işte yükselmede ortadan kaldırılması ya da en aza indirilmesi için çok önemlidir. Bu iyileştirmeler sayesinde, kadınlar, çalışma yaşamına katılarak ekonomik bağımsızlıklarını kazanır, ekonomik güce kavuşarak,

özgüveni artar, kendi yaşamları için daha fazla kontrol duygusuna sahip olur, çevre edinerek daha fazla sosyal ve psikolojik desteğe sahip olurlar. Artan geliriyle hak etmiş olduğu hayat standardına kavuşan kadınlar, böylece sağlıklı ve bilinçli nesiller yetiştirecektirler (Gökkaya, 2014: 377, 381).

1.4.3. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet, duyguların ve duygusal ihtiyaçların, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmesi, bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Birine karşı sistemli bir şekilde psikolojik baskı uygulamak, duygusal olarak sömürmek ve aşağılamak, onu kontrol etmek veya cezalandırmak amacıyla onu toplumdan soyutlandırmak için uygulanan her türlü hakaret duygusal şiddet olarak kabul edilmektedir (KSGM). Duyguların ve duygusal ihtiyaçların istismar edilip tehdit amacıyla kullanılmasıdır. Değer vermeme, aşağılama, görüş ve düşünce engelleme, arkadaşlarıyla görüşmesini engelleme, düşünce beyan etmesine izin vermeme gibi durumlar örnek gösterilebilir. Aşağılayıcı sözler söylemek, suçlamak, küfür etmek, tehdit ve hakaret etmek, bağırarak, küçük düşürmek, alay etmek kısacası sözlü bir şekilde rencide etmek psikolojik şiddet kapsamında değerlendirilir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 197).

Psikolojik, zihinsel ya da duygusal şiddet, bir kadının ailesini ve arkadaşlarını görmesini engelleme, devam eden küçümseme ya da aşağılama, ekonomik kısıtlamalar ve diğer davranış kontrol şekillerine yönelik şiddet ya da tehdit gibi davranışlara verilen addır. Şiddetin bu biçimi, farklı biçimlerde olabileceği için kültürler ve ülkeler arasında tanımlanması daha zordur. Örneğin, Vietnam'daki bir çalışmada duygusal şiddet, eşini zorla seks yapmaya zorlayan bir koca gibi davranışları içermektedir. Afrika'da ise sevgilileri eve getirmek, evden çıkarmamak veya cinsel istekte bulunmak gibi olaylar daha çok duygusal şiddet olarak tanımlanmaktadır (Krantz ve Garcia-Moreno, 2011: 819).

Psikolojik şiddetin etkileri çoğunlukla gözle görülür olmadığı için hafife alınmaktadır ve bu da kişinin hayatında ciddi hasarlara sebebiyet vermektedir. Psikolojik şiddet gören ve bu şiddetle yaşayan kişilerde sürekli korku içinde olmak, kaygı bozukluğu, kendini değersiz hissetmek, depresyon, intihara eğilim, suçluluk ve

utanç hisleri, sosyal hayatın ihmali, toplum içine çıkamama gibi psikolojik hasarlar meydana gelmektedir (www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalar-daki-haklarimiz).

Şiddet olgusunun yoğun olarak yaşandığı alanların başında çalışma hayatı gelmektedir. Bu bağlamda çalışma hayatında karşılaşılan şiddet en önemli iş sağlığı ve güvenliği sorunlarından biri haline gelmiştir. Avrupa Komisyonu tarafından yapılan ve en çok kabul gören işyerinde şiddet; çalışanın işiyle ilgili durumlarda, açık veya gizli bir şekilde, suistimali, tehdit edilmesi veya saldırıya uğraması gibi sağlık ve güvenliğini tehdit eden her türlü eylem olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanıma göre ise işyeri şiddeti; çalışana yönelik fiziksel veya psikolojik zarar verme amaçlı her türlü eylemlerdir. İşyeri şiddeti fiziksel güç kullanımından yola çıkılarak fiziksel şiddeti çağırırsa da günümüz toplumlarında psikolojik şiddet kapsamında ele alınıp değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, işyerinde karşılaşılan şiddet fiziksel olabildiği kadar, sözlü saldırı, taciz, mobbing, sözünü kesmek, bağırarak küçümseme, alay etmek, düşüncesini önemsememek, tehdit ve gözdağı gibi eylemlerden yola çıkılarak psikolojik şiddet kapsamında da ele alınmaktadır (Aytaç ve Dursun, 2013: 68). İşgörenlerin stresli iş ortamından kaynaklı olarak mobbinge maruz kaldıkları göz önüne alınarak, yöneticiler, iş zenginleştirme, olumlu örgüt iklimi yaratma, rol çatışmalarını önleme, iletişim kanallarını şeffaflaştırma, çalışanların gereksinimlerine önem verme ve bunları giderme yolunda çaba sarfetme, stres kaynakları ve stres yönetimi hakkında işgörenin eğitimi sağlama gibi kanallarla işyerindeki stresi en aza indirmektedir. Mobbingin nedenleri arasında yer alan kıskançlık, her ne kadar mobbing uygulayanın kişilik problemlerinden kaynaklanmış olsa da, işletmeler ücret, yetki, terfi gibi çalışanlar arasında çatışma yaratacak konularda adil ve dikkatli davranarak bu konuda politikalar geliştirmelidir (Tengilimoğlu ve Mansur, 2009: 82).

Psikolojik şiddet türleri şu şekilde örneklenebilir (<https://app1.jandarma.tsk>)

- Kadına bağırarak
- Hakaret etmek
- Aşağılamak

- Başka kadınlarla kıyaslamak
- Korkutmak
- Kıskançlığı bahane ederek şiddet uygulamak
- İhmal etmek
- Yok saymak
- Çirkin olduğunu söylemek
- Kadının nasıl giyineceğine, nereye gideceğine, kimlerle görüşeceğine

karar vermek

- Kadına veya çocuklara zarar vermeye, öldürmeye tehdit etmek
- Diğer insanlarla ilişkilerini sınırlamak
- Kendini geliştirmesine engel olmak
- Kadını maruz kaldığı şiddetin sorumlusu olarak görmek
- Kadının kültürel farklılıklarını yok saymak, bastırmaya çalışmak veya

bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmaktadır.

1.4.4. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, cinselliğin bir tehdit, sindirme ve kontrol etme aracı olarak kullanılmasıdır. Birine istemediği riskli ve utanç verici bir cinsel ilişkiye zorlamak cinsel şiddet olarak tanımlanmaktadır. Başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlama, eşlerin rızası olmadan çocuk doğurmaya zorlama veya engel olma, evlenmeye zorlama, çocuk yaşta evlendirmeler, doğum kontrol kullanımı hakkını engelleme, kürtaja zorlama, telefon, mektup, sosyal medya aracılığıyla cinsel içerikli davranışlar sergileme, taciz ve tecavüz bu şiddet türünün yaygın örnekleridir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 198).

Cinsel şiddet kadının hayatındaki herhangi bir zaman diliminde gerçekleşebilmektedir. Cinsel şiddet, diğer şiddet türlerinde olduğu gibi toplumsal yaşamın her alanında kadınların baş etmek zorunda kaldığı bir olgu olarak yaşanmaktadır. Dünya'da da çok sayıda örnekleri bulunan cinsel şiddet, kadına fiziksel olduğu kadar ruhsal anlamda da derin yaralar açmaktadır. Kadın eşlerinden, akrabalarından, iş arkadaşlarından ve hatta sokaktaki hiç tanımadığı erkeklerden cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Cinsel şiddet konusunda ayırıcı olan nokta kadına

karşı zor kullanmadır ve bu zor kullanmada kadının hiçbir şekilde rızası yoktur. Zor kullanma tecavüzden, el ile cinsel amaçlı dokunma ve göz ile kadını soyma, söz ile taciz etmeye kadar değişen çeşitli davranışlardan oluşmaktadır. Cinsel zor kullanmadaki en önemli unsur, erkeklik gücünün kötüye kullanımı veya baskı tehdidi ya da toplumsal çevreden kaynaklanan tehditler nedeniyle kadının seçim hakkının olmayışıdır (Halıcı, 2007: 47-48).

Kadına yönelik şiddet tecavüz ile en üst safhaya taşınmaktadır. Tecavüz, cinselliğin saldırganlık ve şiddet yoluyla dışavurumu değil, şiddet ve saldırganlığın cinsellik yoluyla dışavurumudur. Tecavüz sonucu öldürülen kurbanların saldırganı önceden tanıyor olabilmesi de mümkündür. Karşılaşılan örneklerde ise tecavüz eyleminde bulunanlar, kurbanını yakın çevresinden seçmektedir (Yengin, 1997: 165-166).

Genel olarak namus bir ailenin ya da bir bireyin sosyal itibarı ile bağlantılı olarak ahlaki bütünlüğü konu olsa da ve farklı anlamlar taşıyabilse de namus kültürüne sahip Türkiye’de genellikle namus cinsel saflık ile eş değer tutulmaktadır. Kadın, cinsel davranışlarını kontrol ederek sadece kendi namusu hakkında değil ailesinin namusu ve şerefi hakkında da topluma bilgi vermektedir. Diğer bir deyişle, bir ailenin ya da erkeğin namusu aile içindeki kadınların cinsel içerikli davranışları ile oldukça ilintili olarak algılanmaktadır. Bu durumda bir kadın kendi namusunu korur iken ailesinin namusuna da korumak için uğraşmaktadır. Özetle, namus kavramı kadının cinselliği kontrol altında tutulmaya çalışılarak tanımlanmaktadır. Kadının evlenmeden önceki yükümlülüğü herhangi bir cinsel içerikli davranışta bulunmamak iken, kadın evlendikten sonra cinselliğini yalnızca kocasına sunmakla yükümlüdür. Aksi halde diğer cinsel içerikli ilişkilerin tümü namusun kirlenmesi anlamına gelmektedir (Işık ve Uğurlu, 2009: 17). Dünyanın her yerinde namus cinayetleri şiddetin en ağır hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünya’nın bazı bölgelerinde kadınların namus adına öldürüldüğü ya da ağır eziyetler yaşadığı bilinmektedir. Bir şiddet biçimi olarak namus cinayetleri, toplumların kültüründen, cinsiyet eşitsizliği düşüncelerinden, özellikle değer sisteminden kaynaklanmaktadır (Bilgili ve Vural, 2010: 66).

1.5. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Şiddet gücü gösterme ve gücünü koruma biçimidir ve şiddetin uygulayıcısı olanlar ve şiddete maruz kalanlar toplumdaki güç ilişkilerine göre belirlenmektedir. Diğer taraftan, iktidar ilişkilerinden meydana gelen diğerlerinin ezilmesine yol açan bu tarz şiddetin, ancak karşı şiddetle ortadan kaldırılabileceğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır. Dolayısıyla, güçsüz olanın gücü elinde bulundurana ilişkin şiddeti de söz konusu olabilmektedir. Ancak toplumlarda şiddete en fazla maruz kalan kesimler, toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda olan kesimlerdir. Toplumsal güç ilişkilerinde hedef olan kesimlerin başında; kadınlar, çocuklar azınlıklar, yaşlılar, engelliler, mülteciler, göçmenler gelmektedir. Şiddet her toplumda görülmekte ve toplumların tümünü etkilemektedir. Fakat, şiddet tipleri içinde kadına yönelik olanı en sık görülen şiddet tipini oluşturmaktadır. Türkiye’de ise kadına yönelik şiddetin sistematik olarak ve erkekler tarafından uygulandığını vurgulamak gerekmektedir (Deniz Erol, 2013: 194).

Kadına yönelik şiddetin tek bir nedeni bulunmamaktadır. Aynı zamanda hem bazı sosyal ve kültürel faktörler kadınların şiddet yaşama durumuna yakın bulduklarını gösterirken hem de şiddet yaşamanın esasen kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikten ve iletişim eksikliğinden kaynaklandığı bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadının ataerkil sistemde erkek iktidarı karşısında ikincilleştirilerek mağdur edilmesinin görünümünden biri, kadına yöneltilen şiddettir. Bu eşitsizliğe katkısı bulunan faktörler sosyo-ekonomik zorluklar, güç ilişkilerinin yürütüldüğü aile kurumu, kadının üzerindeki korku ve kontrol, yasaların ve kültürel yaptırımların kadınların bağımsız yasal ve sosyal statüleri olan bireyler olduğunu inkar etmeleridir. Yoksulluk, düşük gelir düzeyi, erkeğin alkol-madde bağımlılığı olması, ruhsal hastalık varlığı ve çocukken şiddete maruz kalmış olmaları da şiddet riskini arttıran durumlardır. Eşler arası zayıf iletişim ise kadına yönelik şiddetin temelinde yer alır. Şiddetin biyolojik nedenleri arasında erkeklik hormonlarının etkisinden ve bazı ruhsal bozukluklardan söz edilebilir. Şiddetin psikolojik nedenlerine bakıldığında şiddet uygulayan çoğu eşin, eşler arasında derin ruhsal bağlar kurulmaya başlanması sonrasında şiddet eğilimi gösterdiği görülmektedir. Şiddet uygulayan erkeğin temel hedefi kadının davranışları, bedeni ve

bireysel özgürlüğü üzerinde denetim kurmaktır. Kısacası şiddet bir kadını kontrol altına almak düşüncesiyle gerçekleştirilen bir eylemdir. Şiddet uygulama, öğrenilebilen bir davranıştır. En önemli öğrenme kaynağı ise, şiddeti uygulayan kişinin kendi ailesidir. Şiddetin, toplum tarafından paylaşılan bir değer yargısı olarak görülmesi, yoksulluk, hayat karşısında şanssız olmak, beklentilerin ve kazanılmış niteliklerin yoksunluğu gibi sosyoekonomik baskı unsurları da şiddetin sosyal nedenleri arasında bulunmaktadır (Parmaksızoğlu, 2011: 12).

Amerikalı ünlü psikanalist Erich Fromm'a göre şiddet; oyunda ortaya çıkan şiddet, öç alıcı şiddet, ödünleyici şiddet, tepkisel şiddet ve sadistik şiddet olmak üzere beş ayrı kategoride incelenmelidir. Oyunda ortaya çıkan şiddette amaç zarar vermek değil; aksine yetenek sergilemektir. Dövüş sporları, oyunda ortaya çıkan şiddet türüne örnek olarak gösterilebilir. Öç alıcı şiddet, mağdur edilmiş kimselerin kendilerini mağdur eden kimselerden intikamlarını almak üzere uyguladıkları şiddet türüdür. Tepkisel şiddet ile benzerlik gösteriyor olsa dahi öç alıcı şiddette tepkisel şiddetten farklı olarak planlama ve tasarlama söz konusudur. Ödünleyici şiddet, kişinin kendinde gördüğü eksiklik ve zayıflıkları telafi etmek üzere başvurduğu şiddet türüdür. Tepkisel şiddet ise, organizmanın kendisine ya da bir başkasına yönelik algıladığı tehdidi savurmak adına başvurduğu şiddet türüdür. Sadistik şiddet ise, hiçbir neden yokken kişinin uyguladığı şiddetten ve mağdurun ıstırabından haz alınan şiddet türüdür. Ödünleyici ve sadistik şiddet, içerisinde psikopatolojik motifler barındıran ve kadına yönelik şiddette en sık rastlanan şiddet türleridir. Şiddetin saldırgan ve mağdur ilişkisi bakımında en yaygın rastlanan tiplerinden biri kadına yönelik şiddettir (Bora, 2015: 8). Tepkisel şiddetin nedenlerinden biri olan "engellenme", kişinin istediği bir şeyi yapamaması, alamaması eylemi, psikolojik yönden şiddete etki eden faktörlerden biridir. Her "engelleme" eyleminin sonunda şiddet ortaya çıkmayacağı gibi, bazı durumlarda engellendiğini düşünen kişi, bu durumu ortadan kaldırabilmek için şiddete başvurabilir (Alpago, 2006: 27).

Eşlerine şiddet uygulayan kişilerin çoğunlukla önceki yaşamlarında şiddet deneyimleri bulunduğu belirtilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaşandığı erkek egemen kültürlerde ve toplumlarda aile içi şiddetin daha yaygın olduğu ve çoğunlukla normal olarak karşılandığı görülmektedir. Kadınların, eşlerinden daha

fazla para kazanması, aile içi şiddetin bir diğer nedenidir. Daha fazla para kazanan kadınlar, fiziksel şiddet için en az iki kat daha fazla risk oluşturmaktadır. Diğer ülkelerde yapılan araştırmalar, özellikle yakın çevresinden ve aile içi şiddetten kadınların izole edilmesinin yakın bir ilişki içinde olduğunu göstermiştir. Türkiye'de ailelerin izni olmadan gerçekleşen evliliklerde kadınlar genellikle yalnız bırakılır ve aile desteği olmadan yaşayan kadınlar şiddeti daha çok yaşamaktadırlar (Doğutaş ve Doğutaş, 2013: 94-95).

Kadını etkileyen, farklı biçimlerde ortaya çıkan, hem aileyi hem çevreyi apaçık etkileyen şiddetin tek bir nedeni yoktur. Şiddete neden olan sorunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015: 200):

- Alkol kullanımı
- Cinsiyet ayrımcılığı
- Göçler
- Psikolojik nedenler
- Kültür farklılıkları
- Eğitim yetersizliği
- İletişim eksikliği
- Karşılıklı sevgi, saygı eksikliği
- Medyanın ve çevrenin etkisi
- Yoksulluk
- Hukuksal boşluklar
- Erken yaşta evlilik
- Ekonomik eksiklik
- Ekonomik özgürlük isteği
- Toplumda yanlış bilinen inançlar
- Töreler, gelenekler ve görenekler.

1.5.1. Kadına Yönelik Şiddetin Psikolojik Nedenleri

Şiddete olgusuna yol açan nedenler incelendiğinde, şiddetin psikolojik anlamda etkileri görülmektedir. Evde veya okulda disiplini sağlamak için şiddet

kullanıldığını gören çocuk, ileriki yaşlarında şiddeti sorun çözmede doğal bir seçenek olarak tanımaktadır. Toplumun da şiddeti bir sorun çözme yöntemi olarak kabul etmesinin de bu durumda rol oynadığı düşünülmektedir (Öztürk, 2011: 36).

Fiziksel ve ekonomik açıdan yetersiz olduğunun düşünülmesiyle baskı altında tutulan kadına psikolojik olarak şiddet uygulamak erkek için alışkanlık haline gelmektedir. Erkek için bu durumda karşılaşılabileceği en büyük sorun boşanmadır ki erkekler bu sorunu da çoğu zaman yine şiddet uygulayarak kontrol altında tutmaktadırlar. “Kadın olmak, şiddet görmeyi beraberinde getirir” düşüncesinin kadınların bilinçaltına işlenmesiyle şiddet artık kaçınılmaz bir hal alır (Çiftçi, 2013: 31).

Şiddet uygulayanın psikolojik yapısı, tahammül sınırları, karakteri şiddeti etkileyen en önemli faktörlerdir. Akıl sağlığı yerinde olmayan kişi, şiddetin karşı tarafa vereceği zararı tahmin edemez. Şiddeti, baskılama, sindirme, yıldırma aracı olarak kullanır ve şiddetin doğuracağı sonuçları düşünmemektedir.

Psikolojik temelli şiddete, eğitim yaşamındaki başarısızlık, çatışma ve çözüm bulma becerilerindeki eksiklik, öfke kontrolünde yetersiz kalmak, sosyal beceri eksikliği, engellenmişlik duygusu, aşırı alınganlık, dışlanmışlık ve yalnızlık duyguları, özgüven eksikliği, aile içi iletişim eksikliği, tutarsız disiplin yaklaşımı, aşırı baskıcı ve aşırı rahat aile tutumları, sevgi ve ilgi eksikliği, sıklıkla engellenme ve cezalandırma, aile içi şiddete maruz kalma veya tanık olma, fiziksel, duygusal ve cinsel açıdan istismar edilme, psikolojik sorunlar, çabuk hayal kırıklığına uğramak, madde ve alkol kullanımı, dürtüsel hareket etmek, bireysel farklılıklara karşı toleranssızlık, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, uyumsuzluk, gibi durumlar örnek verilmektedir (Çiftçi, 2013: 25).

1.5.2. Kadına Yönelik Şiddetin Biyolojik Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin sonradan öğrenildiği aşıkardır. Fakat şiddetin türlü nedenlerinin arasında, şiddet uygulayan erkeğin erkeklik hormonu ve yaşın getirdiği biyolojik değişimlerde vardır. Şiddeti uygulayanların büyük oranlarda erkek oluşu ve bu saldırgan davranışlarının ilerleyen yaşla birlikte azalmaya başlaması, erkeklik

hormonları şiddet davranışlarında etkili olmuştur. Biyolojik nedenler arasında, bazı akıl hastalıkları ile antisosyal kişilik bozukluğu gibi bazı ruhsal bozukluklar da sayılabilmektedir (Öztürk, 2011: 36). Örnek olarak; paranoid şizofreni (kıskançlık, kendini beğenmişlik, metafizik ve dine aşırı düşkünlük ya da cinsel uğraşlar), şizofreni (gerçeklikten uzaklaşma, duygusal cevapların kaybı, sosyal ilişkilerin bozulması) gibi birtakım akıl hastalıklarının yanı sıra anti-sosyal kişilik bozukluğu gibi bazı ruhsal bozuklukları, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi sağlık sorunlarının da kadına şiddetin nedenleri arasında bulunmaktadır (Çiftçi, 2013: 30).

1.5.3. Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Nedenleri

Kadına ve erkeğe göre şiddetin nedenleri incelendiğinde, toplumda egemen olan geleneksel cinsiyetçi tutumun etkisi ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin kadınlara yönelik şiddeti gerekçelendirme nedenlerinde, kadın üzerinde hakimiyet kurma ve kadını kontrol etme ağır basmaktadır. Kadına yönelik şiddetin farklı nedenlerle, var olan kültürel yapı tarafından desteklenmesi, şiddetin başlıca nedenlerindedir. Şiddet olgusunun insanlık tarihi ile denk devam etmesini sağlayan ise nesiller arası kültürel aktarımdır (Okutan, 2007: 28-29).

Sosyal ve toplumsal düzensizlikler, olumsuz aile ortamı, şiddetin özellikle erkekler için toplum tarafından mazur görülmesi, kadına karşı oluşan önyargılar, medya araçlarının olumsuz etkisi, ekonomik problemler, eğitim sisteminde yaşanan sıkıntılar, uyuşturucu ve ateşli silahlara ulaşım kolaylığı, tahammülsüzlük, olumsuz arkadaş grupları gibi etkenler şiddete neden olan toplumsal faktörlerdir (Çiftçi, 2013: 26).

1.6. Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları

Kadına yönelik şiddet hem kadınları hem de toplumu derinden etkileyen ciddi sorunlar doğurmaktadır. Araştırmalar şiddetin kadın sağlığı üzerine olan etkilerinin çok yönlü olduğunu göstermektedir. Şiddet değişken türlerde olsa da yarattığı etkiler benzerlik taşımaktadır. Kadına yönelik şiddetin yarattığı etkilere bakıldığında, şiddete maruz kalan kadınların, daha yüksek oranda kaygı, depresyon, güvensizlik, intihar girişimleri, alkol kullanımı, kabus görme, tetikte olma, travma

sonrası stresle bağlantılı psikolojik rahatsızlıklar örnek gösterilebilir (Köse ve Beşer, 2007:118).

Bilindiği gibi, genellikle erkekler tarafından kadınlar üzerinde egemenlik kurmaya yönelik bir güç kullanma şekli olan şiddet; hakaret, tehdit, aşağılama, dayak, cinsel taciz, tecavüz, yaralama, öldürme şeklinde görülmektedir. Şiddete uğrayanların; kendine özgüvenini, girişimcilik ruhunu, değerlerini yitirdiği görülmektedir. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile içi şiddet en çok kadınları ve çocukları mağdur etmektedir. Ancak, kadına yönelik şiddetin günümüzdeki anlamda bir sorun olarak ele alınması, önlenmeye çalışılması, mağdurun korunması, failin cezalandırılması çalışmaları, insan haklarının evrensel bir değer olarak tanınması ve geliştirilmesiyle dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ailede ve toplumda kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın kaldırılması çalışmaları sürmektedir (Sarıcı, 2013: 38).

Şiddetin görmezden gelinerek devam edilmesinin, kadının toplum içindeki konumuna zarar vereceğinden kadın yaşadığı şiddeti maskeleyen durumda kalır. Ancak yaşanan bu durum kadının yıpranmasına neden olur ve zamanla, şiddeti maskeleyemeye devam edemediğinden çevresiyle ilişkilerini kısıtlamaya hatta toplumdaki kendini soyutlamaya başlar. Ruhsal ve fiziksel travmalar yaşayan kadın kendi içinde savaş vermektedir. Yaşadığı ruhsal problemler bir tarafa fiziksel şiddetin kadının bedeninde bıraktığı izler kendisini izole etmesiyle gizlenmeye çalışılır. Uzun süre şiddete maruz kalmanın etkisiyle kadındaki özgüven kaybı, sosyal yaşamdan tamamen uzaklaşmasına neden olur (Okutan, 2007: 48-49).

Şiddetin bir başka sonucu ise kuşaklar arasında şiddetin aktarımı ile ilişkilidir. Yetiştikleri ailede şiddet olan kadınların, kendilerinin de şiddete daha fazla maruz kaldıkları bilinmektedir. Ayrıca kadınların şiddete maruz kaldığı hanelerde, hem annenin hem de babanın çocuklara yönelik şiddeti önemli bir konudur. Bu bağlamda aile içinde annenin şiddete maruz kalmasının, kadınların ve erkeklerin ilerideki yaşamlarında şiddeti normalleştirmelerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Kadınların ve erkeklerin çocukluk döneminde annelerinin fiziksel şiddete maruz kalmaları, kadınların eşlerinden maruz kaldıkları fiziksel şiddeti, erkeklerin ise

fiziksel şiddet uygulamasını artıran önemli bir faktördür. Şiddetin çocuklara yönelmesinde de, kadınların ve erkeklerin hem annelerinin hem de kendilerinin fiziksel şiddet mağduriyeti önemli düzeyde etkili olmaktadır. En az şiddete maruz kalan çocuklar, ailesinde şiddet olmayan ve kendisi de şiddete maruz kalmamış anne ve babalar ile büyüyen çocuklardır (<http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf>).

Şiddet hem bireyi hem de toplumu derinden etkileyen bir olgudur. Birey üzerindeki yansımaları; ölüm, sakatlık, fiziki izler, depresyon, kaygı, madde kullanımı, sersemlik, uyku bozukluğu, kronik ağrılar, çarpıntı gibi rahatsızlıklar olarak görülebilir. Toplumda ise; intihar oranlarının yükselmesi, tecavüzlerin artması, yaşam kalitesinin bozulması, şiddet yoluyla sorun çözme davranışı edilmesi gibi etki bırakmaktadır (Köse ve Beşer, 2007: 118).

Kadına şiddetin mağdurları için yıkıcı, tanıkları için travmatik sonuçları vardır. Nihayetinde, kadına şiddet temel insan haklarının ihlalidir, siyasi irade, sivil ve yasal eylemler vasıtasıyla toplumun tüm kesimlerinde ortadan kaldırılması gerekmektedir. Türkiye'nin ihtiyacı göz önüne alındığında, aile içi şiddet yasasının uygulanmasını geliştirmek; kadın ve çocuğa yönelik şiddetin ortadan kaldırılmasına çalışmaya devam etmek için uygun önlemlerin alınması gerekmektedir (İbiloğlu, 2012: 215). Şiddet toplumsal anlamda da yaşam kalitesini düşürmektedir. Toplumda intihar, genel suç artışı, taciz ve tecavüz olaylarında artış, cinayet, verimlilikte azalma, toplumsal gelişimin yavaşlaması, şiddetin etkilerinin kuşaktan kuşağa aktarılması gibi çok sayıda derin etkiye şiddet yol açmaktadır (Çiftçi, 2013: 36).

Dünya Sağlık Örgütü ise 2013 yılında yayımladığı Kadına Yönelik Şiddet Raporu'nda şiddete bağlı sağlık sonuçlarını aşağıdaki gibi sıralamıştır (WHO, 2013: 19);

- Depresyon belirtileri, kaygı, uyku bozuklukları
- İntihar veya kendine zarar verme
- Alkol ve diğer madde kullanımları
- Açıklanamayan kronik gastrointestinal semptomlar

- Pelvik ağrı, cinsel işlev bozukluğu gibi açıklanamayan üreme semptomları
- İstenmeyen çok sayıda hamilelik ve / veya sonlandırma dahil olumsuz üreme sonuçları
- Gebelik bakımı, olumsuz doğum sonuçları
- Sık görülen mesane veya böbrek enfeksiyonları veya diğerleri de dahil olmak üzere açıklanamayan genitoüriner belirtiler
- Tekrarlanan vajinal kanama ve cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar
- Kronik ağrı (açıklanamayan)
- Özellikle tekrarlanan ve belirsiz veya mantıksız açıklamalar içeren travmatik yaralanmalar
- Merkezi sinir sistemi problemleri - baş ağrısı, bilişsel problemler, işitme kaybı
- Açıkça teşhis edilmeden tekrarlanan sağlık konsültasyonları.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadına yönelik şiddete ilişkin hazırladığı raporda 2008 ve 2014 verileri baz alınarak değerlendirmeler ve değişim oranlarına bakılarak kadınların şiddete maruz kaldıklarında ortaya çıkan yaralanma sonuçlarının etkileri ve boyutları araştırılmıştır. 2008 araştırması sonuçları ile karşılaştırıldığında, kadınların şiddet sonucu yaralanma seviyeleri açısından bir değişiklik olmadığı (2008 ve 2014 araştırmaları için sırasıyla %24 ve %26), ancak tedavi gerektirecek yaralanma yüzdesinin arttığı görülmektedir (sırasıyla % 41 ve % 47). Araştırma bulgularına göre, gebelik dönemindeki fiziksel şiddetin 2008 ve 2014 yılında yapılan araştırma ile benzer düzeyde olduğu gözlenmiştir (sırasıyla % 10 ve % 8). Benzer bir şekilde, Türkiye genelinde, maruz kaldığı şiddet sonucu yaralanmış kadınların yaralanma sıklığında 2008 ve 2014 yıllarında bulunan sonuçlar arasında önemli bir değişim yaşanmamıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 144).

1.7. Tarihsel Süreçte Kadın ve Şiddet

Birçok toplumda ve kendi toplumumuzda, erkeklerin; düzenleyici, lider, koruyucu, yetkili, yönetici, güçlü gibi sıfatlarla anılması, kadınlardan daha önemli ve saygın pozisyonda tutulması; saldırgan davranışlar ve şiddet eylemlerine yönelik kötü örnekler yol açmıştır. Bu örnekler, nesilden nesile, babadan oğla, erkekten erkeğe geçerek, şiddetin de yayılmasına ve şiddet eylemlerinin artmasına neden olmuştur (Yengin, 1997: 165). Şiddet davranışı çoğu zaman gizli kalmakta ve sosyal öğrenme yolu ile bir sonraki kuşağa kolayca aktarılmaktadır (Kitiş ve Bilgici, 2007:7).

Türklerin, İslamiyeti kabullerinden önceki yapıya bakılacak olursa, kadının erkeğin yanında bulunduğu görülmektedir. Eski Türk toplumlarının savaşçı yapısından dolayı, erkek uzunca süre yaşadıkları yerden uzakta kalmaktadır. Savaş zamanı hanenin yönetimi için gerekli olan her şeyi tedarik, içeceği, yiyeceği, giyeceği sağlamak, kadınların yapması gereken işlerdir. Ev ile ilgili işlerle ilgilenmek kadının görevi olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla kadın, erkek yokken de ayakta durabilir, yaşamını sürdürebilir durumdadır. Burada sosyal yaşam zorunluluklarının, ekonomik yapının ortaya çıkardığı bir durum gözlenmektedir. Ailenin tüm sorumluluğu kadındadır. İstanbul'un fethiyle imparatorluk haline gelen Osmanlı Devleti, İran ve Bizans saraylarının da etkisiyle eski geleneklerinden kopmaya başlamıştır. Özellikle İstanbul gibi büyük şehirlerde, kadın giderek sosyal hayattan koparılıp hareme kapatılıp, hakları elinden alınmaya başlanmıştır. Sokağa hiç çıkmayan kadın, haremden tüm gün eviyle ve çocuğuyla ilgilenir. Okuma-yazma imkanı olmadığı için evin dışında olup bitenden habersizdir. Önceleri erkeğinin yanında at koşturana, silah kuşanana, çocuk doğurana kadın, uzun bir süre parmaklıklar ve perdeler arkasında kalmıştır. Anadolu'ya bakıldığında yerleşik düzene geçen, toprağı sürüp, ekin eken kadın, eski haklarından birçoğunu kaybetmiş olmasına rağmen, hala sokağa rahatça çıkabilmektedir. Hareme kapatılması söz konusu değildir. Kadın tarlayı sürdüğü sürece gelir elde edilebilir. Kırsal kesimdeki kadın ekonomiye katkı sağlamaktadır. Kırsal kesimde de, kadın, erkek tarafından ücretsiz işçi olarak görülmekte ve çalıştırılmaktadır. Ekonomik yapı, Anadolu'da, kadının duvarlar arkasına kapatılmasını engellemektedir. İlerleyen zamanlarda, Fransız

İhtilali'nden sonra büyük kırılmalar yaşanmış, insanlar özgür olma, eşit haklar elde etme isteğinden etkilenmişlerdir. Bu değişim etkileri kadının tarihsel süreç boyunca ortaya çıkan toplumsal durumunda ve aile yapısında değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Kadının tarihsel süreçteki durumu zamanla; toplumlara, inanışlarına, geleneklere, o toplumlarda meydana gelen olaylara göre farklılık göstermiştir (Alpago, 2006: 9-22).

Kadına yönelik şiddet, insanlığın en eski sorunlarından biri olmakla birlikte farkındalık ve bilimsel araştırmalar yakın tarihlerde ele alınmaya başlanmıştır. Şiddetin geçmişi çok eski iken Türkiye'deki konu hakkında yapılan çalışmalar son 50 yılı kapsamaktadır. 1900'lü yıllar öncesinde kadına yönelik şiddet üzerinde durulan bir konu değildi. 1900'lü yılların ikinci yarısıyla birlikte kadına yönelik şiddete olan ilgi ve farkındalık artmaya başlamıştır (Bora, 2015: 9). Kadınlar Türkiye'de 1870'lerden başlayarak, söz söyleme hakkı, eğitim hakkı, çalışma hakkı ve aile içinde saygın bir yer edinme hakkı, tek taraflı bir erkek hakkı olan boşanmanın önüne geçebilmek adına mücadeleye başladılar. Risale ve romanlar yazdılar, gazetelere okur mektupları gönderdiler, kendi dergilerini çıkardılar, erkeklerle polemiklere giriştiler, dernekler kurdular. Tanzimat bağlamında devlet katında yapılan reformları savunsalar da, dönemin reformcu erkekleri kadın hakları konusunda tutucuydu, Osmanlı değerlerini kadınlar üzerinden muhafaza etmeye çalışıyorlardı. Kadınlar, kendi adlarına konuşarak bu tavrı çok ciddi olarak eleştirdiler. Yirminci yüzyıl başlarında farkındalık ve eğitim açısından rahata kavuşan kadınlar bu mücadeleyi daha da şiddetlendirdi. Feminist kadın dernekleri sayıca arttı ve çeşitlendi. Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı deneyimi kadınları siyasallaştırdı ve militanlaştırdı. Bu kapsamda, Jön Türk iktidarı altında, kadınlar üniversitede okuma, devlet dairelerinde memur, fabrikalarda işçi olarak çalışma haklarını kazandılar. 1917 Aile Kararnamesiyle İslam dünyasında bir ilk olarak; Müslüman kadınlar da diğer cemaatlerin yanı sıra, boşanma hakkını tanıyan ileri adımlardan yararlandılar. Oy hakkı, 1919'dan itibaren talep edilmeye başladı (Erim ve Yücens, 2016: 539-540).

Kadınlar değişik kaynaklarla beslenen bir süreç içinde 1980'lerde kamusal alanda seslerini duyurmaya başlamış 1990'larda kendi sivil toplum kuruluşlarını oluşturmuşlar ve devlet düzeyinde kadına karşı şiddetle mücadele mekanizmalarını

harekete geçirmişlerdir. Bu süreç içinde mücadelenin boyutları ve biçimleri yaygınlaşmıştır. 1990'larda devlet kurumlarını ve mekanizmalarını da kullanarak kadına yönelik şiddete karşı yaygın bir söylem geliştirmeye başlamışlardır.

Batıda yükselen ikinci dalga feminizmin etkileri, 1980 askeri darbesiyle sol ideolojinin siyasal egomanyasının sarsılması ve ortaya boş bir ideolojik alanın çıkması, kadın hareketinin güçlenmesine katkıda bulunmuştur. 1980'den itibaren İstanbul ve Ankara'da küçük gruplar halinde bilinç yükseltme toplantıları yapan kadınlar, 1990 sonrası şiddete karşı kurumsallaşmayı yoğunlaştırmış ve birlik olup dayanışma sürecine girmişlerdir. İlk adım olarak, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin fiilen uygulanması için 1986'da imza kampanyası yapmışlar akabinde 1987'de Dayağa Karşı Kampanya ve bir dizi hareket izlemiştir. “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü” 17 Mayıs 1987'de çok sayıda kadının katıldığı, şiddeti kamusal alanda sorunsallaştırdıkları ilk sokak yürüyüşü olmuştur. Bu yürüyüş kadına yönelik şiddetin Türkiye'deki miladı kabul edilmiş ve şiddete karşı farkındalık artmıştır (Altınay ve Arat, 2008: 18).

1973-1982 yılları arasında sayıları 10'u bulan kadın kuruluşları, 1983- 1992 yılları arasında 64'e, 2004 yılında ise 350'nin üzerine çıkmıştır. Bu kadın kuruluşlarının hepsi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin değişik yüzleri ile mücadele ediyorlardı. Kadına karşı şiddetle mücadele etmek üzere kurulan Mor Çatı ve Ankara Kadın Dayanışma Vakfı bu konudaki kadın dayanışmasına ve kurumsallaşmanın yayılmasına öncülük eden kurumlar oldular (Altınay ve Arat, 2008: 21). Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın kurulmasından bu yana “Mor Çatı” şiddete maruz kalmış kadınlara psikolojik ve hukuksal destek vermekte, onlara iş bulabilmeleri ya da meslek edinebilmeleri için yardım etmekte ve en önemlisi kalabilecekleri güvenli bir ortam sunmaktadır. Mor Çatı'yı daha sonra Ankara'da 1991 yılında kurulan Kadın Dayanışma Vakfı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde 1994'ten beri psikolojik ve hukuki hizmet veren Bilgi Başvuru Bankası, Başbakanlık'a bağlı Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü bünyesinde sayısı giderek artan Kadın Misafirhaneleri, 183 acil yardım hattı ve danışmanlık sunan Kadın Dayanışma Merkezi (KAMER) takip etmiştir (Erim ve Yücens, 2016: 541).

Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla 2000’li yıllardan itibaren önemli düzenlemeler yapılmıştır. 2004 yılında Anayasa’nın 10. maddesinin ilk fıkrasına “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin hayata geçmesini sağlamakla yükümlüdür” ifadesinin eklenmesidir. Türk Medeni Kanunu’nda yapılan yeni düzenlemelerle kadınların ev içi emeğini ve ekonomik bütünlüğünü korumaya yönelik önlemler alınmış; daha önce geçerli olan “mal ayrılığı rejimi”, 1 Ocak 2002 tarihinden sonra gerçekleşen evlilikler için “Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi”ne dönüşmüştür. Türk Ceza Kanunu’nda 2005 yılında yapılan değişiklikler kadınların ve çocukların şiddetten korunmasına ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik önemli gelişmelerdir. Evlilik içi tecavüzün suç sayılması, cinsel suçların, topluma karşı işlenen suçlardan çıkarılıp, kişilere karşı işlenen suçlar altında bulunan cinsel dokunulmazlığa yönelik suçlar kapsamına alınması ilk sırada sayılabilecek düzenlemedir. Aynı yıl içinde, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde yer alan “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar” ibaresi ile belediyelere sığınma evi açma sorumluluğu getirilmiştir. 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Belediye Kanun’u ise “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açmak zorundadır.” ifadesiyle belirli belediyeler için sığınma evi açmayı zorunluluğa dönüştürmüştür. Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda 2011 tarihinde İstanbul Sözleşmesi olarak anılan “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”, 8 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2015: 37).

1.8. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddet

Uluslararası alanda kadına ve aile bireylerine yönelik şiddet konusunda yapılan çalışmalar Birleşmiş Milletler tarafından yürütülmektedir. 2010 yılı küresel düzeyde kadına yönelik şiddet için kabul edilen “Pekin Eylem Platformu”nun 15. yılıdır. 2008’de Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri “Kadına Şiddete Son İçin Birleşin (UNITE to End Violence Against Women)” kampanyası başlatmıştır. Birleşmiş Milletler küresel, bölgesel ve ülke bazındaki politikalarının güçlendirilmesi ve ülkelere kadına yönelik şiddete karşı strateji uygulamalarında yardım edilmesi

hedeflenmiştir. Ancak hala uluslararası alanda da kadına yönelik şiddet aynı derecede ciddiyetini muhafaza etmektedir. BM’de (UN Women 2011 çalışması) 86 ülkeyi kapsayan veri bulunmaktadır. Bu verilere göre; kadınların %70’i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. 15 ile 44 yaş arası kadınlara yönelik şiddet; kanser, trafik kazaları, sıtma ve savaşların tamamının neden olduğu ölüm ve sakatlıklardan daha fazla ölüm ve sakatlığa neden olmaktadır. Aile içi şiddetin maliyeti Kanada’da 1.16 milyar dolar, ABD’de 5.8 milyar dolar, Avustralya’da ise yılda 11.38 milyar dolardır. İngiltere’de her yıl 3 milyona yakın kadın çeşitli şiddet olaylarına maruz kalmaktadır. Okuldaki her üç kızdan biri tacize maruz kalmaktadır. 13-17 yaşları arasındaki kızların %33’ü cinsel şiddete maruz kalmaktadır. 2009 yılında “Zorla Evlilik Birimi”ne 1600 başvuru yapılmış ve bunların %86’sı kadındır. Kadına yönelik şiddetin İngiltere ve Galler ekonomisine yıllık toplam maliyetinin ise 40 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir ve şiddetin önlenmesini öncelikli politika olarak kabul etmiştir. İngiltere’de “Kadına Şiddete Son Koalisyonu” kurulmuştur. Bu koalisyon, koordine, hedefi olan ve uzun vadeli bir bakış açısını benimseyerek, özellikle, okulların ve diğer eğitim kurumlarının rolüne önem verilerek ilerlemiştir. Ancak bu politika, araştırma, gözleme ve değerlendirme yatırımından, şiddeti önlemenin eğitim sistemine dahil edilmesinden, kamuoyunda uzun dönemli ve olaylara dayalı bir farkındalık yaratma kampanyasından, yeterli ve sürdürülebilir bir fonlamadan yoksun diye eleştirilmektedir. Mevcut yaklaşımın dar görüşlü ve günü kurtaran bir anlayışı benimsediği ve de maliyetli olduğu değerlendirilmektedir (TBMM, 2011: 17-19). Amerika Birleşik Devletleri’nde, "yüksek riskli ekip ağı" veya "ölümcülük değerlendirme programları" olarak adlandırılan çeşitli programlar, aileye bağlı şiddet (çoğunlukla kadınlar) için yakın arkadaş veya aile üyelerinin öldürülme riski altında olan kişiler için eyalet düzeyinde, şiddet yaşayan kişilerle ilgili olarak kolluk, sosyal ve sağlık hizmetleri arasında bilgi paylaşımını koordine etmek üzere ortaya çıkmıştır. Boğmaya teşebbüs, silahlı tehditler, takip, cinsel saldırılar, takıntılı kıskançlık ve kontrol davranışları gibi şiddet olayları yaşanmaktadır. Bireysel müdahale planları, suçluların izlenmesinden, hukuk, adalet, sağlık ve sosyal hizmet alanlarındaki birçok disiplin arasında bilgi paylaşımı yapmaktan şiddet olaylarını yaşayanların ve ailelerinin korunması için önleyici çalışmalar yapmaktadırlar (UNODC, 2013: 51). ABD’de BM çatısı altında

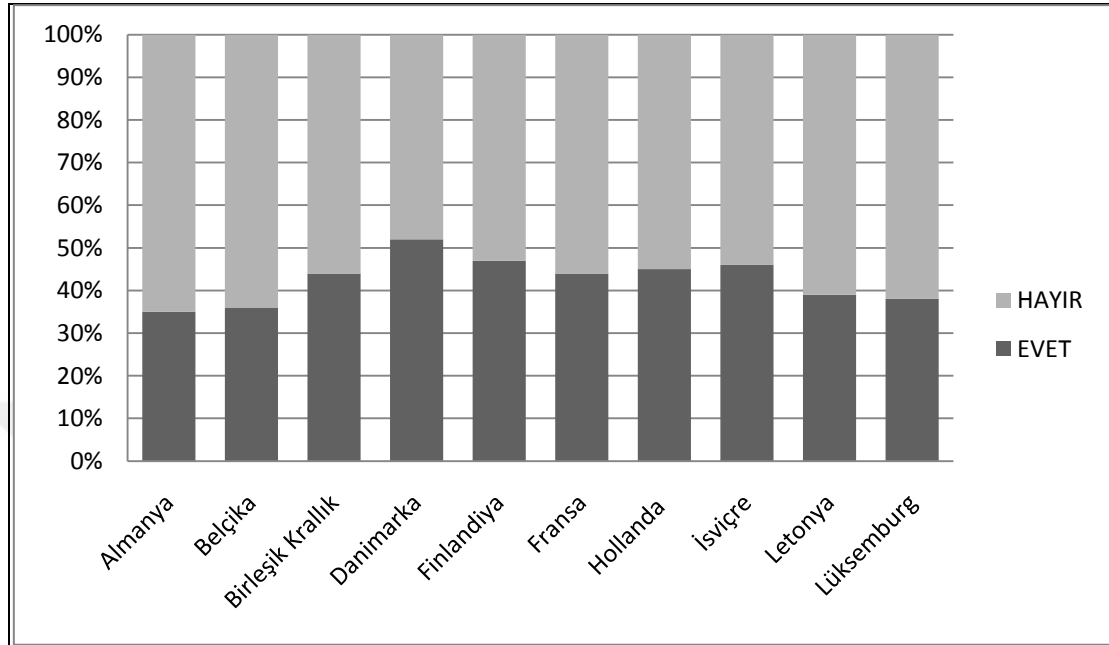

sürdürülen kadına yönelik şiddet faaliyetleri eleştirilmektedir. Bu faaliyetlerin, ABD'nin dış yardım öncelikleri ile her zaman bağdaşmadığı ve bu yüzden BM'ye transfer edilen finansal desteklerin faydası sorgulanmaktadır. Bu çerçevede, ABD'deki bazı politikacılar, kadına yönelik şiddete çok taraflı bir yaklaşımdan ziyade ABD'nin kendi politikasını uygulaması gerektiğini savunmaktadırlar. Bununla birlikte bir kısım politikacılar, küresel ekonomik kriz, ekonomik durgunluk ve ABD bütçesinin kısılması çağrılarını göz önünde bulundurularak, ABD'nin uluslararası düzeyde yürütülen kadına yönelik şiddete son verme politikalarını bir kez daha gözden geçirmesini öne sürmektedirler (TBMM, 2011: 17-19).

2012 yılında kadınlara karşı şiddet konusunda Avrupa Birliği'ne üye ülkeleri içeren 42.000 kadın ile yüz yüze görüşülerek bir anket yapılmıştır (European Union Agency for Fundamental Rights). Anket, kadınların şiddet deneyimleri konusunda dünya çapında yapılan en kapsamlı anket olarak kabul edilmektedir.

Anket, 15 yaşından itibaren kadınların aile içi şiddet de dahil olmak üzere, fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet ve kendi deneyimlerini konu almıştır. Sonuçlar AB'de 18-74 yaşları arasında olan 42.000 kadının görüşlerini temsil etmektedir (<http://fra.europa.eu/>). Anket kapsamında AB'ye üye ülkelerde yaşayan kadınlara 15 yaşından itibaren eşinden veya birlikte yaşadığı kişi tarafından fiziksel, psikolojik ve/veya cinsel şiddet yaşayıp yaşamadığı, yaşadıysa ne tür şiddet ve şiddeti nasıl yaşadığı sorulmuştur.

Şekil 1: Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Fiziksel, Psikolojik ve/veya Cinsel Şiddetin En Yaygın Olduğu Ülkeler

Kaynak: European Union Agency for Fundamental Rights (<http://fra.europa.eu/>)

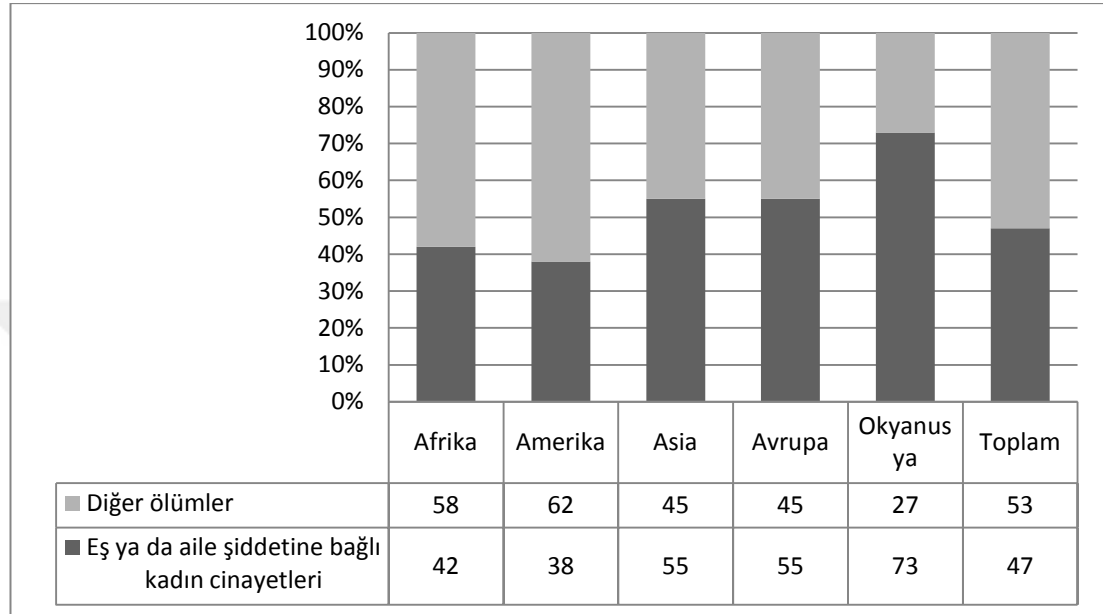
Şekil 1’de kadına yönelik şiddetin en yaygın olarak yaşandığı 10 ülke gösterilmiş, Danimarka yapılan anket kapsamında %52 oranıyla şiddetin en yaygın yaşandığı yer olduğu görülmüştür. İkinci sırada %47 ile Finlandiya gelmektedir. Diğer AB ülkelerinde ise oranlar; Avusturya’da %20, Bulgaristan’da %28, Hırvatistan %21, Kıbrıs %22, Çek Cumhuriyeti %32, Estonya %33, Yunanistan %25, Macaristan %28, İrlanda %26, İtalya %27, Litvanya %31, Malta %22, Polonya %19, Portekiz %24, Romanya %30, Slovakya %34, Slovenya %22 ve İspanya %22’dir.

Araştırma kapsamında kadınların eşlerinden veya birlikte oldukları kişiler tarafından cinsel, psikolojik ve/veya fiziksel şiddet gördüğü en yüksek veriye sahip ülke Danimarka en düşük ülke ise Polonya’dır. Tüm Avrupa Birliği’ne üye ülkelerin ortalamasına bakıldığında ise, AB’de kadınların %33’ü eşlerinden veya birlikte olduğu kişilerden cinsel, psikolojik ve/veya fiziksel şiddet görmüştür (FRA, 2014).

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin 2013 yılında sunduğu rapor (Şekil.2), kadına yönelik şiddetin global boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bu

rapora Afrika'dan 4 ülke, Amerika'dan 15, Asya'dan 9 ülke; 21 Avrupa ülkesi; ve Okyanusya'dan 3 ülke verileri temel alınmıştır. (UNODC, 2013: 53).

Şekil 2: Küresel Olarak Eş / Aile Şiddetine Bağlı Kadın Cinayet Oranları

Kaynak: United Nations Office on Drugs and Crime Homicide Statistics (2013)

Asya, Avrupa ve Okyanusya'da kadınların eşleri veya aile üyeleri tarafından öldürülmesi yüzde 50'nin üstünde olmuştur. Bu yüzden, bu bölgelerdeki kadınların öldürülmesi, eşi/aileye bağlı şiddetin ne kadar acı verdiğini, acil müdahale edilmesi gerektiğini ve bu bölgelerdeki bazı ülkelerde, eşi/aile üyelerinin cinayetlerin ortadan kaldırılması, kadın cinayetlerin toplam sayısının önemli ölçüde azaltılması gerekmektedir (UNODC, 2013: 53).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 yılında yayımladığı kadına yönelik şiddet raporunda, kadınların %13 ila %61'i arası 15-49 yaşları arasında hayatlarında en az bir kez eşlerinden fiziksel olarak şiddete maruz kaldığını, kadınların %6 ila %59'u, eşlerinden yaşamı boyunca en az bir kez zorla cinsel ilişkiye girme veya buna teşebbüs etme durumuna maruz kaldıkları, %1'den %28'i kadın ise gebelik sırasında eşinden fiziksel olarak istismar edildiğini bildirmiştir (WHO, 2013: 10).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2014 yılında yayımladığı kadına yönelik şiddet raporunda, dünya genelinde kadınların ölüm sebebi olarak, çoğunlukla eşleri olduğu

sonucu ortaya çıkmıştır. Rapora göre Dünyadaki kadın cinayetlerin % 38'inin eşleri tarafından %6'sının da erkek arkadaş ya da birlikte yaşadığı kişiler tarafından gerçekleşmiştir. Ayrıca %20 oranındaki kişilerin de faillerinin bilinmediği saptanmıştır (WHO, 2014: 10).

1.8.1. BM Tarafından Yapılan Önleme Politikaları

BM tarafından kadına yönelik şiddeti önlemek amacıyla 1997 yılında BM Güven Fonu oluşturularak 2010 yılı sonuna kadar 24 ülkede 317 program ve 60 milyon dolar destekte bulunulmuştur. Bu fon kapsamında kadına yönelik şiddeti önleyici politikalar izlenmiştir. Bu bağlamda, Zambiya'da okullarda genç kızlara yönelik özel yerler tahsis edilmiştir. Guatemala'da GPS sisteminden yararlanılarak genç kızların nerede saldırıya uğradıkları, nerelerin güvenli bölgeler olduğu haritada gösterilmiştir. Brezilya, Güney Afrika, Şili, Hindistan ve Ruanda'da kadına yönelik şiddetin önlenmesi için futboldan yararlanılmıştır. Brezilya'da düşük gelir grubundan gelen erkeklerin katıldığı 4 aylık bir futbol turnuvası "Kadına Yönelik Şiddete Son" başlığı altında yapılmıştır. Lübnan'da Beyaz Kordela Kampanyası (White Ribbon Campaign) uygulanmıştır. Bu uygulama, ilk kez 1991'de Kanada'da kadına yönelik şiddet mücadelesine erkeklerin dahil edilmesi amacıyla uygulanmış ve bugün 55 ülkeye yayılmıştır. İngiltere'nin sivil toplum kuruluşu Oxfam'ın desteklediği erkeklerin kadına yönelik şiddet kapsamında düzenlenen aktivitelere dahil olması Bahreyn, Yemen ve Ürdün tarafından da benimsenmiştir. Makedonya'da 2008-2011 Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ulusal Stratejisi kapsamında bir poster oluşturularak gençlere ulaşılması hedeflenmiştir. Bu posterde, üç erkek sporcu (boksör, hentbolcu ve futbolcu) yer almış olup, posterde: "Erkek adam kadına vurmaz" mesajı yer almıştır. Hindistan'da 1 dakikalık "Kapıyı Çal/Zile Bas" klipi çekilmiş ve televizyonlarda, sosyal medyada yayımlanmıştır. Bu klip Hindistan'da 130 milyon kişiye ulaşmış ve 2010 Cannes Film Festivali'nden ödül almıştır. Klipde aile içi şiddete maruz kalan kadının sarhoş kocasıyla olan kavgasını duyan mahallede maç yapan gençlerin şiddete maruz kalan kadının evinin ziline basarak kocaya gözdağı vermesi ve utandırması konu edilmiştir. Etiyopya ve Kamerun'da dini ve kültürel liderler kız çocukların evlenmesine ve kadının genital sakatlanmasına karşı açıkça tavır almışlardır (TBMM, 2011: 17).

1.8.2. Dünya’da Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Dünyadaki ilk kadın sığınmaevi olan Chiswick Kadın Dayanışma Merkezi, 1972’de İngiltere’de açılmıştır. Kadınlar arası dayanışmanın etkisiyle, diğer sığınma evlerinin İngiltere genelinde açılmasını takiben; Avrupa, ABD, Kanada ve Avustralya’da da sığınmaevleri kısa sürede faaliyete geçmiştir. Dünya örneklerinde, yaygın olarak, finansmanın devlet tarafından sağlandığı, bağımsız kadın grupları tarafından iç işleyişlerine müdahale olmaksızın işletildiği bir sığınmaevi modeli (yarı-bağımsız) benimsenmiştir. Buna karşılık devlet hizmet kalitesi ve standartlara uygunluğu denetlenmektedir (Açıkel, 2009: 113-116).

TBMM’nin 2011 yılında hazırladığı İnsan Hakları İnceleme Komisyonu global çerçevede Ulusal Eylem Planları’nda yer alan ve aşağıda belirtilen örnek niteliğinde uygulamaların bazıları özetlenmiştir;

- Filistin, Fiji, Filipinler, Meksika, Ürdün, Lesotho ve Cape Verde (Yeşilburun Adaları); Kadına yönelik şiddetin bir cinsiyet ayrımcılığı olduğu, tarihsel olarak kadın ve erkek arasındaki güçlerin eşit olmadığı Ulusal Eylem Planları’nda kabul etmişlerdir.

- Tunus, Ürdün, Liberya, Lesotho, İsveç, Belize, Guyana, Sri Lanka ve Fiji; Kadına yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğu Ulusal Eylem Planları’nda belirtmişlerdir.

- Ulusal Eylem Planları, kadına yönelik şiddetin sadece cinsiyetten kaynaklanmadığı ve azınlık, savaş durumu, engelli olma, yaşlı olma, küçük yaşta olma veya mülteci olma gibi nedenlerden de kaynaklanabileceğini göz önünde bulundurmuşlardır (Sırbistan, Sri Lanka ve Danimarka).

- Ulusal Eylem Planları en üst düzeyde siyasi destek gören ülkeler; Gürcistan, Ekvador, Yemen, İrlanda, Fas, Belize, İspanya, Avustralya ve Norveç’tir.

- Guyana, Türkiye’deki Ulusal Eylem Planları, yerel düzeydeki kuruluşlarla uyumlu bir işbirliği sergilemektedir. Türkiye’nin 2007-2010 Kadına Yönelik Aile içi Şiddete Karşı Ulusal Eylem Planı, İçişleri Bakanlığı’nın destekleri ile yerel koordinasyon komitelerinin oluşturulmasını öngörmüştür. Bu komitede,

kaymakamlıklar, yerel güvenlik güçleri, jandarma, belediyeler, üniversiteler, profesyonel kuruluşlar ve müftülükler bulunmaktadır.

- Ulusal Eylem Planları, kadına yönelik şiddet konusunda görev alacak kamu görevlilerinin eğitilmesini amaçlamıştır. Belize, İspanya, Uruguay, Liberya ve Ürdün’de buna uygun örnekler mevcuttur. Kanada, hakimler için rehber bir kitapçık hazırlatmıştır.

- Ebeveynlerin eğitimi konusu da önemlidir. Arnavutluk, Danimarka, Fransa, Nikaragua ve Honduras’ta bu çeşitte örnekler mevcuttur.

- Dominik Cumhuriyeti, Haiti, Belize, Filipinler ve Meksika’daki eylem planları, veri toplama, kaydetme ve analiz görevini yürütecek bir yapının oluşturulmasını hedef almışlardır.

- Farkındalık yaratma konusunda, Mozambik, Türkiye (yeni evlenenlere aile içi şiddet konusunda broşür verilmesi), Papua Yeni Gine, Ekvador, Kamboçya, Portekiz ve Danimarka iyi örneklerdir.

- Tanzania, Belçika, İspanya ve Cape Verde medyanın dikkatinin çekilmesi konusunda iyi çalışmalar yapmışlardır.

- Belize, Liberya, Peru, Fransa, Avustralya ve İspanya’nın Ulusal Eylem Planları, sivil toplumun müdahil olmasını, ilgili devlet kurumları ile yakın işbirliğini, kanun ve politikaların güçlendirilmesini, öncelikli olarak şiddetin gerçekleşmeden önlenmesinin koordine edilmesini, birbirleri ile uyumlu yargı ve polis işbirliğinin tesis edilmesini, planın nasıl uygulanacağını, amaçların, faaliyetlerin neler olacağını bir zaman takvimi içerisinde gösterilmesini ve bütün unsurların değerlendirilmesini, gözlemlenmesini ve rapor edilmesini içermektedir. Fas, İrlanda, Tunus ve Güney Afrika Eylem Planları sivil toplumun ve ilgili diğer paydaşların sürece dâhil edilmesi bakımından güzel örneklerdir.

- Danimarka’da aile içi şiddete neden olan kişinin evden dört hafta uzaklaştırılması ve gerekirse bir dört hafta daha uzatılması gerekmektedir.

- Sri Lanka, Belize, Danimarka, Liberya, Norveç’te kadına şiddet ile ilgili özel polis ve savcı istihdamı sağlanmıştır. Ya da polisler ve savcılar bu konuda özel eğitimden geçirilmektedirler.

- Yemen, Belize, Liberya, İsveç ve İngiltere’de karakollarda özel kadına şiddet büroları vardır.

- Ürdün, İspanya ve Papua Yeni Gine’de okul öncesi dahil olmak üzere tüm eğitim kurumlarında kadına yönelik şiddet müfredatlarında yer almalıdır.

- Avustralya, İspanya, Norveç ve Uruguay’da ise özel ve kamu sektöründe, spor kulüplerinde, orduda, dini ve kültürel kuruluşlarda kadının katılımcılığını ve temsil edilmesini kolaylaştıracak ortam ve çalışma koşulları sağlanmaktadır.

- Alkol ve uyuşturucu gibi faktörler kadına yönelik şiddeti artıran ikincil faktörlerdir. Bu tarz programlarla mücadele kadına yönelik şiddet programları ile koordineli olarak yürütülmelidir. Finlandiya, Guyana, Norveç, Yeni Zelanda, Sırbistan en iyi örneklerdir.

- İngiltere ve Peru’da şiddet sonrası etkin ve entegre bir karşı koyucu sistem geliştirilmiştir.

- Tunus, Haiti, Ekvador, Peru, Liberya, Lesotho ve Belize’ye ait Ulusal Eylem Planları, kadına yönelik şiddetin nedenleri, sonuçları ve etkilerine dair uluslararası çalışmalara refere etmiş, kadına yönelik şiddet konusunda sağlıklı bir veri sistemi oluşturmuşlardır.

- Fas, Liberya, Danimarka, Güney Afrika, Papua Yeni Gine’de bakım ve destek hizmetleri hastanede özel olarak tahsis edilen yerlerde şiddete uğrayan kadınlar için yapılmaktadır.

- Liberya, Norveç, Arnavutluk, Fransa’da güvenli sığınmaevleri mevcuttur.

- Belize, Kamboçya’da danışmanlık ve destek hizmetleri verilmektedir.

- Arnavutluk, Fas, Kamboçya, Danimarka, Lesotho, Norveç, Türkiye, İngiltere, Honduras, Fransa gibi ülkelerde şiddet konusunda alo yardım hizmetleri uygulamaya konmuştur.

- Liberya, Peru, Lesotho, Belize, Tanzania, Fas’da avukatlık ve hukuki hizmetler ücretsiz sağlanmaktadır.

- Filistin, Güney Afrika, Uruguay, İngiltere’de özel mahkeme sistemi kurulmuştur.

- Portekiz, Honduras, Filipin, Almanya’da ise şiddete başvuranların mahkemeden alacakları cezaya ek olarak davranış düzeltme programına katılmaları zorunlu kılınmıştır.

- Liberya, Lesotho, Kamboçya’da kadına yönelik şiddete toplumun da engel olması ve bu sürece dahil olması hususunda bir sistem geliştirilmiştir. Dini liderler, yerel sığınaklar, eğitilmiş gönüllü kişiler bunun için çalışmaktadırlar.

- Bazı ülkelerde, kadına yönelik şiddet faaliyetlerine destek olmak üzere özel bir fon geliştirilmiştir. Örneğin, Danimarka’da yedi siyasi parti 2005-2008 döneminde her bir yıl 15 milyon olmak üzere dört yılda toplan 60 milyon Danimarka Kron’u katkıda bulunmuşlardır. Kanada ise konuyla ilgili yedi kurumu için yıllık 7 milyon dolar ayırmıştır (TBMM, 2011: 20-23).

1.9. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet

Uluslararası kapsamda önemli bir sorun olarak görülen, yalnızca kadınları değil, etki ve sonuçlarıyla tüm bireyleri hatta demokratik rejimlerin varlığını tehdit eden, Dünya çapındaki örgütlerin yasal önlemler almasına neden olan kadına yönelik şiddet Türkiye’nin de önlemeye yönelik mücadele verdiği temel hukuksal ve toplumsal sorunlardan biridir (Halıcı, 2007: 37).

Toplumun her kesiminde olduğu gibi şiddet, toplumun yapısından kaynaklanan gelenek, görenek ve kurallarda dolayı meşru olarak kabul edilmekte ve içselleştirilmektedir (Gökkaya, 2011: 102). Kadına yönelik şiddete ilişkin raporlar kadınların şiddet görme oranlarının gittikçe arttığını göstermektedir. Ayrıca aile içerisinde rastlanan kadına yönelik şiddet olguları adli mercilerden saklanmakta ve aile içinde kalması gereken bir konu olarak görülmektedir. Bu sebeple kadına yönelik şiddetin yaygınlığına ilişkin sonuçlar kesinlik taşıyamamaktadır. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığına dair halk sağlığı literatüründe “gizli ya da sessiz epidemi” tanımlaması sıklıkla kullanılmaktadır. Yapılan yaygınlık çalışmalarında 40 yaş altı kadınların şiddet açısından riskli grubu oluşturdukları sonucu kaydedilmiştir. Kadına yönelik şiddet Türkiye’de ve diğer dünya ülkelerinde oldukça yaygın bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

2013 yılında Aytaç ve Dursun’un yaptığı sağlık hizmetlerinde çalışan kadınlara yönelik çalışmada; katılımcıların en fazla maruz kaldığı şiddet türünün, %49.9 ile sözel şiddet olduğu görülmektedir. Bunu %39.1 ile duygusal baskı ve yıldırma davranışları izlemektedir. Katılımcıların en az maruz kaldıkları saldırı

türleri ise %5.8 ile fiziksel şiddet ve %2.4 ile cinsel şiddet davranışlarıdır. Tüm katılımcıların durumuna bakıldığında ise %55.5'inin şiddete uğradığı tespit edilmiştir (Aytaç ve Dursun, 2013:76).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2014 yılında Türkiye Kadına Yönelik Şiddet araştırması yapılmıştır. Yapılan çalışmada ayrıca fiziksel ve cinsel şiddet ile duygusal ve ekonomik şiddet/istismar biçimlerinin farklı sosyal ve demografik özelliklere sahip kadınlar arasındaki yaygınlığı incelenmiştir.

Araştırma kapsamında, şiddete ilişkin bilgi toplanmış, kadınların çeşitli şiddet türleri için yaşam boyu şiddete maruz kalma ve yakın dönemde şiddete maruz kalma durumları tespit edilmiştir. Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı yüzde 36'dır. Bu bağlamda her 10 evli kadından neredeyse 4'ü fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Kırsal veya kentsel yerleşim yeri farklılığı, yaşam boyu veya son dönemde maruz kalınan şiddet düzeyinde önemli bir farklılaşmaya neden olmaz iken, bölgeler arasında fiziksel şiddet düzeyinin yaşam boyu şiddet için yüzde 27 ile 43 arasında değiştiği görülmektedir. Bu oranlardan hareketle şiddet düzeyinin en yüksek olduğu bölge Orta Anadolu'dur.

Türkiye genelindeki kadınların yüzde 36'sı fiziksel şiddete, yüzde 12'si cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken, kadınların yüzde 38'inin iki şiddet biçiminden en az birine maruz kalması, çoğunlukla cinsel şiddetin fiziksel şiddet ile bir arada olduğunu göstermektedir.

En yaygın şiddet biçimi olan duygusal şiddetin/istismarın genel düzeyi incelendiğinde, Türkiye genelinde, evlenmiş kadınların yüzde 44'ünün, duygusal şiddet/istismar biçimlerinden en az birine hayatlarının herhangi bir döneminde maruz kaldığı görülmektedir. Duygusal şiddetin/istismarın düzeyi yerleşim yerine göre çok az farklılaşırken, bölge düzeyinde büyük farklılıklar sergilemektedir. Duygusal şiddet/istismar düzeyi %35 ile %54 arasında değişmektedir.

Ekonomik şiddet ya da istismar konusu, diğer şiddet biçimlerinden biraz daha karmaşık bir yapı sergilemektedir. Araştırma sonuçları, Türkiye genelinde

belirtilen davranışlardan en az birine yaşamının herhangi bir döneminde maruz kalan evlenmiş kadınların oranının yüzde 30 olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma kapsamındaki 15-24 yaşlar aralığındaki kadınlar arasında fiziksel şiddet, en yaşlı grup olan 45-59 yaşlarındaki kadınlara oranla yaklaşık üç kat fazladır. 15-24 yaş aralığının aynı zamanda evliliğin ilk yıllarına karşılık geldiği dikkate alındığında, şiddete maruz kalma riski açısından en dezavantajlı grubun genç ve evli kadınlar olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bir başka bulgu ise, erken yaşta evlenmiş kadınların her iki şiddet türüne de daha fazla maruz kalmasıdır. On sekiz yaşından önce evlenen kadınların yaklaşık yarısı fiziksel şiddete, beşte biri ise cinsel şiddete maruz kalmıştır. On sekiz yaşını tamamladıktan sonra evlenen kadınlar arasında ise her on kadından üçünün fiziksel şiddete, her on kadından birinin cinsel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle cinsel şiddet, erken yaşta yapılan evlilikle birlikte iki katına çıkmaktadır. Evlilikle ilgili dikkat çekici bir başka nokta ise, eşinden boşanmış veya eşi ile ayrı yaşayan kadınlar arasında, eşin veya birlikte olduğu erkeğin şiddetine maruz kalmış olan kadınların payının yüksekliğidir.

Eğitim düzeyinin artması fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalma yüzdelerini azaltmaktadır. Örneğin, hiç eğitimi olmayan/ilkokulu bitirmemiş kadınların %43'ü fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalırken, lisans ve üzeri eğitimi olan grupta bu oran, %21'e düşmektedir. Eğitime göre farklılık, özellikle lise ve üzeri eğitimle birlikte başlamaktadır. Eğitime göre farklılaşma önemli düzeydedir ancak, yüksek eğitimi olan kadınlar arasında her beş kadından birinin şiddet mağduru olması azımsanamayacak kadar yüksek bir şiddet düzeyini işaret etmektedir.

En az bir duygusal şiddet/istismar davranışına maruz kalmış evlenmiş kadınların yüzdesi, yerleşim yerine, yaşa göre önemli bir farklılık göstermemekte, sadece lisans ve üzeri eğitim almış kadınlar arasında belirgin olarak azalmaktadır.

1.9.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de şiddet varlığını sürdürmektedir. Yaşanılan bu şiddetin ülkemize ve tüm kadınlara verdiği zarar ortadadır. Fiziksel,

ruhsal sonuçlar doğuran ve hatta ölümlerle sonuçlanan şiddet olayları konusunda bilinçlenmek, farkındalık oluşturmak, önlemeye çalışmak için çok sayıda çalışma yürütülmektedir. Bu çalışmalara çeşitli yasal düzenlemeler, kolluk kuvvetleri, birinci basamak sağlık hizmetleri, psikolojik destekler, devletin sağladığı kaynaklar, sığınmaevleri, akademik çalışmalar örnek gösterilebilir.

Kadınların verilen hizmetler hakkında bilgi sahibi olmaları, destek alabilecekleri diğer kurumlara yönlendirmeleri, bilinç kazanmaları, karmaşık duygular içinde olan kadının şiddetle mücadelesinde önemli bir destek sağlayacaktır (Okutan, 2007: 53). Türkiye’de şiddeti önleyici yasal düzenlemelerden bazıları hakkında bilgi aşağıda verilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı broşürde; Türkiye’de şiddeti önlemek için yapılan çalışmalar yer almaktadır. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri Hakkında Yönetmelik kapsamında hizmet vermektedir. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri, 2012 yılı Aralık ayı itibariyle öncelikle 14 ilde (Ankara, Adana, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Trabzon) olmak üzere 2 yıllık pilot uygulama yapılması planlanarak hizmete açılmıştır. Pilot uygulamanın değerlendirilmesi neticesinde ŞÖNİM’lerin tüm illere yaygınlaştırılmasına karar verilmiş olup halihazırda 49 ilde ŞÖNİM hizmeti sunulmaktadır. ŞÖNİM’lerin bulunmadığı yerlerde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri, şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır. Türkiye’de yapılan bir diğer uygulama ise, şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi bulunan ve desteğe gereksinimi olan kişilere psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık hizmetleri sunmakta ve yararlanabilecekleri hizmet kuruluşları konusunda bilgi vermektedir. Bu hat, haftanın 7 günü 24 saat hizmet vermektedir ve ücretsizdir.

1.9.1.1. Yasal Düzenlemeler

Kadına yönelik şiddetin hukuki metinlerde yer almasında, konuya ilişkin toplumsal hareketlerin etkisi büyük olmuştur. 25 Kasım 1960 tarihinde Dominik

Cumhuriyet’inde üç kadının tecavüz edilerek ardından öldürülmesi büyük bir yankı uyandırmış ve 25 Kasım, Kadına Yönelik Şiddete Hayır günü ilan edilmiştir. Türkiye’de ise 17 Mayıs 1987 tarihinde “Dayağa Hayır” sloganıyla gerçekleştirilen yürüyüş kadına yönelik şiddete ilişkin gerçekleştirilen ilk önemli toplumsal hareketlerdendir. Yaygın bir halk sağlığı sorunu ve önemli bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik olarak dünya ülkelerinde ulusal ve uluslararası düzeyde hukuki düzenlemelere gidilmektedir (Bora, 2015: 58).

Türkiye; kadına karşı her türlü şiddetin önlenmesi hususunda çok uzun süredir yol almaktadır. 1980 yılının başında dillendirilen hayal bile edilmediği konular devlet görevlilerinin sözlerinde, hazırlanan çalışmalarda yer almaktadır. Cumhuriyet’in kuruluşundan sonra bu ikinci bir kadın hakları tartışması olmuştur. Önemli niteliği; Cumhuriyet’in kazanımları ile belli konum ve eğitim düzeyinde, dünya stratejilerine yön veren bilgi ve donanımı olan kadınların her hangi bir yönden işin içinde olmasıdır. Sürecin hazırlanmasını, kapsamını ve hızlanmasını bu akademisyen, aktivist, bürokrat kadınlar sağlamıştır. Süreç bir anlamda devlet mekanizmasına Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Bertaraf Edilmesi Sözleşmesi (CEDAW) ile 1981’de dahil olmuştur. Günümüzde; ne kadarının artık devletin kontrol ettiği, teşvik ettiği “Eylem Planı”nın yaşama geçirilebildiğinin kayıtlarının tutulmaya çalışıldığı, “toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bütçeleme” stratejilerinin konuşulduğu bir evreye erişilmiştir (Salaçin vd., 2009: 96).

Kadına yönelik şiddeti önlemek amaçlı “evden uzaklaştırma kararı” içeren Türkiye’deki ilk yasa, 4320 sayılı “Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun” 1998’de çıkarıldı. Ardından yasadaki eksiklerden ve uygulamadan kaynaklanan sorunlar, kadın cinayetlerindeki artış, şiddetin önlenemeyişi üzerine iki önemli düzenlemeye gidildi. İlk olarak "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi", 29 Kasım 2011’de Resmi gazetede yayınlandı. Ancak sözleşmenin adı Resmi Gazetede, “Kadınlara Yönelik şiddet” yerine, “Aile İçi Şiddet” başlığıyla çevrilerek yayınlandı. İkinci olarak, 8 Mart 2012 tarihinde “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun” TBMM’de kabul edildi. Kadın örgütlerinin tüm itirazlarına rağmen aile vurgusu daha başlıkta öne çıkarılarak, 1998’de 4320 ile başlayan “kadını

birey değil de aile içinde bir subje olarak görme eğilimi” devlet geleneği olarak devam ettirildi. Şiddete Son Platformu aracılığıyla yürütülen müzakereler sonucu şiddete uğrayan veya uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri, tek taraflı ısrarlı takip mağdurları 6284 sayılı yasa kapsamına alındı (www.sigınaksizbirdunya.org/kadina-karsi-siddetle-mucadele).

4320 sayılı kanunun amacı aile içinde şiddeti uygulayan bireyi, ortak yaşam alanından uzaklaştırarak ve diğer bir takım tedbirleri uygulamaya koyarak aile içi şiddeti önlemek olarak belirtilmektedir. 4230 sayılı kanun sadece şiddet halinde evlilik birliğine müdahaleyi öngörmekte ve tüm aile bireyleri korunma amacı ile başvuru yapabilmektedir. Koruma tedbirleri ise sınırlı olarak sayılmamış, örnekleme yolu ile sayılarak hakimin takdir edebileceği durumlarda farklı tedbirlere hükmedilebileceği öngörülmüştür. Koruma tedbirlerine başvuranlar harç ödemezler. Kanunun öngördüğü tedbirlere uymamak cezai yaptırım gerektirmektedir ve ayrıca hükmedilen tedbirler 6 ay ile sınırlıdır (Akın, 2013: 32-33).

Türkiye’de kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında, başta Anayasa olmak üzere yasalarda reform niteliğinde değişiklikler yapılmış, tüm mevzuat şiddete sıfır tolerans tanıyan bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu alandaki en son gelişme 20.03.2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun yürürlüğe girmesidir. Söz konusu Kanun ile kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddetle mücadele bir üst seviyeye taşınmış; şiddet mağduru, şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali olan kişiye yönelik tedbirler ve usul kuralları ayrıntılarıyla düzenlenmiştir

6284 sayılı yeni yasada, şiddet; kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik zarar görmesi veya acı çekmesi ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketler, tehdit ve baskılar, kişiyi özgürlüğünden alıkoyma olarak tanımlanmıştır. Bu kanundan yararlanabilmek için aynı evde yaşamak zorunda olunmadığı gibi şiddetin uygulandığı konusunda delil ve belge ibraz etme yani şiddete maruz kalındığına dair mağdura ispat zorunluluğu da getirmemektedir. Kanuna bu konuda mağdurun ifadesini yeterli bulmaktadır (https://app1.jandarma.tsk.tr//KYSOP/proje_sitesi/Haklariniz).

Uluslararası düzeyde yapılan ilk çalışmalardan bir tanesi kadınların insan hakları bildirisi olarak anılan ve 1 Mart 1980 tarihinde üye ülkelerin imzasına açılan, Türkiye'nin de 1985 yılından itibaren taraf olduğu "Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"dir (CEDAW). Bu sözleşme ile kadınlara bütün alanlarda medeni durumlarına bakılmaksızın insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınması, bu hak ve özgürlüklerin kullanılmasını engelleyen ayırım, mahrumiyet veya kısıtlamaların ortadan kaldırılması amaçlanmıştır. Uluslararası alanda yapılan önemli çalışmalardan bir diğeri de, üye devletlerin katılımı ile 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan ve Türkiye'nin de onayladığı "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"dir. Bu sözleşmeyle de kadınların her türlü şiddetten korunması, aile içi ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması için uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Belirttiğimiz sözleşmeler dışında aile içi şiddeti ve kadına karşı şiddeti konu alan benzer uluslararası sözleşme ve protokoller yapılarak tavsiye kararları alınmıştır (Günay, 2012: 649).

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet, özellikle de ev içi şiddet konusunda, uluslararası alanda bölgesel olarak hazırlanmış ilk Avrupa Konseyi Sözleşmesidir. Kadına yönelik ev içi şiddetle ilgili yaptırım gücü olan ilk uluslararası sözleşme olan bu belge, Mayıs 2011'de Türkiye tarafından İstanbul'da imzalandığı için kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. İstanbul Sözleşmesi, imzalayıp onaylayan ülkelere, fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet türlerini önlemek için gerekli yasal önlemleri alma yükümlülüğü getirmiştir. Sözleşme 25 Kasım 2011'de TBMM'de kabul edilmiş, ancak sözleşmenin yürürlüğe girebilmesini sağlayacak ön koşullar yerine gelmediği için, sözleşme henüz geçerli değildir (<http://www.kadinininsanhaklari.org/>).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde veya hızla müdahale edilip önüne geçilmesinde sözü edilen yasal düzenlemeler, devlet kurumları ile aracı organların sistemli ve koordineli çalışması son derece stratejik bir öneme sahiptir. Kadına yönelik şiddete önlem ve müdahale konusunda söz konusu bu kurum ve organlar

arasında en fazla önem taşıyanları şöyle sıralanabilir; Polis, aile mahkemeleri, genel hukuk ve mahkeme personeli, mahalli polis, eğitim departmanları, mahalli otorite sosyal hizmet departmanları, sağlık hizmetleri, vatandaşlık hakları kurumları, kadın koruma ve yardımlaşma dernekleri, şiddet görmüş kişileri koruyan kurumlar, akrabalar, mahalli destek grupları, diğer gönüllü sektör projeleri, özel çabalar vb. Kuşkusuz kadınları koruyucu hükümet politikaları ve bunlar sonucunda çıkarılacak kanunlarla gerçekleştirilecek hukuki reformlar çok daha büyük önem taşımaktadır (Harcar vd., 2008: 67).

1.9.1.2. Sığınma Evleri

Günümüzde kadın sığınmaevleri, birçok ülkenin kadına yönelik şiddete karşı alınan önlemlerinin önemli bir parçasıdır. Şiddet nedeniyle evinden ayrılmak zorunda kalan kadın ve çocukların yeni bir yaşama geçit yollarından biri olarak kadın sığınmaevleri kadınlara destek ve dayanışmanın imkânını da sunmaktadır. Şiddet mağduru olan kadınlar için oluşturulan sığınmaevleri, çoğunlukla kadın hakları alanında çalışan sivil toplum örgütleri ya da şiddet mağduru kadınlarca işletilmiş, finansmanları da kimi zaman halktan destek alarak kimi zaman ise devlet tarafından karşılanmıştır. Kadına yönelik şiddetin farkındalık oluşturmasıyla birlikte, kadınların maruz kaldıkları şiddet karşısında başvurabilecekleri yerler çoğalmış ve çeşitlenmeye başlamıştır (Çiftçi, 2013: 65-68).

Kadın sığınmaevleri şiddete maruz kalan kadınlara çocuklarıyla birlikte kalabilecekleri şiddetten uzakta güvenli bir ortam sağlar. Şiddet ortamından uzaklaşmak ve kalabilecekleri güvenli bir yerin olması, anneleri kadar çocuklar için de önemlidir. Sığınmaevlerinin güvenliği ve gizliliği evrensel ilkelere bağlıdır. Bu kapsamda kadınların şiddet ortamından uzaklaşmaları ayrıca hayati tehditler olmadan ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşabilmeleri önemlidir. Bu kapsamda Sığınmaevleri kadınlara, ihtiyaç duydukları tıbbi, psikolojik, hukuki ve adli yardıma erişebilmelerine olanak vermekte ayrıca mevcut işlerine devam etmeleri ya da iş bulmaları konusunda destek vermektedirler. Sığınmaevlerinin temel amacı, kadınların kendi hayatları üzerinde bağımsız karar vermeleri ve şiddetten uzakta saygın bir hayat kurabilmeleri için onları güçlendirmektir (Açıkel, 2009: 80).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı broşürde; sığınmaevleri, fiziksel, cinsel, duygusal, ekonomik ve sözlü şiddete uğrayan kadınların şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmaktadır. Bakanlığa bağlı 101 kadın konukevi, yerel yönetimlere bağlı 32, sivil toplum kuruluşlarına bağlı 4 olmak üzere ülke genelinde toplam 137 konukevi toplam 3.433 kapasite ile hizmet vermektedir.

1980'lerde kampanyalar ve sokak eylemleriyle kendini gösteren kadın hareketinin en önemli faydası kurumsallaşma sürecine girmeyi başlatmış olmasıdır. 1990'lı yıllarda hem kadın hareketi kendi kurumsal örgütlenme yapısını oluşturmaya başlamış, hem de resmi düzeyde kurumsallaşma oluşmaya başlamıştır. Devlet tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele etmek amacıyla ilk kurumsal hizmetler, Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde oluşturulmuştur. 1990 yılında Aile Danışma Büroları ve Aile Danışma Merkezleri olarak kurulan ve 1993 yılında Toplum Merkezleri adı ile hizmet vermeye devam eden danışma merkezleri ve “Kadın Misafirhaneleri” resmi düzeyde oluşturulan ilk kurumsal hizmetlerdir (Açıkel, 2009: 45-51).

Eşin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların şiddeti önlemek için bu alanda hizmet veren bir kurum/kuruluşa başvurmaları %11 gibi son derece düşük bir düzeydedir. Diğer yandan, şiddete maruz kalmış kadınların çoğunluğu başta polis olmak üzere sığınmaevi/konukevi ve jandarmaya ilişkin bilgiye sahiptirler (sırasıyla %86, %85 ve %74). Kadınlar, yaşadıkları şiddet sonucunda herhangi bir kuruma başvurmama veya yardım talebinde bulunmama nedeni olarak, maruz kalınan şiddetin çok ciddi bir sorun olarak görülmemesi şeklinde ifade etmişlerdir. Kurum/kuruluşa başvurmama nedeni olarak gördükleri şiddeti çok ciddi bir sorun olarak görmeme 2008 yılında da en çok belirtilen neden olarak karşımıza çıkmıştır (2008'de %64, 2014'te %62) dir (Aile ve Sosyal Politika Bakanlığı, 2015: 172-173).

BÖLÜM II

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Son yıllarda medyanın da etkisiyle artan şiddet olaylarının ve meydana getirdiği olumsuz sonuçların toplumsal düzeyde farkındalık oluşturması ile birlikte, akademik anlamda bu konuya ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bazı çalışmalar aşağıda sıralanmıştır.

Ayrancı vd. (2002) yaptığı çalışmada kadınların hamilelikleri boyunca ev içinde maruz kaldığı şiddet biçimlerine değinmiş ve bu şiddeti yaşama sıklıkları, yaşadıkları şiddet türlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışma Eskişehir’de en az bir kez hamilelik öyküsü olan kadınlarla yürütülmüş ve şiddet sıklığı, türleri, şiddet uygulayanların özellikleri tespit edilmesi amacıyla bir anket çalışması yapılmıştır. 154 kadının 110’u hamilelik sırasında eşi tarafından fiziksel, cinsel, psikolojik şiddet türlerinden birine ya da daha fazlasına maruz kaldığını belirtmiş olup bu sıraya göre psikolojik şiddete 109 kişi, fiziksel şiddete 40 kişi ve cinsel şiddete ise 6 kişi maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, hamile kadınlara karşı şiddetin azımsanmayacak oranlarda görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Bütün vd.,’nin (2002), hazırladığı çalışmada, saldırıya uğrayan kişinin, sosyoekonomik, sosyokültürel ve demografik özellikleri, uğradığı şiddetin niteliği, ölüm şekli ve ölüm nedeni belirlenerek bir saldırgan profili ortaya konarak yorumlanması amaçlanmıştır. 2002 yılında Adli Tıp Kurumu Morg İhtisas Dairesi’ne getirilerek otopsisinin yapılan 40 kadın olgu incelenmiştir. Olguların, 17’sinin (%42.5) 19-30 yaş grubunda ve 12’sinin (%30) 31-40 yaş grubunda olduğu tespit edildi. Olguların altısının eğitimsiz ve birinin de üniversite mezunu olduğu, 33’ünün (%82.5) ilköğretim, 13’ünün (%32.5) ise çocuk sahibi olmadığı, 27’sinin (%67.5) çocuk sahibi olduğu ve 10’unun (%25) iki çocuk, dokuzunun (%22.5) üç çocuk, beşinin (%12.5) tek çocuk, üçünün (%7.5) beş ve üstü çocuk sahibi oldukları, olay

yeri açısından olguların 34'ünün (%85) evde, birinin iş yerinde ve beşinin sokak ve boş arazi gibi diğer yerlerde geçtiği belirlenmiştir.

Yanikkerem (2002) yılında kadına uygulanan şiddetin üreme sağlığına etkilerini konu aldığı makalesinde cinsel şiddetin küresel boyutlarını ve yarattığı etkileri incelemiştir. Yanikkerem, cinsel şiddetin kadın sağlığına etkileri, kadının üreme sağlığını bozabildiği gibi, fiziksel ve mental sağlığını da kötü yönden etkileyebildiğini, ayrıca şiddetin kadınların uzun vadede çeşitli sağlık problemlerinin artmasına neden olabileceğini vurgulamıştır. Bu sağlık problemlerine kronik ağrı, fiziksel sakatlık, alkol, intihara teşebbüs depresyon gibi durumlar örnek verilmektedir. Geçmişinde fiziksel ve cinsel şiddete uğrayan kadınlarda, istenmeyen gebelik veya cinsel yolla bulaşan hastalıklar riski de artmaktadır.

Faramarzi vd.'nin 2004 yılındaki çalışması, İran'da, ev içinde şiddete maruz kalan kadınların genel tutumlarının ve erkek egemenliğinin kabul görmesi hususundaki yorumlarını incelemek amacıyla hazırlanmıştır. 12 ay boyunca şiddet olaylarının yaygınlık oranları incelendiğinde; fiziksel şiddet %14.8, psikolojik şiddet %80.6 ve cinsel istismar %43.6 olarak bulunmuştur. Ayrıca; erkek egemenliğine karşı tutumu pozitif olan kadınların, daha fazla fiziksel ve duygusal istismara maruz kaldığı ortaya çıkmıştır.

Yodanis (2004) çalışmasında kadınlara karşı şiddetin yalnızca erkeklerin bireysel özellikleri, tutumları ve deneyimleri ile açıklanmadığını, kadınlara karşı şiddetin erkek egemenliğiyle bağlantılı olduğunu savunmuştur. Çalışma da, cinsel şiddetin yaygınlığını ölçmek için yaptığı ekonometrik analizde, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki ülkelerin veri setini baz almıştır. Bunlar Arnavutluk, Avusturya, Belçika, Kanada, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, Almanya, Macaristan, İtalya, Letonya, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Rusya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, (İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda dahil) İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Sonuçlar, kadınların eğitim ve meslek statüsünün kadınlara karşı cinsel şiddetin yaygınlığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Kadınların statüsünün düşük olduğu ülkelerde cinsel şiddetin yaygınlığı daha yüksek bulunmuştur. Cinsel şiddet, kadınlar

arasında erkeklere göre daha fazla korku düzeyine bağlıdır. Buna kıyasla, kadınların statüsünün yüksek olduğu ülkelerde, kadınlara yönelik cinsel şiddet daha düşüktür. Ayrıca, kadınların eğitim ve meslek statüsü, cinsel şiddet yaygınlığı ile ilişkilidir ve eğitim düzeyi ile meslek statüsünün arttığı durumlarda kadınların cinsel şiddet oranlarının daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Kishor ve Johnson (2004), çalışmalarında, aile içi şiddetin; yaygınlığını, ilişkili faktörleri ve kadınların sağlığı üzerindeki etkilerini araştırmayı amaçlayan Demografik ve Sağlık Araştırmaları Projesi kapsamında toplanan verileri analiz ederek, Dominik Cumhuriyeti, Kamboçya, Nikaragua, Kolombiya, Zambiya, Mısır, Haiti, Hindistan, ve Peru gibi 9 ülkedeki aile içi şiddet düzeyleri üzerinde çalışmışlardır. Çalışmada şiddet türlerine ilişkin bilgiler toplanmaya çalışılmıştır. Tüm ülkelerde, altı kadından en az biri, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerinden en az birini yaşadığını bildirmiştir. Bu ülkelerin beşinde, en sık rastlanan fiziksel şiddet eylemleri ile karşılaşmıştır. Her ülkedeki on kadından en az biri, kocası tarafından duygusal olarak istismar ve tehdite maruz kaldığını bildirmiştir. Mısır ve Nikaragua'da ise, evli olan üç kadından en az birinde aile içi şiddet yaşadığı ortaya çıkmıştır. Gebelik sırasında eşlerin istismarını bildiren kadınların oranı, Kolombiya ve Nikaragua'da %11, Kamboçya'da yüzde %1, Haiti ve Dominik Cumhuriyeti'nde de %5'inde görülmüştür.

Güler vd. (2005) çalışması, kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. 162 evli kadına soru formu kullanılmıştır. Değerlendirilme sonucunda kadınların %40.7'si aile içi şiddete maruz kaldıklarını, bunların %91'i eşi, %19.7'si eşinin yakınları tarafından kendilerine şiddet uygulandığını belirtmiştir. Kadınların %56.9'u aile içinde şiddet uygulayanların erkekler olduğunu, şiddetin en çok kadınlara (%59.8) ve çocuklara (%32.4) uygulandığını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan kadınların büyük bir bölümünün (%59.7) şiddeti fiziksel şiddet olarak tanımladıkları, ekonomik ve cinsel şiddeti tanımlayanların olmadığı görülmüştür. Kadınlar ekonomik yetersizliğin (%58.8) aile içi şiddeti artıran en önemli neden olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç doğrultusunda; kadınların şiddetin tanımı ve şiddet içeren durumlar konusunda

eğitim yolu ile bilinçlendirilmesi ve danışmanlık hizmetlerine yönlendirilmesinin uygun olacağını vurgulamışlardır.

Kocacık ve Doğan (2006) Sivas ilinde aile içi Şiddet ve ilişkili risk faktörlerinin yaygınlığını belirlemek amacıyla yaptığı çalışma 583 katılımcıdan oluşmaktadır. Şiddet türleri ve yıllık gelir, aile türü, kadınların eğitim ve meslek düzeyi, faillerin eğitim düzeyi, Şiddet filmleri izlenmesi ve çocuklukta duygusal istismar veya ihmal deneyimi ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Kadınların %52'si en az bir tür Şiddete, %53.8 i sözlü Şiddete, %38.3'ü ise fiziksel Şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Çalışmada %71'i çocukluğunda, % 45.2'si bir ayda birkaç kez Şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Ekonomik sorunların aile içi Şiddetin en önemli nedeni olduğu bildirilmiştir (%31.4).

Loxton vd., (2006) alıŐmalarında, Avustralya'da, aile içi Şiddetin psikolojik sağlıkla ilişkisini incelemişlerdir. Çalışma, 47-52 yaş aralığındaki 11.310 Avustralyalı kadının verilerinden oluşmaktadır. Aile içi Şiddet ile depresyon, kaygı ve refah seviyesi arasındaki ilişkileri demografik değişkenlere göre (evlilik durumu, gelir, yaşanılan yer) düzenlenerek lojistik regresyon kullanıldı. Çalışma, yakın zamanda depresyon ve anksiyete belirtileri gösteren, anketten 4 hafta önce depresyon veya anksiyete için ilaç kullanan kadınlar üzerinde yapıldı. Bulgular, depresyon, kaygı veya "diğer" bir psikiyatrik bozukluk tanısı konmuş kadınlar için aile içi Şiddete maruz kalma oranının arttığını göstermektedir. Psikolojik olarak sağlıklı hissetme hali, aile içi Şiddet geçmişi olanlar ile ters bir ilişki olduğunu ortaya çıkarılmıştır. Psikolojik refah azaldığında, aile içi Şiddet yaşamış olma ihtimali artmıştır.

Vahip ve DođanavŐargil'in (2006) yılında, psikiyatri hastaları arasında yaşam boyu fiziksel eş Şiddeti, ocuklukta fiziksel Şiddet, kendi çocuğuna fiziksel Şiddet uygulama prevalansını ve bunlar arasındaki ilişkiyi araŐtırmak, aile içi fiziksel Şiddetin özelliklerini belirlemek, sosyo-demografik ve kültürel özellikleri belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Psikiyatri polikliniğine ilk kez başvuran, 100 evli kadın hasta ile görüŐmeler yapılmıştır. Fiziksel Şiddet saptanan ve saptanmayan grup klinik, sosyodemografik ve aile yapısı özellikleri bakımından karşılaştırılmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; hastaların %63'ü çocukluğunda, %62'si evliliğinde en az bir kez fiziksel şiddet gördüğünü, %51'i çocuğuna fiziksel şiddet uyguladığını bildirmiştir. Eş şiddeti gören ve görmeyen kadınlar arasında ailenin geliri, eğitim düzeyi, evlilik biçimi, evlenme yaşı, meslek, çocuklukta şiddet görüp görmeme bakımından fark bulunmamıştır. Genç yaşın, alkol kullanan eş ve kayın valide ile beraber aynı evde yaşamının eş şiddetine maruz kalma riskini anlamlı derecede artırdığı bulunmuştur. Çocuklukta şiddet öyküsü ile ve eşinden şiddet görme ile çocuğuna şiddet uygulama arasında anlamlı ilişki saptanmıştır.

Gümüsoğlu'nun hazırladığı çalışma ise (2008), Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne ders kitaplarında kadın ve erkek modellerinin nasıl yaratıldığı değerlendirilmiştir. Ders kitapları cinsiyet rollerini sağlıklı bir temelde inşa etmektedir. Ayrıca günümüzde, ilköğretimden lise son sınıfa kadar okutulan ders kitaplarının büyük çoğunluğu; bilimsel bakış açısıyla yazılmamıştır, cinsiyetçidir, ülke ve dünya sorunlarına yabancı bir bilgi yığından ibarettir. 1920'lerden 1945'e dek ders kitaplarında kadınlar, çocuklara ya da yeni kuşağa ülkeyi ve uygarlığı öğreten öğretmen olarak resmedilirken 1950'den itibaren ise, ailenin hizmetçisi haline gelmiştir. Fakat günümüzde kadınların ders kitaplarındaki yeri, 1950'lerden daha kötü bir durumda olduğunu iletmiştir.

Işık ve Uğurlu (2009) yılında yaptığı araştırma Türkiye'de kadının namusuna ve namus uğruna kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumları ölçme aracı kurmuşlardır. Önemli bir sorun olan namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumların incelenmesi amaçlanmıştır. Kadının herhangi bir davranışı kendisinin veya ailesinin namusuna zarar getirirse birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kadın çeşitli şekillerde cezalandırılmaktadır. Araştırmaya Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 351 lisans öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın amacına uygun olarak namus konusunda yapılan çalışmalar ve özellikle Türkiye'deki Namus Cinayetlerinin Dinamikleri adlı Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporundan yararlanılarak her iki ölçek için madde havuzları oluşturulmuştur. Bu analizler sonucunda iki ölçeğinde yeterli düzeyde geçerliğe sahip olduğu bulunmuştur. Sonuç olarak, yeni geliştirilen her iki ölçeğinde öğrenci

örnekleminde namusun algılanışını ve namus adına kadına uygulanan şiddete ilişkin tutumları ölçebilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip olduğu gösterilmiştir. Üniversite öğrencilerinin kadınların özgürlüğünü destekleyici tutumlar sergileme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Özyurt ve Deveci (2010) araştırmasının amacı; 15-49 yaşları arasındaki evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığının saptanması ve depresyon puanları ile aile içi şiddet ve sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Çalışmada Manisa/Muradiye Sağlık Ocağı Bölgesi'nde yaşayan 15-49 yaş arası kadınlar örneklem grubu olarak seçilmiştir. Çalışmaya alınan 225 kadın katılmıştır. Depresif belirti yaygınlığı %14.7 olarak saptanmıştır. Kadınların %32.9'u aile içi şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Çok değişkenli analizlere göre depresyon belirtileri aile içi şiddete maruz kalan ve kronik hastalığı olan kadınlar arasında önemli derecede yüksek bulunmuştur. Araştırma bölgesinde evli kadınlarda depresif belirti yaygınlığı ve aile içi şiddetin yüksek oranlarda görüldüğü tespit edilmiştir.

Aksakal ve Atasayar'ın (2011) hazırladığı çalışmasının amacı kadına uygulanan şiddetin ne yönde ve ne ölçüde olduğunu belirlemek ve nasıl değiştiğini saptamaktır. Çalışmada farklı eğitim kademelerinden gelen, farklı sosyo-ekonomik düzeylerden ve eşlerinden çeşitli yollarla şiddete maruz bırakılmış 12 farklı kadın üzerinde vaka incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Açık uçlu sorular sorulmuş ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Sorular ve görüşme yönteminde odak nokta bireylere yönelik şiddetin türü, şiddete maruz kaldıktan sonraki tepkileri ve şiddetin psikolojik açıdan ne tür sonuçlar doğurduğu (depresyon, anksiyete) yönündedir. Araştırmaya katılan bireylere yönelik şiddetin türü, şiddete maruz kaldıktan sonraki tepkileri ve sorular sorulmuştur. Çalışma sonucunda; şiddete maruz kalan kadınların özellikle fiziksel şiddete maruz kaldıkları bunun dışında sözel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kaldıkları da belirlenmiştir. Ayrıca katılımcılar şiddet sonrası ailelerine geri dönmediklerini, psikolojik destek aldıklarını, duygularını paylaştıktan sonra rahatladıklarını, evliliklerinin ilk dönemlerinin genellikle olumsuz geçtiğini belirtmişlerdir.

Grech ve Burgess (2011); Avustralya’da aile içi şiddette mevcut durumları ve şiddet sonrasında polise bildirme durumlarını değerlendiren bir çalışma hazırlamışlardır. Çalışmada 2001 ve 2010 yılları arasında polis tarafından kaydedilen 26.006 kadının aile içi şiddet verileri baz alınmıştır. Yıllar arasındaki verilere bakıldığında; alkol kullanımı, şiddet olaylarının çoğunda önemli bir faktör olmaya devam etmektedir. Ayrıca evde bir saldırı veya şiddet kurbanı olan kadınların yarısından azı polise bildirildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Evren vd. (2011)’nin Trakya Üniversitesi öğrencileri üzerinde şiddetle ilişkili davranışların, algılanan sağlık ile ilişkisi ve bu ilişkinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının değerlendirilmesi amacıyla tüm öğrencileri temsil eden bir örnekleme kapsayan bir çalışma yapmıştır. Katılımcıların %6.3’ü son 12 ayda şiddete maruz kaldığını, %33.5’i son 12 ayda bir kavgada bulunduğunu, %7.2’si son 12 ayda yaralanmalı bir kavgada bulunduğunu, %4.9’u son 30 gün içinde kendini güvende hissetmediği için en az bir gün okula gitmediğini, %4.4’ü son 12 ay içinde en az bir kez intihar girişiminde bulunduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada yapılan analizler şiddetle ilişkili davranışların, sağlığın kötü algılanması ile ilişkili olduğunu göstermiştir.

Yıldız (2011) ise makalesinde, kadına yönelik şiddet, dünyada ve Türkiye’de şiddet ve kadına yönelik şiddeti tanımlamada önemli görevler alabilecek acil hemşirelerinin rolünü değerlendirmiştir. Şiddeti doğru tanımlama, uygun bakım verme ve danışmanlık yapma kadına yönelik şiddeti önlemede ilk adımdır. Şiddetin görülme sıklığı, kadınları sağlık çalışanları ile sık sık karşı karşıya getirmektedir. Özellikle acil servislerde hasta/yaralıyı ilk karşılayan ve hastaya bütüncül yaklaşımda bulunan kişilerin hemşireler olması nedeniyle acil hemşirelerine kadına karşı şiddeti doğru tanımlama, şiddet mağduru kadını değerlendirme, ona danışmanlık yapma, uygun merkezlere yönlendirme ve en önemlisi şiddeti bir toplum sağlığı sorunu olarak görerek çözüm üretmede önemli roller düşmektedir. Acil hemşiresinin kadın sağlığını tehdit edebilecek durumları belirleyerek gerekli tedbirleri alması, kadına yönelik şiddeti tanımlayabilmek için multidisipliner yaklaşımlar geliştirmesi ve gerekli girişimlerde bulunması, kadın sağlığı ve toplum sağlığının korunmasında önemli katkı sağlayacaktır.

Guljan vd. (2012) yaptığı çalışma ise İzmir'in Konak İlçesi'nde bulunan 25-49 yaş arası evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet uygulama durumunun, türlerinin ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan çalışmada; eşe yönelik psikolojik şiddet sıklığı %93, fiziksel şiddet %37.5, ekonomik şiddet %34.4, cinsel şiddet %3.9 olarak saptanmıştır. Psikolojik şiddete maruz kalma, ortaokul ve üzeri öğrenimli kadınlarda anlamlı olarak daha fazladır. Erkeklerin işsiz olması ya da düzensiz işlerde çalışması, haftada birkaç kez ya da her gün alkol kullanması, istenmeyen gebelik varlığı, kadının 25-34 yaş grubunda olması fiziksel şiddette belirleyici etmenler olarak saptanmıştır. Bu araştırmaya göre; üç erkekten biri ekonomik ve fiziksel şiddet uygulamaktadır.

Kabasakal ve Girli (2012) yılında yaptığı araştırmanın amaçlarından biri, üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddet hakkındaki görüşleri ve deneyimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesidir. Diğer amacı ise, üniversite öğrencilerinin kadına karşı şiddete ilişkin görüşlerinin ve deneyimlerinin yaşam tatminleri ile ilişkisinin araştırılmasıdır. Çalışma grubu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören 298 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma sonucunda, kadın öğrencilerin ekonomik özgürlük, kariyer, ev işleri gibi alanlarda, kadın erkek eşitliği düşüncesini daha çok benimsediğini göstermektedir. Fakat kadın katılımcıların dayak konusunda; toplumsal cinsiyet rolleri yönünden evli kadınlara göre daha fazla geleneksel görüşlere yatkın olduğu belirlenmiştir. Aile içinde şiddete maruz kalanların kalmayanlara göre, şiddete tanık olanların tanık olmayan kişilere göre yaşam doyumları anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur.

Öyekçin vd. (2012) kadınların kendi beyanları üzerinden farklı şiddet türlerinde etkili olan psikososyal faktörler araştırılmıştır. Dünyada yaygınlığı giderek artmakta olan bir halk sağlığı sorunu olan kadına yönelik şiddet psikososyal, kültürel, ruhsal ve ekonomik nedenlerle ilişkilidir. Edirne şehir merkezinde yaşayan 306 yetişkin kadının demografik bilgileri, şiddet türlerine göre eş şiddeti görme durumları, alışkanlıkları, eşlerinin alışkanlıkları, evlilik ilişkileri ve sosyal destekleri yüz yüze görüşmelerde sorgulanmıştır. Kadınların %54.6'sında psikolojik, %30.4'ünde fiziksel, %19.3'ünde ekonomik ve %6.3'ünde cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. Kadınlara yönelik eş şiddetine eşin yaşı ve evlilik süresinin

koruyucu, evlilik ilişkisindeki kötöleme, görücü usulü ve kaçarak evlenme ile eşin ailesinde kadına yönelik şiddet varlığının şiddet uygulamalarını arttırıcı etkisi olduğu vurgulanmıştır. Evlilik süresi, evlilik ilişkisinde kötöleme ve eşin çocukluğunda fiziksel şiddet görmesi fiziksel şiddeti, aile gelirindeki düşme ekonomik şiddeti, evlilik ilişkisinde kötü ve istenmeyen durumlar cinsel şiddeti arttıran etmenler olarak belirlenmiştir.

Baybuğa vd. (2012) çalışmaları, Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğüne başvuran fiziksel ve cinsel şiddet mağduru kadın olguları değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Ocak-Aralık 2008 yılında Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne başvuran ve adına adli rapor düzenlenmiş 18 yaş üstü 218 fiziksel ve cinsel şiddet mağduru kadın olgu Mart 2010 yılında retrospektif olarak incelenmiştir. Veriler bir form ile toplanmıştır ve sayı-yüzdeler olarak değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda Muğla Adli Tıp Şube Müdürlüğü'ne 2008 yılında şiddet nedeniyle başvuran 218 kadın olgunun %84.4'ü fiziksel şiddete ve %17'si cinsel şiddete maruz kalmıştır. Fiziksel şiddet mağdurlarının %89.7'sinde adli-künt yaralanmaları, cinsel şiddet mağdurlarının %46.2'sinde ırza geçilme/tecavüz saptanmıştır. Mağdurlarının %28.4'üne aile dışındaki bireylerin şiddet uyguladığı belirlenmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı'nın 2013 yılında meydana gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi Raporunda 2012-2013 yılları arasında meydana gelen kadına yönelik şiddet değerleri 2013 yılında, vaka sayısında 2012 yılına (15.711) göre dikkat çekici bir artış yaşanmamış olup, 15.748 vaka gerçekleşmiştir. Bu rapora göre, 2013 yılında; cinsel saldırı olayları 453, cinsel taciz 466, kişiyi hürriyetinden mahrum bırakma 975, kötü muamele 5.299, kasten yaralama ise 8.011 kişi, bu şiddet türlerine maruz kalmıştır. Kadına yönelik şiddet olaylarının illere göre dağılımları incelendiğinde olay bazında ilk on ilin; Antalya (1.025), Muğla (807), İzmir (700), Balıkesir (553), Manisa (503), Mersin (422), Ordu (416) Konya (410), Bursa (394), ve Sakarya (378) şeklinde sıralandığı görülmektedir. İstanbul ise bu sıralamada 325 vaka ile on dördüncü sırada bulunmaktadır. Bu illerdeki olay sayısı, ülke genelindeki toplam olay sayısının %36'sını (5.608) teşkil etmektedir. Meydana gelen olayların nedenlerine göre dağılımı incelendiğinde ortaya çıkan sonuç; Tartışma 7.233, ailevi nedenler 6.108,

cinsel istismar 318, alkol tesiri 237, maddi nedenler 74, psikolojik nedenler 71, diğeri; 1717 şeklinde ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda rapora göre kadına yönelik şiddet olayları neticesinde 16.883 kadın mağdur olmuş ve büyük çoğunluğunun ev hanımı 14.331 olduğu tespit edilmiştir (Jandarma, 2013: 11-16).

Doğutaş ve Doğutaş'ın (2013) yaptığı çalışma Ağrı ilinde aile içi şiddete maruz kalmış kadınların niteliklerini incelemek üzerine olmuştur. Bu kapsamda, kadınların yaşları, kaç yıllık evli oldukları, resmi nikahlarının bulunup bulunmadığı gibi değişkenler aracılığıyla şiddete maruz kalan kadınların öne çıkan özellikleri saptanmaya çalışılmaktadır. Şiddet mağdurlarının emniyete yaptıkları şikayet başvurusunda anlattıklarına, şiddete uğradıktan sonra ne yaptıklarına ve devletten koruma isteyip istemediklerine bakılarak kadınlara karşı şiddet oranlarına bakılmıştır. 2011-2012 yılları arasında aile içi şiddete uğramış ve emniyete başvuruda bulunmuş 62 kadının dosyaları incelenmiştir. Sonuç olarak, 20-30 yaş arası kadınların daha çok şiddetle karşılaştıkları, aile içi şiddetten dolayı polise başvuran kadınların çoğunun daha sonra boşandıkları ve son olarak, çoğu kadının doğuştan sahip oldukları haklarının neler olduğunu ve şiddete maruz kaldıklarında ne yapmaları gerektiğini bilmedikleri ortaya çıkmıştır.

Dillon vd. (2013), eş şiddetine maruz kalan kadınların fiziksel ve zihinsel sağlıkları arasındaki ilişkiyi ikincil kaynakları kullanarak literatürü incelemişlerdir. 2006'dan 2012'ye kadar yayınlanan gözden geçirilmiş araştırma raporları, gelişmekte olan ülkelerin nicel ve nitel araştırmalarını içermektedir. 75 bildirinin yer aldığı derlemenin sonuçlara göre, kadına yönelik aile içi şiddeti; depresyon, kaygı, intihar girişimi ve uyku bozuklukları gibi bir dizi sağlık sorununu arttırmaktadır. Birçok çalışmada, bu etkiler doğrulanmış ölçüm araçları kullanılarak gözlemlenmiştir. Ayrıca kadına yönelik eş şiddetini genel sağlık, kronik bozukluklar, kronik ağrı ve jinekolojik rahatsızlıklar ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Eşkinat (2013) kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddet üzerine bir çalışma yapılmıştır. Bir görüşme formatı yardımı ile orta ve üst gelir düzeyine sahip boşanmış kadınların ekonomik şiddete uğramış olma konusunda ne düşündüklerini; eğer ekonomik şiddete maruz kaldıklarını düşünüyorlarsa nedenlerini ve ekonomik

açından ne durumda olduklarını açığa çıkarmak hedeflenmiştir. Çalışma sonucunda sosyo-ekonomik açıdan güçlü 16 boşanmış kadın katılımcının yaşadıkları evlilik deneyiminden geride kalan duygular ve yaşanmışlıklar paylaşılmıştır. Çoğunluk şu anda maddi açıdan büyük bir problem yaşamamaktadır. Dördü boşanma sonucunda ortaya çıkan borçlanma gereği ve buna bağlı olarak yaşanan ciddi refah kaybı ile savaştaktadır. Bununla birlikte sahip oldukları meslekler ve gelir elde etme gücü ekonomik problemlerle yakın bir gelecekte baş etmelerine izin vereceği saptanmıştır. Verilen yanıtlardan sosyo-ekonomik açıdan güçlü olsalar da ekonomik şiddetin kılık değiştirmiş biçimlerine hedef oldukları ortaya çıkmıştır.

Aytaç ve Dursun'un (2013), yaptığı çalışma ise kadınların işyerinde yaşadıkları şiddete örnektir. Çalışmada sağlık sektöründe çalışan 865 kadına yönelik çalışmada; katılımcıların en fazla maruz kaldığı şiddet türünün, %49.9 ile sözel şiddet olduğu görülmektedir. Bunu %39.1 ile duygusal baskı ve yıldırma davranışları izlemektedir. Katılımcıların en az maruz kaldıkları saldırı türleri ise %5.8 ile fiziksel şiddet ve %2.4 ile cinsel şiddet davranışlarıdır. Tüm katılımcıların durumuna bakıldığında ise %55.5'inin şiddete uğradığı tespit edilmiştir.

Yanık vd., (2014) kadınlara karşı şiddet davranışlarını ve şiddete maruz kalma üzerine sosyo-demografik özelliklerin etkisini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma Kırklareli merkezinde yaşayan kadınların %43.4'nün en az bir şiddet türüne maruz kaldığını ortaya çıkarmıştır. Bunların da %18.4'nün fiziksel, %13'nün duygusal, %2.9'nun cinsel, %30.2'nin sözel ve %8.9'nun ekonomik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir. Şiddet karşısında %22'nin sustuğu, %8.2'nin evden ayrıldığı, %16.6'dan özür dilendiği, %2.9'nun karakola gittiği tespit edilmiştir. Araştırmada kadınların, ileri yaştakilerin, ev hanımlarının, çalışmayanların daha fazla şiddete maruz kaldığı bulunmuştur. Eğitim düzeyi yükseldikçe şiddete maruz kalmanın azaldığı belirlenmiştir. Evlilerin bekarlardan daha fazla şiddet gördüğü tespit edilmiş, şiddete maruz kalma üzerine sosyo-demografik özelliklerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın hazırladığı 'Kadına Yönelik Şiddet' araştırması (2014), ülke genelinde yaşamının herhangi bir döneminde eşinden veya

birlikte yaşadığı kişiden fiziksel şiddete maruz kalma durumları araştırılmıştır. Bu oran %35.5 olarak bulunmuştur. Orta Anadolu bölgesi %42.8 ile yaşamın herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların en fazla olduğu bölgedir. Yaşamın her hangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların en az olduğu bölge %26.8 ile Doğu Karadeniz bölgesi olduğu saptanmıştır.

Gülmez (2014) kadına yönelik aile içi şiddet, ahlaki çözüme ve dindarlık konusunu ele almıştır. Gülmez'in bu çalışmasının amacı, ilk olarak evli erkeklerde dindarlık ve ahlaki çözüme ile kadına yönelik aile içi fiziksel ve psikolojik şiddet davranışları arasında ne tür bir bağlantı olduğunu; ikinci olarak bazı sosyo-demografik özelliklerin ve bazı risk faktörlerinin kadına yönelik aile içi fiziksel ve psikolojik şiddet davranışlarıyla ilişkisini incelemektir. Örnekleme, Elazığ ilinden 517 evli erkekte yapılmıştır. Araştırma sonucunda; 20-34 yaş aralığında, ilköğretim ve altı seviyede eğitime sahip, düşük gelirli, eşi ilköğretim ve altı düzeyde eğitime sahip ayrıca çalışmayan, evliliğinin ilk beş yılında olan, çocukluğunda şiddete maruz kalmış ve ya şiddete tanık olmuş katılımcıların daha çok eşlerine fiziksel ve psikolojik şiddet uyguladığı ortaya çıkmıştır.

Yalçın (2014) yılında, yaptığı çalışmada Ankara'da Bakanlık ve yerel yönetimlere bağlı toplam altı kadın konukevlerinden hizmet alan 107 şiddet mağduru kadın ile konukevlerinde görev yapan 10 meslek elemanının kuruluştaki hizmetlere ilişkin değerlendirmelerinin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma bir değerlendirme araştırması olup veriler nitel ve nicel yöntemler kullanılarak elde edilmiştir. Konukevinden hizmet alan kadınlar, düşük sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyine sahip, genellikle eşlerinden şiddet görmeleri nedeniyle konukevi hizmetine ihtiyaç duyan kadınlardır. Söz konusu kadınlar %46.7 oranı ile en çok 0-3 ay arası kuruluştaki kalmaktadırlar. Kadınlar kuruluştaki bulunan meslek elemanları ile ilişkilerini oldukça iyi olarak değerlendirmişlerdir. Araştırmaya katılan kadınların %74.8'si kuruluşun fiziksel özelliklerinden memnun olduğunu ifade etmiştir. Kadınlar kuruluştaki verilen hizmetlerden en çok %86.9 ile güvenlik hizmetini, %72.9 ile barınma hizmetini ve %63.6 ile hukuki destek hizmetini yeterli

bulduklarını belirtmişlerdir. Bahse konu kadınlar en çok %36.4 oranı ile mesleki eğitime destek hizmetinden yararlanmadıklarından bahsetmişlerdir.

Okasha ve Abu-Saada'nın 2014 yılında Filistin'de yaptığı araştırma Filistin toplumunda kadınlara yönelik çeşitli şiddet olaylarını analiz etmek için istatistiksel bir model bulmak ve yaygınlık seviyesine en fazla etkide bulunan en önemli risk faktörlerini bulmak için bir çerçeve geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışma, aile içi şiddet üzerine anket verilerinin analizine dayanmakta ve birçok sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel açıklayıcı değişken içermekte ve Filistin topraklarında kadınlara karşı çeşitli biçimlerde şiddet uygulandığı saptanmıştır. Makale, kadınlara yönelik şiddetle ilişkili en önemli risk faktörlerinin sadece doğrudan kadınlarla değil, yakın arkadaşlarının ve çocuklarının durumuyla da bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Sonuçlar, çok terimli lojistik regresyonun iyi bir model olduğu kanıtlanmış ve bu çalışmanın tüm hedeflerine ulaşıldığı yönündedir. Dolayısıyla, Okasha ve Abu-Saada aile kalkınması, toplumdaki kadınlara yönelik şiddeti sona erdirmek için uygulanan herhangi bir politika programının çekirdeğini oluşturması gerektiği sonucuna varmıştır.

Teyfur (2014) yaptığı çalışmada okullarda şiddet kavramının yerini ve şiddetle ilgili haberlerin çeşitli gazetelerde nasıl yansıtıldığını incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, 1998-2004 yılları arasında okullarda taciz vakaları %5.97'den %9.15'e, okullarda bıçaklama olayları %1.49'dan %4.23'e uyuşturucu olaylarıyla ilgili haberler ise %4.48'den %10.56'ya yükseldi. Gazetelerde yayınlanan haberlerde, okullarda şiddetin nedenleri arasında öğretmenlerin tutumları 1998'de birinci sırada yer alırken, ailelerin tutumları ve sosyo-ekonomik sorunlar 2004 yılında birinci sırayı almıştır.

Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün kadına yönelik şiddete ilişkin detaylı bir araştırma yaparak hazırladığı raporda (2015), kadınların yaşam boyu ve araştırmadan önceki son 12 ay içinde, farklı kişiler tarafından maruz bırakıldıkları çeşitli şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Bu rapor 2008 ve 2014 yılı verilerinin değerlendirilip büyüme oranlarının araştırıldığı bir çalışmadır. Evlenmiş kadınların

eş veya birlikte oldukları erkekler tarafından yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları fiziksel şiddet %36, cinsel şiddet ise %12'dir. Kadınların dile getirdikleri şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet/istismar ise araştırmada da %44 düzeyindedir. Her üç şiddet biçimine maruz kalan kadınların eğitimlerinin ve yaşadıkları hanelerin refahın iyileşmesi, şiddet mağduriyetlerinin iki araştırma açısından da azalmasını getirmektedir. 2014 araştırmasında ise aynı şiddet biçimi için bölgesel farklılık, %27 ile %43 oranında Doğu Karadeniz ile Orta Anadolu bölgelerindedir. Kuzey doğu Anadolu bölgesi cinsel şiddetin her iki araştırmada da en yaygın olduğu bölgedir (sırasıyla %30 ve %16). Fiziksel ve/ veya cinsel şiddete maruz kalma ise, 2008 araştırmasında %26 ile %57 arasında Batı Marmara ile Kuzeydoğu Anadolu bölgeleri arasında değişmektedir. 2014 araştırmasında ise bölgesel farklılık %29 ile %45 oranında Doğu Karadeniz ile Batı ve Orta Anadolu bölgelerindedir. Türkiye genelinde son 12 ayda maruz kalınan fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı 2008 ve 2014 araştırmaları arasında %14'ten %11'e değişmiştir. 2014 araştırmasının sonuçları, daha erken yaşlarda evlenen kadınlar arasında şiddet yaygınlığının daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır. Boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların dörtte üçü eşlerinden fiziksel şiddete maruz kalmışlardır. 2008 araştırmasında kadınların çocukluk döneminde, bir başka ifadeyle 15 yaşından önce maruz kaldıkları cinsel istismar %7, 2014 araştırmasında ise %9 düzeyinde bulunmuştur. Kadınların 15 yaşından sonra eş veya birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları fiziksel şiddet düzeyi 2008 araştırmasında %18; 2014 araştırmasında %14'tür. Cinsel şiddet düzeyi ise her iki araştırma için %3'tür. 2014 araştırmasında ilk kez bilgi toplanan bir diğer şiddet biçimi de ısrarlı takiptir. Türkiye genelinde kadınların %27'si en az bir kez ısrarlı takibe maruz kalmıştır. En yaygın ısrarlı takip biçimleri sürekli telefonla arama %19, kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme %8 ya da sosyal medya aracılığıyla takip etme %6 ile kadının çalıştığı ya da yaşadığı yere gelerek rahatsız etme %6 şeklindedir. Öte yandan, kadınların yarısının geleneksel rolleri benimsemeye devam ettiği de araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır. Her iki araştırmada da şiddetin yaygınlığı yerleşim yerine göre önemli bir farklılık göstermemesine rağmen, toplumsal cinsiyete yönelik tutumlar açısından kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan kadınlar

arasında toplumsal cinsiyet rollerini onaylayan ifadelere katılanlar kentlere oranla daha fazladır.

Bouhours ve Broadhurst (2015); Hong Kong'da 2006'da Kadına Karşı Uluslararası Şiddet Araştırması'na katılan 1.300 kadının verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada şiddet düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. Her beş katılımcıdan birinde 16 yaşından itibaren şiddet yaşadığı ortaya çıkmıştır. Cinsel şiddet (% 13.4) en yaygın yaşanan şiddet türü olduğu saptanmıştır. Kadınların eş veya birlikte yaşadıkları kişiler tarafından (% 13.5) istismar edildiği saptanmıştır. Bouhours ve Broadhurst'a göre; Hong Kong, anket yapılan diğer ülkelerle karşılaştırıldığında en düşük şiddet oranları arasında yer almıştır.

Aile içi şiddet algısının bireysel özelliklere göre farklı olup olmadığını araştıran Türk ve Çimen (2015) araştırma çerçevesinde tüm kesimleri temsil edecek bir örneklem grubunda anket uygulaması yaparak toplam 211 kişiden veri toplanmıştır. Araştırmada; eğitim, cinsiyet, yaş ve meslek değişkenlerine göre şiddetin uygulanma gerekçesi ve sonuçlarına ilişkin bulgular arasında bireysel özellikler bakımından oldukça fark çıkmıştır. Bunun yanı sıra, meslek ve eğitim düzeyi bakımından fark görülmemiştir. Cinsiyet ve yaşa göre şiddet algısında ortaya çıkan farklılık ise, yaşlı kuşağın şiddeti kabullenmiş olmasının yanında genç kuşağın şiddeti nispeten benimsememesinden kaynaklanmaktadır.

Montgomery vd. (2015); ABD'de yaşayan kadınları baz alarak yaptığı çalışmada kadına yönelik şiddet türlerinden olan duygusal, fiziksel ve cinsel şiddetin düzeylerini belirlemişlerdir. 2099 Kadınla yapılan çalışmada 2009-2010 yılları içinde psikolojik, fiziksel şiddet ve cinsel şiddetin yaygınlığı sırasıyla % 31,% 19, ve% 7 bulunmuştur. Şiddet görmeye maddi durum, çocuklukta istismar, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon belirtileri önemli oranda etkili bulunmuştur.

Büyükyılmaz ve Demir (2016) TUIK'in 2008 yılında kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılan Türkiye'de Kadın ve Aile Araştırması veri seti kullanılarak multinomial logit model analizi yapılmıştır. Bu Model sonuçları, Türkiye'de kadına yönelik sadece fiziksel ve hem fiziksel hem de cinsel şiddet üzerinde; kadının yaşının, eğitiminin, eşinin çalışıyor olmasının, eşinin

eğitiminin, eşinin alkol kullanmasının, yaşadığı yerin (kır/kent) ve coğrafi bölgenin önemli bir etkiye sahip olduğu, ayrıca kadının çalışıyor olmasının ise anlamlı bir etkiye sahip olmadığını ortaya koymuştur.

Koch vd. (2016) çalışmalarında; ABD'nin Illinois eyaletinde hamilelik ve doğum sonrası dönemde kadınların cinayet riskinin yüksek olup olmadığını araştırmış ve cinayet durumlarını ırk ve yaş grubuna göre tanımlamışlardır. Çalışma, 2002 ile 2011 yılları arasında Illinois doğumlu kadınların verilerinden oluşmaktadır ve elde edilen bulgular Illinois'de 636 gebeliğe bağlı ölüm olduğunu, bunların 82'si (% 13) cinayetten kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca hamile olmadığı halde 931 kadın cinayeti olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yirmibeşoğlu ve Demir (2016), çalışmasının amacı Antalya'da aile içi şiddete ilişkin sayısal verilerin tespiti ile bu konuda yapılacak çalışmalara yön verebilmektir. Aile içi şiddete ilişkin hem kadın hem de çocuk açısından mücadele ve koruma mekanizmalarına yer verilmiştir. Ülke geneline doğru orantılı olarak, Antalya'da aile içi şiddet vakaları oldukça yoğun bir şekilde ilerlemektedir. Bu yoğunluğun incelenmesi amacıyla Antalya adliyesinde bu kapsamdaki başvuruların ve 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun kapsamındaki başvuruların sayısal değerleri tespit edilmiş ve Antalya adliyesinde aile içi şiddete yönelik çalışan Savcılık, Mahkeme ve Aile Mahkemelerine yer verilmiştir. Başta Antalya Barosu olmak üzere ildeki diğer aile içi şiddet ile mücadele ve koruma mekanizmaları ele alınmıştır. Çalışmanın yöntemi Antalya Adliyesi'ndeki sayısal veriler alınarak bu verilerin yorumlanması şeklinde olmuştur. Yine Antalya Barosu ile görüşme yapılarak bu konudaki mücadele yöntemleri araştırılmıştır.

Stavrou vd.'nin (2016) Avustralya'da kadınlara yönelik eş şiddeti: ilgili faktörler ve yardım arama davranışları üzerine yaptığı çalışmada; hangi faktörlerin eş şiddetine yol açtığı, şiddet yaşadıktan sonra yardım ve destek isteyen kadınlarla ilişkili olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. 2012 yılı Kişisel Güvenlik Anketi'ne katılmadan önce iki yıl içinde eşi tarafından şiddet gören kadınlar, hiç şiddet yaşamadığını bildiren kadınlarla karşılaştırılmıştır. Sosyo-demografik, finansal stres,

sosyal bağıllık, çocuklukta istismar ve eş tarafından duygusal istismar gibi faktörlerin şiddet deneyimiyle ilişkili olduğunu incelemek için çok değişkenli lojistik regresyon analizi kullanılmıştır. Sonuca göre şiddet toplum genelinde büyük farklılıklar göstermektedir. Son iki yılda meydana gelen en son fiziksel veya cinsel saldırı olayının eş veya birlikte yaşadığı kişi tarafından gerçekleştirildiği yerlerde, üçte biri polise bildirilmiştir. Fiziksel bir yaralanma olması, polise bildirme olasılığını arttırmıştır. Bildirilen olaylarda %30'u psikolog ya da sosyal hizmet uzmanına gönderildiği bildirilmiştir.

Ayhan ve Özkan'ın 2016'da hazırladığı çalışma; ergenlerin aile içi şiddete tanık olmasının şiddete yönelik tutumlarına etkilerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, Karaman ilinde Milli Eğitim bakanlığına bağlı dört lisedeki 1196 öğrenci oluşturmuştur. Yaş, okul türü, baba ve annenin eğitim durumu, gelir durumu, ailenin ekonomik yardım alma durumu, öğrencinin gelir getiren bir işte çalışma durumu, kardeş sayısı değişkenleri ile ergenlerin şiddete tanıklık etme durumları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Araştırmada şiddete tanıklık etme durumu ile şiddeti kabullenme ve şiddet uygulama arasında pozitif şekilde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada ergenlerin şiddete tanıklık etme durumunun şiddete yönelik tutumları üzerinde önemli etkilerinin olduğu belirlenmiştir.

Öztürk ve Toprak (2017) yaptığı araştırmada ise kadın sağlık çalışanının şiddetin herhangi birine maruz kalma durumlarını ve kadına şiddet vakalarına yaklaşım hakkındaki bilgi, tutum ve davranışlarını incelenmiştir. Şiddetin herhangi bir türüne maruz kalmış kişiler 74 kişiden oluşmuştur. Kadın sağlık çalışanları kendileri de yüksek oranda şiddete maruz kalmalarına rağmen halen hem kendilerine hem de karşılaştıkları vakalara nasıl yaklaşacakları konusunda bilgi eksiklerinin olduğu tespit edilmiştir. Doktor veya hemşire olma şiddete maruz kalmayı etkilememiştir. Yaş ve meslek içinde çalışma süresi arttıkça şiddete maruz kalma paralel olarak artmıştır. Katılımcıların 58'i kadına şiddet vakasıyla karşılaştığında kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmiştir. Kendilerinin şiddete uğradıklarını söyleyen katılımcılar ile "karşılaşıncaya işlem başlatırım" cevabını verenler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Wencheko ve Tadesse ise (2017) yılında 2011 Etiyopya Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerinden evli Etiyopyalı kadınların eşine dayak yönünde tutumlarını belirlemek için bir çalışma yapmıştır. Kullanılan veri seti, 15-49 yaş arası 5.818 evli kadından oluşmaktadır. Evli kadınlardan 1.393'ü (%24) eşi tarafından gördüğü fiziksel şiddete karşı gelmezken, uygulamada toplam 4.425 kişi (%76) karşı çıktığını ve gerekli tedbirleri alabileceğini belirtmiştir. Uyguladıkları lojistik regresyon analizinde yaş, ekonomik durum, eğitim durumu, bir kadının çalışma durumu, hanede yaşayan çocuk sayısı, bölge, ikamet yeri (kentsel vs kırsal kesimde), din ve kocanın eğitim düzeyi, kadınların eşleri tarafından kendilerine uygulanan şiddete karşı tutumlarının olası sosyo-ekonomik ve demografik belirleyicileri olarak dahil edilmiştir. Bulgular, bölgeyi, ikamet yerini, bir hane halkında yaşayan çocuk sayısını ve dinini, kadınların eşi dövmenin tutumlarıyla anlamlı derecede ilişkili olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM III

3. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİ ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN LOJİSTİK REGRESYON İLE ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008'de yayınladığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması verileri kullanılarak, kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran belirleyiciler logit model ile incelenerek, elde edilen bulgular çerçevesinde politika önerileri geliştirilmiştir.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2008) çalışması ile kadına yönelik farklı şiddet türlerinin yaygınlığına ilişkin güvenilir bilgiler elde edilmesi, bu bilgilerin Türkiye, bölge, kırsal/kentsel yerleşim yerleri, eğitim ve sosyo-ekonomik düzey gibi seçilmiş temel değişkenler içinde verilmesi, risk yöntemlerinin belirlenmesi, kadınların uğradıkları şiddet sonucu mücadele ettiği yöntemler incelenerek şiddeti etkileyen durumların öğrenilmesi, kadınların muhtemel şiddet olaylarından korunabilmesi için alınması gereken önlemlerin neler olduğu ve mevcut şiddet vakalarının ne düzeyde olduğunun bulunabilmesi hedeflenmiştir.

3.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Kadına yönelik şiddet tüm boyutlarıyla ele alınması gereken ciddi bir insan hakkı ihlalidir. 1980 yılından itibaren Türkiye'de çeşitli kanun ve yaptırımlarla ele alınmaya başlanan kadına yönelik şiddet olgusu giderek artan bir dikkatle günümüze kadar işlenmektedir. 2008 yılında yapılan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, kadına yönelik şiddet konusunda dünyada ve Türkiye'de yürütülen ilk, en büyük ve en kapsamlı araştırmadır. Bu araştırmanın devamı niteliğinde olan bir diğer araştırma ise 2014 yılında yapılmıştır.¹

Bu çalışmanın temel amacı şiddetle mücadelenin ne kadar etkin olduğunu, ne düzeyde olduğunu ve 2008 yılında yapılan bu kapsamlı araştırma sayesinde şiddetle mücadele konusunda ayrıntılı bilgi elde etmektir. Yapılan bu araştırmanın

---

¹ Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı bir diğer araştırma olan 2014 yılı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ham verilerine ulaşamadığından dolayı bu çalışmaya ilave edilememiştir.

ham verilerinden yararlanarak ve çeşitli ekonometrik yöntemler ile Türkiye’de kadına karşı şiddetin belirleyici yönlerine, şiddet biçimlerinin uygulanma derecelerine, şiddetin nedenlerine ve yol açtığı sorunlara ulaşmak çalışmanın bir diğer hedefidir.

Çalışmada, 2008 Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Anketi verilerinden derlenen veri seti baz alınmıştır. Konuya ilişkin kavramsal ve deneysel literatür dikkate alınarak, kadına yönelik şiddete sebep olabilecek ve bu konuda etkili olduğu düşünülen değişkenlerden yararlanarak ekonometrik anlamda şiddet belirleyicileri incelenmiştir.

Türkiye’de 15-59 yaş aralığında olan 22.822 kadın tespit edilmiştir. Görüşme kriterlerine uygun olan 12.795 kadın ile soru kağıdı doldurulmuş olup, kadınların cevaplama oranı ise 86.1’dir.

3.2. Çalışmada Kullanılan Ekonometrik Yöntemler

Kadına yönelik şiddet ile mücadelenin temel koşullarından biri olan veri elde etmeyi en güvenilir biçimde sağlamak üzere planlanan Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ile birlikte ülke genelinde farklı şiddet türlerinin yaygınlık derecesine, özelliklerine ve kadına yönelik şiddet ile ilgili deneyimlere, algılamalara ve yorumlara yönelik veriler elde edilmiştir.

Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet anket verilerinden yararlanılarak tekrar düzenlenen veri seti Logit model aracılığıyla incelenmiş olup, kadına yönelik şiddetin Türkiye’de ortaya çıktığı durumların neler olduğuna ulaşmak bu bölümün öncelikli hedefidir.

3.2.1. Bağımlı Kukla Değişkenli Regresyon Modelleri

Bağımlı kukla değişkenli regresyon modellerine değinmeden önce kukla değişkenine değinmekte fayda vardır. Kukla değişkenler, gölge değişken, yapay değişken veya yardımcı değişken isimleri ile de bilinmektedirler. Kukla değişkenler belli bir özellik veya niteliğin varlık ya da yokluğunu gösterirler. Erkek-kadın, ücretli – ücret dışı gelirlili, normal ekonomik dönem – kriz dönemi gibi örnekler verilebilir.

Bu özellikler, modelde kukla değişkenler tarafından temsil edilmektedirler. Bu değişkenler, regresyon modellerinde nitel değişkenlere yer verebilmek için kullanılır. İki değer (genellikle 0,1) veya çok değer (genellikle 0,1,2,...) alabilmektedirler. Zaman içinde meydana gelen değişimler, meslek, din ve cinsiyet gibi niteliksel faktörler ile yaş ve gelir grupları gibi niceliksel faktörlerin temsilcisi olarak kullanılmaktadırlar. Genellikle, bağımsız değişkenlerin kukla değişken olarak buldukları durumlar görülürken; bağımlı değişkenlerin de kukla değişken olduğu durumlar da vardır (Tarı, 2014: 213).

Bağımlı değişken sadece nicel değerleri gösteren (gelir, üretim, fiyat, v.b.) bağımsız değişkenlere bağlı değildir. Aynı zamanda bu bağımsız değişkenlerin niteliği ile de ilgilidir. Yani bağımsız değişkenin cinsiyet, ırk, renk, inanç gibi nitelikleri bağımlı değişkeni farklı şekilde etkiler. Örneğin, aynı özellikleri taşıyan iki işçi cinsiyetleri veya inançlarının farklı olmasından dolayı farklı gelir elde ediyorlarsa, niteliksel bir farklılıktan bahsedilir (Kutlar, 2005: 173).

Bağımlı değişkenler, sadece ölçülebilen ve hakkında veri toplanabilen bağımsız değişkenlerin değil, bazı durumlarda, ölçülemeyen bağımsız değişkenlerin de etkisi altındadırlar. Birtakım nicel ve nitel faktörler de bağımlı değişkenleri etkilemektedirler. Ölçülemeyen değişkenlerin yerine, onların temsilcisi olarak kukla değişkenler türetilmektedir. Yapay bağımsız değişkenler, modelde tek olarak yer alabilecekleri gibi, ölçülebilen diğer bağımsız değişkenler ile birlikte de yer alabilirler. Ayrıca, bu değişkenler modelde, diğer değişkenlerin yanında bağımsız olarak yer alabilecekleri gibi, onlarla ilişkili olarak da yer alabilmektedirler (Tarı, 2014: 214). Bu bağlamda, bağımlı değişken nicel, bağımsız değişkenler ise nitel, nicel veya ikisi birlikte olabilmektedir. Ama bazı durumlarda bağımlı değişken de nitel ya da kukla değişken olabilmektedir. Örneğin bir işçinin işgücüne katılma kararı evet veya hayır olarak düşünüldüğünde, katılmak istemesi; evet, katılmak istememesi; hayır olmaktadır. Böylece katılma kararı kukla değişkendir. İşgücüne katılma kararı elbette işe başlama ücreti, eğitimi emek piyasasındaki koşullar gibi çeşitli etmenlere bağlıdır (Gjurati ve Porter, 2012: 299).

Bağımlı değişkenin nitel türde olduğu modeller, iki durumlu değişkenlerden oluşmaktadır. Bu nedenle bu tür modeller ikili tercih modelleri (binary choice models) olarak adlandırılır. Bağımlı değişken ikiden fazla durumlu da

olabilmektedirler. Yani, evet-hayır-belki, A,B,C..., çok zayıf-zayıf-orta-iyi-çok iyi gibi ikiden fazla değer aldığı modeller de çoklu tercih modelleri (multiple-choice models) olarak adlandırılırlar. Her iki tür modelde de temel hedef, tercih olasılığının belirlenmesidir (Tarı, 2014: 245).

Bağımlı kukla değişkenli regresyon modelleri ise,

1. Doğrusal Olasılık Modeli (DOM)
2. Logit Modeli
3. Probit Modeli

3.2.1.1. Doğrusal Olasılık Modeli (DOM)

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + u_i \quad (3.1)$$

Burada X = kadının geliridir ve kadın ev sahibi ise $Y = 1$, değilse 0 'dır ve u ise hata terimidir. Bu durumda açıklayıcı değişken iki şıklı olduğundan doğrusal olasılık modeli adını almaktadır. Çünkü X_i veriyken Y_i 'nin koşullu beklenen değeri $E(Y_i | X_i)$, X_i veriyken olayın gerçekleşmesinin koşullu olasılığı olarak yorumlanabilmektedir. Bu bağlamda, örneğe göre $E(Y_i/X_i)$, geliri X_i kadar olan kadının ev sahibi olma olasılığını vermektedir (Gujarati ve Porter, 2012: 543).

Doğrusal olasılık modelinde bu modelin tahmini ve yorumuna ilişkin bazı eleştiriler vardır. Bu eleştiriler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Tarı, 2014: 249):

- Hata teriminin normal dağılımlı olmaması
- Hata teriminin değişen varyanslı olması
- $0 \leq E(Y_i/X_i) \leq 1$ şartının sağlanamaması
- R^2 değerinin genellikle küçük çıkarak, ilişkinin uyumunu gösteren bir ölçü olamaması
- $P_i = E(Y=1/X)$ değerinin X_i ile doğrusal olarak arttığının varsayılmasıdır.

3.2.1.2. Logit Modeli

Logit model analizi; bağımlı değişkenin iki düzeyli ya da çok düzeyli kategorik verilerden oluşması durumunda; bağımlı değişken ve bağımsız değişken (ler) arasındaki neden-sonuç ilişkisinin incelenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Doğrusal olasılık modelinde kullanılan $Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + u_i$ ' a göre, $E(Y_i = 1|X_i)$ kadının ev sahibi olduğu anlamına gelir. Ev sahipliğini gösterirken ise lojistik regresyon analizine göre,

$$P_i = \frac{1}{1 + e^{-z_i}} = \frac{e^z}{1 + e^z} \quad (3.2)$$

$$Z_i = \beta_1 + \beta_2 X_i \text{ 'dir.}$$

Yukarıdaki denklemde; eğer ev sahibi olma olasılığı P_i ise, ev sahibi olmama olasılığı $(1-P_i)$ aşağıdaki gibi olmaktadır.

$$1-P_i = \frac{1}{1 + e^{z_i}} \quad (3.3)$$

Dolayısıyla;

$$\frac{P_i}{1-P_i} = \frac{1 + e^{z_i}}{1 + e^{-z_i}} = e^{z_i} \quad (3.4)$$

Bu durumda $P_i/(1-P_i)$, ev sahibi olmanın bahis oranıdır; bir ailenin ev sahibi olma olasılığının, olmama olasılığına oranıdır. Öyleyse eğer $P_i = 0.08$ ise, ailenin ev sahibi olmasının bahis oranı 4'e 1'dir.

Bahis oranın logaritması ise;

$$\begin{aligned} L_i &= \ln\left(\frac{P_i}{1-P_i}\right) = Z_i \\ &= \beta_1 + \beta_2 X_i \end{aligned} \quad (3.5)$$

Yani bahis oranının logaritması L, yalnız X'e göre değil (katsayı tahmini bakımından) anakütle katsayılarına göre de doğrusaldır. L'ye logit denir. Yukarıdaki modelin adı olan logit modeli de buradan gelmektedir.

Logit modelin özelliklerine kısaca değinmek gerekirse; P , 0'dan 1'e giderken (yani Z_i , $-\infty$ 'dan $+\infty$ 'a doğru değişirken), logit L 'de $-\infty$ 'dan $+\infty$ 'a doğru değişir. Yani olasılıklar (zorunlu olarak) 0 ile 1 arasında yer alırken logitler böyle sınırlı değildir. Bir diğer nokta, eğer logit L artırsa, açıklayıcı değişkenlerin değeri arttıkça, bağımlı değişkenin 1 olmasının (ilgilenilen olayın gerçekleşmesinin) bahis oranı yükselir. Eğer logit L eksiye, X büyüdükçe bağımlı değişkenin 1 olmasının bahis oranı düşer. Başka bir deyişle, bahis oranı 1'den 0'a doğru düştükçe logit eksi ve giderek artan değerler alır, bahis oranı 0'dan 1'e doğru arttıkça logit artı ve giderek artan değerler alır. Son olarak; doğrusal olasılık modeli, P_i 'nin X_i ile doğrusal ilişki içinde olduğunu varsayarken, logit modeli bahis oranının X_i ile doğrusal ilişki içinde olduğunu varsayar (Gjurati ve Porter,2012: 554-555).

3.2.1.3. Probit Modeli

İki şıklı bağımlı değişkeni açıklamak için kullanılacak bir birikimli dağılım fonksiyonu kullanmak gerekmektedir. Kullanılacak tek yöntem Logit model değildir. Bazı uygulamalarda normal dağılım fonksiyonu da işe yaramaktadır. Normal birikimli dağılım fonksiyonundan türetilen tahmin modeline yaygın olarak "Probit Modeli" denmektedir. Probit modelde lojistik birikimli dağılım fonksiyonu yerine normal birikimli dağılım fonksiyonu konularak işlemler sürdürülmektedir (Gujarati ve Porter, 2012: 566).

Probit modeli,

$$\int_{-\infty}^{Z_0} \frac{1}{\sqrt{2\pi\sigma}} e^{-(z-iz)/2\sigma^2} \quad (3.6)$$

Biçimindeki normal kümülatif dağılım fonksiyonunu kullanmaktadır. Çoğu uygulamada logit ve probit model benzerdir. Temel fark, P_i koşullu olasılığı 0'a veya 1'e logitte probite göre biraz daha yavaş yaklaşır. Uygulamada çoğu araştırmacı görece matematik basitliğinden dolayı logit modelini seçmektedir (Gjurati ve Porter, 2012: 571).

3.3. Analiz Sonuçları

TÜİK'in 2008 yılında yayımladığı Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ham verileri baz alınarak veri seti lojistik regresyon modeline uygun hale getirilmiş ve ekonometrik analizlerde kullanılan verilere ait tanımlayıcı istatistikler aşağıda gösterilmiştir.

3.3.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Kadına yönelik şiddetin Türkiye'deki belirleyicilerini saptayabilmek için lojistik regresyon analizi; STATA programı yardımı ile ortaya konmuştur. Şiddet türlerinden olan ekonomik, psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddet bağımlı değişken olup, çalışma için kullanılacak tanımlayıcı istatistikler tablosu aşağıda verilmiştir. Her ne kadar 2008 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Anketine katılan kadın sayısı 12.795 olmasına rağmen, soru kağıdını tam ve eksiksiz cevaplayan kişi sayısı 1710 kişi ile sınırlı kaldığından örneklem hacmi 1710 kişi olarak belirlenmiştir.

Tanımlayıcı istatistikler tablosu sırasıyla, kadınların yerleşim yerinin kent veya kırsal olarak frekans ve dağılım yüzdeleri, çocukluklarında yaşadıkları yer olarak il, ilçe, yurtdışı, bucak veya köy dağılımı, okur-yazar olma durumları, eğitim düzeyleri, çalışma durumları, çalışıyorlarsa sosyal güvencelerinin olup olmaması, sağlık güvencelerinin olup olmadığı, kadının arsa, dükkan, ev vb. mal varlığının olup olmaması, geliri, kadının ailesine istediği zaman ulaşabileceği yakınlıkta olup olmadığı, medeni durumları, kadının evliliğini gerçekleştirirken rızasının alınıp alınmadığı, yaptığı evliliğinde eşi ile arasında akrabalık durumunun olup olmaması, kadının sağlığını nasıl gördüğü, şu anki yaşına kadar intihar düşüncesi olup olmadığı ve intihar girişiminde bulunup bulunmadığı ve sahip olduğu çocuk sayısı dağılım ve yüzdelerinden oluşturulmuştur. Ek olarak, kadının eşinin eğitim düzeyi, çalıştığı sektör, kurumu, eşinin sosyal güvenlik durumu, eşinin alkol ve kumar bağımlılığının olup olmadığı, kadının eşi tarafından aldatılıp aldatılmadığı da veriler arasındadır. Yapılan ankette, kadınlara aile içindeki ve sosyal yaşamdaki konumları hakkında yorum niteliğinde sorular sorulmuş olup, bu sorulara verilen cevaplar ekonometrik analizlerde kadına yönelik şiddetin potansiyel belirleyicileri olarak dikkate alınmıştır. Bu sorular, kadının herhangi bir konuda eşiyle aynı fikirde değilse tartışmamalı ve

susmalı mıdır, bir kadın elindeki parayı kendi isteği gibi harcayabilmeli midir, bazı durumlarda erkekler eşlerini dövebilir mi, yemek, bulaşık, çamaşır, ütü gibi ev işlerini erkekler de yapmalı mı, çocukları terbiye etmek için bazen dövmek gerekir mi, bir kadının tavır ve davranışlarından ailenin erkekleri mi sorumludur ve kadın istemese bile eşi ile cinsel ilişkiye girmek görevi midir sorularına katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Yine kadınlara yaşadıkları şiddetin kaynağının ne olduğu sorulduğunda; eşinin sarhoş olması mı, maddi problemler mi, ailevi problemler mi, kıskançlık mı yoksa bu sorular dışında bir sebep mi olduğu sorularına yanıt aranmıştır. Son olarak Tablo 1’de kadınların çocukken aileden veya herhangi birinden fiziksel olarak şiddet görüp görmemesi, çocukken aileden veya herhangi birinden cinsel istismara maruz kalıp kalmadığına yönelik veriler ile çocukken aile içinde şiddet yaşanıp yaşanmadığına dair frekans ve yüzde dağılımlarına yer verilmiştir.

Tablo 1’deki verilere göre; ankete katılan kadınların %82’si kentte %18’i ise kırsal bölgelerde yaşamaktadır. Şiddet yaşamış olma durumlarına göre incelendiğinde ise, psikolojik şiddet görmüş kadınlar örneklemin %84.91’i oluşturmaktadır. Bu bağlamda ekonomik şiddet görmüş kadınlar 534 kişi (%31.23), fiziksel şiddet; 670 kişi (%39.18) ve cinsel şiddet görmüş kadınlar ise 250 kişi (%15.03) olarak bulunmuştur. Kadınların eğitim düzeylerine bakıldığında 1082 (63.27) kişinin ilkokul mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Kadının sahip olduğu dükkan, arsa, ev vb mülklerin varlık durumu sorulduğunda ise 1559 kadının (%91.17) herhangi bir mal varlığının bulunmadığı saptanmıştır. Anket sorularının devamında kadınlara evlenirken rızalarının alınıp alınmadığı sorulmuştur. Bu bağlamda, 1472 kadının evlenirken rızası alınmış olup bu oran %86.08’dir. 238 kadın ise (%13.92) evlenirken rızalarının alınmadığını ifade etmişlerdir. Kadınların psikolojik durumlarını ölçmek amacıyla intihar düşüncelerinin olup olmadığı ve daha önce intihar girişiminde bulunup bulunmadıkları sorulmuştur. Bu bağlamda 317 kadın (%18.54) intihar düşüncesi taşımakta olup, 92 (%5.38) kadın daha önce intihar girişiminde bulunmuştur. Kadınlara eşleri hakkında da sorular sorulmuştur. Gelir kaynaklarını saptayabilmek amacıyla, eşlerinin çalışıp çalışmadığı sorusuna hepsi

“Çalışıyor” yanıtını vermiştir. Bu bağlamda, 132 kişi tarım (%7.72), 351 kişi sanayi (%20.53), 1227 kişi ise hizmet sektöründe (%71.75) çalıştığını belirtmiştir.

Kadına şiddet hakkındaki görüşleri de anket yoluyla sorulmuştur. Kadının her hangi bir tartışmada susması gerektiği düşüncesine 888 kadın (%51.93) katılmış, 822 kadın (%48.07) ise bu duruma katılmadığını belirtmiştir. Kadının ekonomik özgürlüğü olması gerektiğini savunan kadın sayısı ise 1505'tir (%64.62). Gerektiğinde eşlerin kadınlara dayak atabileceği düşüncesine 1514 kişi (% 88.54) katılmayıp, 196 kişi (%11.46) katıldığını yorumlamıştır. Ev işlerinin ortaklaşa yapılması gerektiğini 1122 (%65.61) kadın savunmuş olup, evden erkeğin sorumlu olduğunu savunan kişi ise 848 kişidir (%49.59). Gerektiğinde çocuklara tokat atılabileceği sorusuna, 1068 (%62.46) kadın katılmadığını belirtmiş, 642 (% 37.54) kadın bu düşünceye katılmıştır. Ayrıca kadının istemese bile eşi ile cinsel ilişkiye girmeyi kabul etmesini savunan kadınlar, 518 kişidir (%30.29) bu düşünceyi reddedenler ise 1192 (% 69.71) kişi olarak saptanmıştır.

Şiddet yaşadığını kabul eden kadınlara, şiddetin neden kaynaklandığını sormuşlardır ve %2.63'ü (45 kişi) gördüğü şiddeti eşinin alkol kullanması yüzünden olduğunu belirtmiştir. %7.72'si ise (132 kişi) maddi sorunlardan kaynaklandığını, %18.13'ü (310 kişi) ailevi sebeplerden kaynaklandığını, %13.74'ü (235 kişi) eşin kıskançlığından kaynakladığını, %7.08'i ise (121 kişi) diğer sebeplerden kaynaklandığını belirtmişlerdir.

Kadınların çocukluklarında yaşadığı şiddet deneyimleri sorulmuş olup, 15 yaşına kadar aileden veya herhangi biri tarafından fiziksel şiddete maruz kalıp kalmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda, 323 kişi (%18.89), 15 yaşına kadar fiziksel şiddet gördüğünü belirtmiştir. Kadınlara, çocukluklarına dair yöneltilen bir diğer soru ise 15 yaşına kadar cinsel istismara maruz kalıp kalmadığıdır. 86 kişi ise (%5.03) herhangi birinin cinsel istismarına maruz kaldığını bildirmiştir.

Tablo 1: Tanımlayıcı İstatistikler

		N	YÜZDE
Kır-Kent	Kent	1,409	82.40
	Kır	301	17.60
Psikolojik Şiddet	Hayır	258	15.09
	Evet	1,452	84.91
Ekonomik Şiddet	Hayır	1,176	68.77
	Evet	534	31.23
Fiziksel Şiddet	Hayır	1,040	60.82
	Evet	670	39.18
Cinsel Şiddet	Hayır	1,453	84.97
	Evet	257	15.03
Çocukken Yaşanılan Yer	Halen Yaşadığı Yer	349	20.41
	İl veya Yurtdışı	616	36.02
	Bucak veya Köy	745	43.57
Okuma Yazma Bilme	Evet	219	12.81
	Hayır	1,491	87.19
Eğitim Düzeyi	Okuma-yazma bilmiyor	240	14.04
	İlkokul	1,082	63.27
	İlköğretim	148	8.65
	Lise	193	11.29
	Üniversite	47	2.75
Çalışma Durumu	Hayır	1,623	94.91
	Evet	87	5.09
Sosyal Güvenlik	Hayır	1,679	98.19
	Evet	31	1.81
Sağlık Güvenlik	Hayır	282	16.49
	Evet	1,428	83.51
Kadının Mal Varlığı	Yok	1,559	91.17
	Var	151	8.83
Gelir	Yok	1,543	90.23
	Var	167	9.77
Aileye Yakınlık	Hayır	542	31.70
	Evet	1,168	68.30
Medeni Durum	Bekar	93	5.44
	Evli	1,617	94.56
Kadının Evlilik Rızası	Hayır	238	13.92
	Evet	1,472	86.08
Akraba Evliliği	Hayır	1,283	75.03
	Evet	427	24.97
Sağlık Durumu	Kötü	215	12.57
	İdare Eder	837	48.95
	İyi	658	38.48
İntihar Düşüncesi	Hayır	1,393	81.46
	Evet	317	18.54
İntihar Girişimi	Hayır	1,618	94.62
	Evet	92	5.38

Çocuk Sayısı	0	94	5.50
	1	247	14.44
	2	645	37.72
	3	421	24.62
	4	178	10.41
	5	58	3.39
	6	37	2.16
	7	12	0.70
	8	9	0.53
	9	7	0.41
	10	1	0.06
	12	1	0.06
Eş Eğitim Düzeyi	İlkokul	833	48.71
	İlköğretim	285	16.67
	Lise	404	23.63
	Üniversite	188	10.99
Eş İş Sektörü	Tarım	132	7.72
	Sanayi	351	20.53
	Hizmet	1,227	71.75
Kamu -Özel	Kamu	339	19.82
	Özel	1,371	80.18
Eş Sosyal Güvenlik	Yok	464	27.13
	Var	1,246	72.87
Eş Alkol	Yok	1,400	81.87
	Var	310	18.13
Eş Kumar	Yok	1,685	98.54
	Var	25	1.46
Aldatılma	Hayır	1,593	93.16
	Evet	117	6.84
Kadının Yorumu ‘Susma ‘	Katılmıyor	822	48.07
	Katılıyor	888	51.93
Kadının Yorumu “Ekonomik Özgürlük”	Katılmıyor	605	35.38
	Katılıyor	1,505	64.62
Kadının Yorumu ‘Dayak’	Katılmıyor	1,514	88.54
	Katılıyor	196	11.46
Kadının Yorumu ‘Ortak Ev İşleri’	Katılmıyor	588	34.39
	Katılıyor	1,122	65.61
Kadının Yorumu ‘Çocuk Dövme’	Katılmıyor	1,068	62.46
	Katılıyor	642	37.54
Kadının Yorumu ‘Erkeğin Sorumluluğu’	Katılmıyor	862	50.41
	Katılıyor	848	49.59
Kadının Yorumu ‘İsteksiz Cinsel İlişki’	Katılmıyor	1,192	69.71
	Katılıyor	518	30.29
Kadının Şiddete Yorumu ‘Eşin Sarhoş Olması’	Boş	1,040	60.82
	Evet	45	2.63
	Hayır	625	36.55
Kadının Şiddete Yorumu ‘Maddi Sorunlar’	Boş	1,040	30.82
	Evet	132	7.72
	Hayır	538	31.46
Kadının Şiddete Yorumu ‘Ailevi	Boş	1,040	60.82

Sorunlar'	Evet	310	18.13
	Hayır	360	21.05
Kadının Şiddet Yorumu 'Diğer Sebepler'	Boş	1,040	60.82
	Evet	121	7.08
	Hayır	549	32.11
Kadının Şiddet Yorumu 'Kıskançlık'	Boş	1,040	60.82
	Evet	235	13.74
	Hayır	435	25.44
İstismar	Hiç kimse	1,387	81.11
	Herhangi biri	323	18.89
Taciz	Hiç kimse	1,624	94.97
	Herhangi biri	86	5.03
Çocukken Aile Şiddeti	Evet	483	28.25
	Hayır	1,227	71.75

Kaynak: TÜİK (2008) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ham verilerinden derlenmiştir.

3.3.2. Lojistik Regresyon Analizi Sonuçları

Kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran unsurları belirleyebilmek için kullanılan "Lojistik Regresyon Analizi" sonuçları bu başlık altında açıklanacaktır. Bu bağlamda lojistik regresyon analizini uygularken bağımlı değişken olarak dört farklı şiddet türü olan ekonomik, psikolojik, cinsel ve fiziksel şiddet türleri kullanılmıştır. Bağımlı değişkenlerden hareketle bu şiddet türlerini ortaya çıkaran unsurlar ortaya çıkarılmıştır. Kadına yönelik şiddetin, Türkiye'de belirleyicileri aşağıda ayrıntılı biçimde sıralanmıştır.

Kadınların ekonomik şiddet görme olasılıklarını etkileyen faktörler için tanımlayıcı istatistikler tablosunda yer alan değişkenler dikkate alınarak lojistik regresyon ile anlamlı belirleyiciler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda ekonomik şiddet görme olasılığını etkileyen faktörler için lojistik regresyon analizi sonuçları Tablo 2'de gösterilmiştir. Bu sonuçlar elde edilirken adımsal regresyon yöntemi uygulanmış ve %10 önem düzeyinde anlamlı değişkenler nihai modelde bırakılmıştır. Buradan hareketle model sonuçlarında istatistiksel olarak sadece anlamlı değişkenler gözükmemektedir.

Tablo 2'deki sonuçlara göre, kentte yaşayan kadınların kırdaki yaşayanlara göre ekonomik şiddet görme olasılığı daha düşükken (yaklaşık %56 daha az), kadınların eğitim düzeyi arttıkça ekonomik şiddet görme olasılığı da artmaktadır. Bu sonuç teorik beklentiler ile uyumludur çünkü ekonomik şiddet gelir ile ilişkili

olduğundan ve eğitim düzeyi arttıkça çalışan kadın sayısının artması ile gelirin de artması beklenmektedir. Bu bağlamda eğitim düzeyinin artması ekonomik şiddeti arttırıcı bir etkiye sahip olabilmektedir. Diğer taraftan çocuk sayısının artması kadınların ekonomik şiddet görme olasılığını azaltıcı yönde bir etki yapmaktadır. Sosyal güvencesi olan kadınların olmayan kadınlara nazaran %19 oranında daha az ekonomik şiddete maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır. Kendi rızası alınarak evlenen kadınların rızası alınmadan evlenenlere oranla daha az ekonomik şiddete maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan akraba evliliği yapan, aldatılan ve çocukken tacize uğrayan kadınların ekonomik şiddet görme olasılıklarının anlamlı şekilde arttığı görülmektedir. Ekonometrik model sonuçları çocukken aile içi şiddete maruz kalan kadınların daha az ekonomik şiddet gördüklerini belirtmekte ve bu sonuç kadınların farkındalık durumuyla açıklanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, çocukken ailede şiddete maruz kalan kadınların bu durumu daha önce tecrübe etmesine istinaden proaktif davranış sergilemesine neden olabilmektedir. İntihar düşüncesinde olan ve intihar girişiminde bulunan kadınların ekonomik şiddet görme olasılıklarının daha fazla olduğu (sırasıyla 1.4 ve 1.8 kat) sonucu ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz burada net olarak bir neden sonuç ilişkisinin kurulması zor olmaktadır. Çünkü şiddete maruz kalan kadınların da intihar eylemi ve girişiminde olması beklenebilmektedir. Eş ile ilgili sorularda eşin eğitim düzeyi ve kumar oynaması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuş ve eşin eğitim düzeyi arttıkça kadınların ekonomik şiddet görme olasılığı düşerken, eşin kumar oynayan kadınların daha fazla ekonomik şiddete maruz kaldıkları sonucuna varılmıştır. Son olarak, ekonomik şiddetin gerekçesi olarak sadece aile kaynaklı nedenler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 2: Ekonomik Şiddet Görmenin Belirleyicileri

Bağımlı Değişken Ekonomik Şiddet	Katsayı	Fark Oranı	Std. Hata	P> z
Sabit	-0.018	0.982	0.318	0.954
Kır Kent	-0.580	0.560	0.159	0.000
Eğitim Düzeyi	0.140	1.151	0.072	0.051
Çocuk Sayısı	-0.107	0.898	0.043	0.012
Sosyal Güvenlik	-1.634	0.195	0.668	0.014
Evlilik Rızası	-0.287	0.750	0.163	0.079
Akraba Evliliği	0.386	1.472	0.127	0.002
Aldatılma	0.680	1.974	0.216	0.002
Aile İçi Şiddet	-0.341	0.711	0.123	0.006
İntihar Düşüncesi	0.350	1.420	0.162	0.031
İntihar Girişimi	0.589	1.803	0.269	0.029
Taciz	0.697	2.009	0.247	0.005
Es Eğitim	-0.116	0.890	0.059	0.050
Eş Kumar	1.593	4.921	0.506	0.002
Şiddet Yorumu "Ailevi"	0.424	1.529	0.070	0.000

Tablo 3'te kadınların psikolojik şiddet yaşamış olma durumlarına göre anlamlı değişkenlere yer verilmiştir. Psikolojik şiddetin belirleyici unsurlarına bakılacak olursa, kadınların yaşının artması ve sağlık durumunun iyileşmesi psikolojik şiddet görme olasılığını azaltıcı etki yaparken, sağlık güvencesine sahip ve ailesinden destek alabilen kadınların psikolojik şiddete maruz kalma olasılıklarının daha az olduğu sonucu ön plana çıkmaktadır. Aldatılan ve çocukken istismara uğrayan kadınlarda psikolojik şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksek bulunmuş ve eşi ile rızası olmadan cinsel ilişkiye giren kadınların psikolojik şiddete maruz kalma olasılığının arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar Ayhan ve Özkan'nın (2016) bulduğu sonuçları destekler niteliktedir. Ek olarak, karı koca aynı fikirde olmadığında kadınların susması ve tartışmaması gerektiğini düşünen kadınların daha fazla psikolojik şiddete maruz kaldıkları belirlenirken, erkeklerin ev işlerinde kadına yardım etmesi yani, ev işlerinde eşitlik ve birliktelik sağlanması durumunda kadının psikolojik şiddete maruz kalma olasılığı düşmektedir. Kadının tüm tavır ve davranışlarından ailedeki erkeğin sorumlu olduğunu kabul edenlerin kadınların daha fazla psikolojik şiddet yaşadığı sonucuna varılmıştır. Kadınların maruz kaldıkları psikolojik şiddetin nedenleri arasında sadece eşin alkol kullanması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3: Psikolojik Şiddet Görmenin Belirleyicileri

Bağımlı Değişken: Psikolojik Şiddet	Katsayı	Fark Oranı	Std. Hata	P> z
Sabit	3.121	9.790	0.431	0.000
Yaş	-0.024	0.007	0.007	0.001
Sağlık Durumu	-0.194	0.094	0.114	0.089
Sağlık Güvencesi	-0.413	0.147	0.221	0.062
Aile Desteği	-0.378	0.111	0.161	0.019
Aldatılma	1.044	1.248	0.438	0.017
İstismar	0.708	0.469	0.230	0.002
Kadın cinsel rıza	0.505	0.311	0.187	0.007
Kadının sorumluluğu	0.291	0.207	0.154	0.059
Erkeğin Yardımı	-0.480	0.101	0.163	0.003
Kadının Yorumu “Susma”	0.341	0.216	0.153	0.026
Şiddet Yorumu “Alkol”	0.295	0.112	0.083	0.000

Tablo 4’te cinsel şiddet görmenin belirleyicilerine değinilmiştir ve lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre anlamlı bulunan değişkenler aşağıda sıralanmıştır. Tablo 4’teki sonuçlara göre, çocukken yaşanan yer ile cinsel şiddet görme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve il yada yurt dışında yaşayanların köy yada kasabada yaşayanlar oranla daha cinsel şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir. Ekonomik özgürlüğü olan kadınların olmayanlara göre %32 daha fazla cinsel şiddet gördükleri belirlenmiştir. Bu sonuç dikkat çekicidir çünkü ekonomik özgürlükle cinsel şiddet arasında ters yönlü bir ilişki olması beklenmektedir. Bununla birlikte Türkiye’nin birçok bölgesinde cinsel konular örf ve adetlere göre ayıp karşılanmakta ve kadınların bu konuda açık bir şekilde düşüncelerini ifade etmesi zorlaşmaktadır. Bu nedenle ekonomik özgürlüğü olan kadınların eğitilmiş olduğu ve bu konuda düşüncelerini daha rahat bir şekilde ifade edebileceği düşünüldüğünde bulduğumuz bu sonuç beklentileri karşılar nitelikte olacaktır. Ayrıca bu yorum, Yodanis’in (2004) bulduğu sonuçlar ile benzerlik göstermektedir.

Evlenirken rızası alınmayan ve küçükken aile içi şiddete tanık olan kadınların cinsel şiddet yaşama olasılıklarının daha az olduğu belirlenmiştir. Aldatılan, küçükken tacize uğrayan, intihar düşüncesinde olan ve intihar girişiminde bulunan ve kendi isteği dışında cinsel ilişkiye girmeye zorlanan kadınların cinsel şiddete maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Cinsel

şiddete maruz kalan kadınlar bunun gerekçesi olarak ailevi nedenler ve eşinin eve alkollü gelmesini belirlemiştir.

Tablo 4: Cinsel Şiddet Görmenin Belirleyicileri

Bağımlı Değişken: Cinsel Şiddet	Katsayı	Fark Oranı	Std. Hata	P> z
Sabit	-2.537	0.079	0.285	0.000
Çocukken yaşanılan yer “il”	-0.298	0.742	0.167	0.074
Ekonomik Özgürlük	0.281	1.325	0.167	0.093
Evlilik rızası	-0.362	0.696	0.193	0.061
Aile şiddeti	-0.798	0.450	0.158	0.000
Taciz	0.721	2.058	0.282	0.011
İntihar düşüncesi	0.659	1.934	0.195	0.001
İntihar girişimi	0.647	1.911	0.285	0.023
Aldatma	0.778	2.177	0.233	0.001
Kadın cinsel rıza	0.526	1.693	0.164	0.001
Şiddet nedeni “aile”	0.582	1.790	0.165	0.000
Şiddet nedeni “sarhoş”	0.402	1.495	0.155	0.010

Tablo 5’te kadına yönelik şiddet türlerinden olan fiziksel şiddet için lojistik regresyon modeli sonuçları yer almaktadır. Tablo 5’te yer alan değişkenler yine adımsal regresyon yöntemi kullanılarak sadece anlamlı değişkenler bırakılarak düzenlenmiştir. Bu bağlamda, çocukken cinsel istismara uğrayan ve eşi tarafından aldatılan kadınların fiziksel şiddet görme olasılığı daha yüksek bulunmuştur. Gerektiğinde çocukları terbiye etmek için dövülmesi gerektiği sorusuna verilen yanıtlara göre fiziksel şiddet görme olasılığı artmaktadır. Çocuk sayısının artması yine fiziksel şiddet görme olasılığını arttırıcı etkiye sahiptir. Ek olarak, sağlık güvencesi olmayanların, erkeğin gerektiğinde dövmesini normal karşılayanların, intihar düşüncesine sahip olanların ve intihar girişiminde bulunanların, eşi alkol bağımlısı olanların fiziksel şiddet görme olasılığını arttırdığı saptanmıştır.

Negatif katsayılara bakılacak olursa, evlenirken rızası alınmamış olanların örneğin, görücü usulü evlendirilmelerin olması fiziksel şiddeti arttırmaktadır. Benzer şekilde çocukken aile içi şiddete maruz kalanların hayatların fiziksel şiddet görme olasılığı daha az iken, eşinin sosyal güvenliğinin olması fiziksel şiddet görme olasılığını düşüren etmenlerdendir.

Tablo 5: Fiziksel Şiddet Görmenin Belirleyicileri

Bağımlı Değişken: Fiziksel Şiddet	Katsayı	Fark Oranı	Std. Hata	P>z
Sabit	-0.160	1.505	0.288	0.580
Çocuk sayısı	0.155	1.169	0.039	0.000
Sağlık Durumu	-0.324	0.722	0.087	0.000
Sağlık Güvencesi	0.290	1.735	0.164	0.076
İstismar	0.419	1.505	0.146	0.004
Aldatma	1.445	4.209	0.259	0.000
İntihar düşüncesi	0.950	2.313	0.165	0.000
İntihar girişimi	0.821	1.664	0.317	0.010
Evlilik rızası	-0.398	0.668	0.164	0.015
Aile şiddeti	-0.807	0.449	0.123	0.000
Eş alkol	0.517	1.021	0.144	0.000
Eşin sosyal güvenliği	-0.343	0.781	0.136	0.012
Erkeğin Dövmesi	0.557	2.550	0.173	0.001
Çocuk dövme	0.215	1.240	0.118	0.068

SONUÇ

Kadına yönelik şiddet, kadının yaşamını tehdit eden ve kadının özgürlüğüne engel olan sosyal bir sorundur. Ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenen politikalara ve uygulamalara rağmen dünyanın her yerinde ortaya çıkan bir sorun olan kadına yönelik şiddet günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Kadına yönelik şiddetin farklı boyutlarını belirlemek, nedenlerini tespit etmek ve bu konuda veri toplama ihtiyacını gidermek amacıyla, 2008 yılında Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nün hazırlayıp, Türkiye İstatistik Kurumu'nun sunduğu "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma ise, söz konusu bu araştırmanın ışığında Türkiye'de kadına yönelik şiddetin belirleyici etmenlerini gözlemlemeyi hedeflemiştir.

Kadına yönelik şiddet günümüzde tüm toplumları derinden etkileyen ve mücadele edilmesi gereken bir sorundur. Kadına yönelik şiddeti doğuran etmenler toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde çoklu ve karmaşık bir yapı sergilemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini en çok öne çıkaran kadına yönelik şiddeti etkileyen faktörler; evlilik içinde çatışma yaşama, ilişkide sorunları çözememe gibi ilişki faktörleri; kadının ekonomik bağımsızlığının olmaması, istihdam olanaklarına erişimde sınırlılıklar, karar alma mekanizmalarında ve yasal düzeyde kadın-erkek eşitliğinin sağlanamamış olması gibi faktörlerdir. Ayrıca kadına yönelik şiddet, her yaşta, her eğitim grubundan, her bölge ve refah düzeyinden kadın için tehdit oluşturmakla birlikte, erken yaşlarda evlenen kadınlar ile boşanmış/ayrı yaşayan kadınlar daha fazla şiddet riski altındadır. Bu nedenle şiddetin ortadan kaldırılması, kapsamlı ve eşgüdümlü politikalar gerektirmektedir.

Bu çalışmada, 2008 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Anketi verilerinden derlenen veri seti baz alınmıştır. Konuya ilişkin kavramsal ve deneysel literatür dikkate alınarak, kadına yönelik şiddete sebep olabilecek ve bu konuda etkili olduğu düşünülen değişkenlerden yararlanarak ekonometrik anlamda şiddet belirleyicileri incelenmiştir.

Türkiye'de 15-59 yaş aralığında olan 22.822 kadın tespit edilmiştir. Görüşme kriterlerine uygun olan 12.795 kadın ile soru kağıdı doldurulmuş olup,

kadınların cevaplama oranı ise 86.1'dir. Fakat bu çalışma kapsamında çok sayıda faktörü analizlere dahil edecek şekilde veriler düzenlendiğinde, soruların tamamına cevap veren katılımcı sayısı 1710 kişi olarak belirlenmiştir. Veri setindeki şiddet belirleyicisi olduğu düşünülen cevaplar irdelenerek bu çalışmada kullanılacak yönteme göre yeniden düzenlenmiş ve tanımlayıcı istatistikler tablosunda ayrıntılı biçimde verilmiştir.

Çalışmanın odak noktasını oluşturan Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet raporuna göre yapılan anket çalışması içindeki araştırılan konular aşağıdaki gibidir;

- Hanehalkı nüfusu
- Kadınların temel özellikleri, evlilik tarihçesi
- Genel sağlık ve üreme sağlığı
- Çocukların davranış sorunları
- Kadınların eşleri veya birlikte oldukları kişinin/kişilerin temel özellikleri ve davranış biçimleri
- Kadınların yaşamlarının herhangi bir dönemi ile görüşme öncesindeki son 12 aylık dönemde yakın ilişki içinde oldukları erkekler tarafından uygulanan fiziksel ve cinsel şiddet ile duygusal ve ekonomik şiddet/ istismar
- Kadınların 15 yaşından sonra yakın ilişkide olduğu kişi dışındakilerden maruz kaldıkları fiziksel ve cinsel şiddet
- Kadınların 15 yaşından önce yaşadıkları cinsel istismar
- Toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet konusunda kadınların tutumları
- Kadınların gebelik sırasında maruz kaldıkları şiddet ve şiddet sonucu yaralanmalar
- Eşleri veya birlikte oldukları kişilerden şiddet gören kadınların aile içi şiddetle başa çıkma yöntemleri
- Ayrıca anket yapılan kişilerin 15 yaşından önce cinsel istismara uğrayıp uğramadığını anlamak amacıyla gülen ve üzgün yüz ifadelerinin olduğu bir kart gösterilmiş ve cevaplayıcıların bu kartı işaretlemeleri istenmiştir.

Bu çalışma ile kadına yönelik şiddetin Türkiye’de belirleyici unsurlarının saptanması istemiştir. Bu hedefle, tez üç bölümden oluşmuş ilk bölümde kuramsal çerçeve adı altında şiddetin tanımı yapılmış ve kadına yönelik şiddet tüm boyutları ile ele alınmıştır. Kadınların tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de maruz kaldıkları şiddet türleri açıklanarak, fiziksel, cinsel, ekonomik ve psikolojik türleri irdelenmiştir. Devamında ise kadına yönelik şiddete neden olabilecek unsurlar ele alınmış, şiddetin toplumsal, biyolojik ve psikolojik nedenleri ele alınmıştır. Ek olarak kadına yönelik şiddete maruz kalan kadınların karşılaştıkları sorunlar değerlendirilerek, ölümcül ve ölümcül olmayan tüm sonuçlar değerlendirilmiştir. Türkiye’de ve Dünya’da kadına yönelik şiddetin durumu değerlendirilmiş uygulanan önleme politikaları incelenmiştir.

İkinci bölümde, kadına yönelik şiddete ilişkin literatür değerlendirmesi yapılarak örnek çalışmalara yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Türkiye’de kadına yönelik şiddetin belirleyici unsurları, şiddet türlerine ayrılarak gözlemlenmiştir. Belirleyici etmenleri analiz edebilmek için; bağımlı değişkenin iki düzeyli ya da çok düzeyli kategorik verilerden oluşması durumunda; bağımlı değişken ve bağımsız değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisinin incelenmesinde önemli bir yere sahip olan Logit model analizi kullanılmıştır. Logit model analizinde ise sonuçlar elde edilirken adımsal regresyon yöntemi uygulanmış ve %10 önem düzeyinde anlamlı değişkenler nihai modelde bırakılmıştır.

Analiz sonuçlarında ilk olarak ekonomik şiddetin belirleyicilerine değinilmiş olup ve elde edilen sonuçlara göre, kırdada veya kentte yaşama, şiddeti yaşamada ailenin etkisi, akraba evliliği, kadının ve eşinin eğitim düzeyi, intihar düşüncesi ve intihar girişiminde bulunma, çocuklukta aile içi şiddete maruz kalma durumu, evlenirken kadının rızasının alınıp alınmadığı durumu, kadının çocukluğunda istismara uğraması, aldatılması, eşin kumar alışkanlığının olup olmaması, eşin çalışması ve sosyal güvenliğinin olup olmaması ekonomik şiddet görme olasılığı bulunan etmenler arasındadır.

Psikolojik şiddet görmeyi etkileyen durumlar ise, erkeğin ev işlerine yardımcı olup olmadığı, kadının yaşı, kadının eşi ile ilişkisinde cinsel rızasının olup

olmaması, sağlık durumu, aldatılması, çocukluğunda istismara uğraması, sağlık güvencesinin olup olmaması, ailesinden destek görebiliyor olma durumu, eşin alkol bağımlılığının olup olmaması, kadının evin tüm sorumluluklarının erkeğe ait olduğunu düşünüp düşünmemesi psikolojik şiddet yaşama olasılığını etkilemektedir.

Cinsel şiddet görme olasılığını etkileyen belirleyici etmenler; intihar düşüncesine sahip kişilerde, kadının evlilikte eşi ile ilişkisinde cinsel rızasının olup olmaması ve evlenirken rızasının alınıp alınmama durumu, çocukluğunda cinsel istismara maruz kalıp kalmaması, çocukluğunda aile içinde şiddet görmesi veya şahit olunması, kadına göre şiddet görmede, eşinin ailesinin etkili olduğunu düşünmesi, intihar girişiminde bulunması, eşin alkol bağımlılığının olması, kadının ekonomik özgürlüğüne sahip olması gerektiğini savunması, aldatılması cinsel şiddet görme olasılığını etkilemektedir. Ek olarak, cinsel şiddet görmede, çocukken bir il merkezi veya yurtdışında yaşayanların köyde yaşayanlara göre cinsel şiddet görme olasılığı daha düşük bulunmuştur.

Fiziksel şiddet görmede etkili olan belirleyici durumlar ise; eşin alkol bağımlılığının olması, aldatılması, çocuklara uygulanan şiddeti normal görme durumu, evlenirken kadının rızasının alınıp alınmaması, kadının sağlık durumu, çocuklukta aile içinde şiddet görme veya şiddete şahit olma durumu, intihar düşüncesi ve intihar girişiminde olanlar, erkeklerin gerektiğinde vurması gerektiğini normal karşılayıp karşılamama durumu, eşin çalışması ve sosyal güvenliğinin olup olmamasıdır.

Tüm bu bilgiler ve yapılan lojistik regresyon modelinden de hareketle şiddeti etkileyen birçok durum olduğu gözlemlenmektedir. Şiddetin önüne geçilmesi ancak eğitimin artması, toplumun bilinçli olması ve şiddeti sadece kadınların maruz kaldığı bir durum olarak görmemekten geçmektedir. Bu bağlamda öncelikli olarak toplum nezdinde cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak gerekmektedir. Yıllardır süregelen ve erkek egemen toplum yapısından kaynaklanan orantısız tutum ve davranışlar şiddeti oldukça etkilemektedir. Bu yüzden şiddet, ev içinde gizli kalmamalı tüm toplumun mücadele verdiği bir konu olmalıdır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, çözüm odaklı hizmetlerin belirlenmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi, şiddetin önlenmesine yönelik yasal düzenlemelerin uygulanması ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesi, sadece kadınların değil tüm toplumun bu konuda tutarlı ve sahiplenici tutumu ile birlikte kadına yönelik şiddetle mücadelenin önüne geçmeye çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Açikel, S. (2009). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevi Önlemi: Türkiye Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı.

Akın, M. (2013). Aile İçi Şiddet. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* , 71 (1), 27-42.

Akkaş, İ., & Uyanık, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 6 (1), 32-42.

Aksakal, H., & Atasayar, M. (2011). Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Biyo-Psiko-Sosyal Sonuçları Üzerine Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi* (26), 1-12.

Alpago, C. (2006). *Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri Olgusu*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Altınay, A., & Arat, Y. (2007). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.

Atman, Ü. C. (2003). Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz / Irza Geçme. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi* , 12 (9), 333-335.

Ayhan, F., & Özkan, B. (2016). Aile İçi Şiddetin Ergenler Üzerine Etkisi. *Journal of Human Science* , 3 (13), 3753 - 3767.

Ayrancı, Ü., Günay, Y., & Ünoğlu, İ. (2002). Hamilelikte Aile İçi Eş Şiddeti: Birinci Basamak Sağlık Kurumuna Başvuran Kadınlar Arasında Bir Araştırma. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* (3), 75-87.

Aytaç, S., & Dursun, S. (2013). Çalışma Hayatında Kadına Yönelik Şiddet: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* , 71 (1), 67-78.

Baybuğa, M. S., Irmak, Z., Talas, M. S., & Savran, M. B. (2012). Adli Tıp Şube Müdürlüğüne Başvuran Fiziksel ve Cinsel Şiddet Mağduru Kadın Olgularının Değerlendirilmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* , 15 (3), 173-180.

Baykal, T. (2008). *Ailede Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet, Bu şiddetle İlişkin Tutumlar ve Kişinin Şiddet Yaşantısı* (Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bilgili, N., & Vural, G. (2011). Kadına Yönelik Şiddetin En Ağır Biçimi: Namus Cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* , 14 (1), 66-72.

Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , 16 (Özel Sayı 1), 108-114.

Bora, A. (2005). *Evlilikte Kadına Yönelik Şiddet: Tutum, Yaşantı ve Yasal Farkındalık Açısından Cinsiyetler Arası Karşılaştırma*. İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü: Yüksek Lisans Tezi.

Bouhours, B., & Broadhurst, R. (2015). Violence Against Women in Hong Kong: Results of the International Violence Against Women Survey. *Violence Against Women* , 21 (11), 1311-1329.

Bütün, C., Can, M., Dokgöz, H., Turan, N., & Sözen, Ş. (2009). Violence and other reasons as cause of death in women. *Cumhuriyet Tıp Dergisi* (31), 211-219.

Büyükyılmaz, A., & Demir, Ç. (2016). Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı. *Ege Akademik Bakış* , 16 (3), 443-450.

Can, Ö., & Coşar, F. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* , 2 (3), 124-129.

Çetinkaya, S. K. (2013). Üniversite Öğrencilerinin Şiddet Eğilimlerinin ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi* , 1 (2), 21-43.

Çiftçi, F. (2013). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri*. Kırıkkale: Yüksek Lisans Tezi.

Demir, S. A., & Nam, D. (2014). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede Erkeğin Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 19 (3), 211-227.

Dillon, G., Hussain, R., Loxton, D., & Rahman, S. (2013). Mental and Physical Health and Intimate Partner Violence against Women: A Review of the Literature. *International Journal of Family Medicine* , 1-15.

Dişsiz, M., & Şahin, N. H. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi* , 1 (1), 50-58.

Doğutaş, A. (2013). Domestic Violence in Turkey: An Example of Ağrı Province. *Sosyal Politika Çalışmaları* (31), 91-109.

Dönmez, G., Şimşek, H., & Günay, T. (2012). Evli Erkeklerde Eşine Yönelik Şiddet ve İlişkili Etmenler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi* , 10 (3), 151-159.

Efty Stavrou, S. P. (2016). Intimate partner violence against women in Australia: related factors and help-seeking behaviours. *Contemporary Issues in Crime and Justice* , 1-16.

Erim, B. R., & Yücens, B. (2016). Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri. *Arviş Kaynak Tarama Dergisi* , 25 (4), 536-549.

Erol, D. D. (2013). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Türkiye Yazılı Basınında Şiddet Haberleri ve Haber Fotoğrafları. *Selçuk İletişim* , 8 (1), 192-211.

Eşkinat, R. (2013). Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (37), 289-302.

European Union Agency for Fundamental Rights. 05 17, 2016 tarihinde <http://fra.europa.eu/> adresinden alındı

Evren, H., Tokuç, B., & Ekuklu, G. (2011). Trakya Üniversitesi Öğrencilerinde Şiddet Davranışları ve Algılanan Sağlık İlişkisi. *Balkan Med J* (28), 380-384.

Faramarzi, M., Esmailzadeh, S., & Mosavi, S. (2004). A Comparison of Abused and Non-Abused Women's Definitions of Domestic Violence and Attitudes to Acceptance of Male Dominance. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* , 122, 225-231.

Fawole, O. I. (2008). Economic Violence to Women and Girls - Is It Receiving the Necessary Attention? *Trauma, Violence, & Abuse* , 1-11.

Gökkaya, V. B. (2014). Cam Tavan, Kadın ve Ekonomik Şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies* (26), 371-383.

Gökkaya, V. B. (2011). Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 12 (2), 103.

Grech, K., & Burgess, M. (2011). Trends and Patterns in Domestic Violence Assaults: 2001 to 2010. *Crime and Justice Statistics* , 61, 1-14.

Gujarati, D. N., & Porter, D. C. (2012). *Temel Ekonometri* (Cilt 5. Basımdan Çeviri). (Ü. Şenesen, & G. G. Şenesen, Dü) İstanbul: Literatür.

Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D., & Altıntaş, M. (2012). Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* , 4 (1), 112-137.

Güler, N., Tel, H., & Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* , 27 (2), 51-56.

Gülmez, Ç. (2014). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözümleme ve Dindarlık*. Samsun: Doktora Tezi.

Gümüşoğlu, F. (2008). Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet. *Toplum ve Demokrasi Dergisi* , 2 (4), 39-50.

Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi* (3), 157-171.

Günay, M. (2012). 6284 Sayılı Kanuna Göre Koruyucu ve Önleyici Tedbirler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* , 3 (10), 647-686.

Halıcı, C. (2007). *Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma*. Eskişehir: Doktora Tezi.

Harcar, T., Çakır, Ö., Sürgevil, O., & Budak, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi Dergisi* , 2 (4), 51-70.

İbiloğlu, A. O. (2012). Aile İçi Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* , 4 (2), 204-222.

Jandarma. (2014). *2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirmesi*. Ankara.

Jandarma Genel Komutanlığı. 05 17, 2016 tarihinde https://appl.jandarma.tsk.tr/KYSOP/proje_sitesi/Siddet-Turleri adresinden alındı

Kabasakal, Z., & Girli, A. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kadına Yönelik Şiddet Hakkındaki Görüşlerinin, Deneyimlerinin Bazı Değişkenler ve Yaşam Doyumu ile İlişkisi: DEU BUCA Eğitim Fakültesi Örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 14 (2), 105-123.

Kadının İnsan Hakları. (tarih yok). 04 2016, 15 tarihinde <http://www.kadinininsanhaklari.org/kadinin-insan-haklari/yasalardaki-haklarimiz/siddet-goren-kadin-ne-yapabilir/kadina-karsi-siddet-ve-siddet-turleri/> adresinden alındı

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (tarih yok). 04 04, 2016 tarihinde <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/data/542950d5369dc32358ee2bba/Ana%20Rapor.pdf> adresinden alındı

Kandemirci, D., & Kağnıcı, D. Y. (2014). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları* , 17 (33), 1-12.

Kaptanoğlu, İ. Y., Çavlin, A., & Ergöçmen, B. A. (2015). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması*. Ankara: TC. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

Karatay, A., & Karatay, A. (2015). Sosyal Sorumluluk Bağlamında, Dünya'da "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" Temalı Sosyal Medya Kampanyaları ve Aktivizm Örnekleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 8 (1), 21-36.

Karatay, A., & Karatay, A. (2015). Sosyal Sorumluluk Bağlamında, Dünyada "Kadına Yönelik Şiddete Hayır" Temalı Sosyal Medya Kampanyaları ve Aktivizm Örnekleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (8/1), 21-36.

Kasım, T., & İsmail, K. (2015). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (13), 194-209.

Kishor, S., & Johnson, K. (2004). *Profiling Domestic Violence - A Multi Country Study*. Carlverton - Maryland: ORC Macro.

Kitiş, Y., & Bilgici, S. Ş. (2007). Bir Aile İçi Şiddet Olgusu; Sır Tutma İlkesi ile Şiddeti İhbar Etme Yükümlülüğü Arasındaki Etik İkilem. *Aile ve Toplum - Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi* , 3 (11), 7-11.

Kocacık, F., & Doğan, O. (2006). Domestic Volence Against Women in Sivas, Turkey: Survey Study. *Public Health* (47), 742-749.

Koch, A. R., Rosenberg, D., & Geller, S. E. (2016). Higher Risk of Homicide Among Pregnant and Postpartum Females Aged 10–29 Years in Illinois, 2002–2011. *Obstetrics & Gynecology* , 128 (10), 440-446.

Korkmaz, M., Alacahan, N. D., Cesim, D. T., Yücel, A. S., & Aras, G. (2013). Türkiye'de Kadın İstihdamının Amerika Birleşik Devletlerindeki Kadın İstihdamı ile Karşılaştırılması. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish of Turkic* , 8 (9), 1845-1863.

Köse, A., & Beşer, A. (2007). Kadının Değiştirilebilir Yazgısı "Şiddet". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* , 10 (4), 114-121.

Krantz, G., & Garcia-Moreno, C. (2005). Violence Against Women. *J Epidemiol Community Health* , 59, 818-821.

Kutlar, A. (2005). *Uygulamalı Ekonometri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Loxton, D., Schofield, M., & Hussain, R. (2006). Psychological Health in Midlife Among Women Who Have Ever Lived With a Violent Partner or Spouse. *Journal of Interpersonal Violence* , 21 (8), 1092-1107.

Montgomery, B. E., Rompalo, A., Hughes, J., Wang, J., Haley, D., Soto-Torres, L., et al. (2015). Violence Against Women in Selected Areas of the United States. *American Journal of Public Health* , 105 (10), 2156-2166.

Okasha, M. K., & Abu-Saada, A. H. (2014). Modeling Violence against Women in Palestinian Society. *American International Journal of Contemporary Research* , 1 (4), 209-220.

Okutan, N. (2007). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet - Van'da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar ve Başetme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri*. (Y. L. Tezi, Dü.) Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Öyekçin, D. G., Yetim, D., & Şahin, E. M. (2012). Kadına Yönelik Farklı Eş Şiddeti Tiplerini Etkileyen Psikososyal Faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi* (23), 1-7.

Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politikalar Çalışmaları Dergisi* (33), 93-112.

Öztürk, E. (2014). Türkiye'de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınmaevleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum* , 3 (7), 39-55.

Öztürk, G. Z., & Toprak, D. (2017). Kadın Sağlık Personellerinin Kadına Yönelik Şiddet Hakkında Bilgi Tutum ve Davranışları. *Konuralp Tıp Dergisi* , 9 (1), 58-62.

Öztürk, Ö. (2011). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Özyurt, B. C., & Deveci, A. (2010). Manisa'da Kırsal Bir Bölgedeki 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi* (21), 1-7.

Page, A. Z., & İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları* , 11 (22), 81-94.

Parmaksızoğlu, A. Ç. (2011). *Aile İçi Şiddet Mağduru Olup Boşanma Sürecinde Bulunan Kadınlarda Travma Sonrası Stres Belirtileri ve İlişkili Özellikler*. Kocaeli: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Polat, O. (2002). Şiddet. *Marmara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırma Dergisi (MÜHF-HAD)* , 22 (1), 15-34.

Ruşen Işık, N. S. (2009). Namusa ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeklerinin Öğrenci Örneklemeleleriyle Geliştirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* , 12 (24), 16-24.

Salaçin, S., Ergöner, A. T., & Uyaniker, Z. D. (2009). Kadına Yönelik Şiddet. *Klinik Gelişim Dergisi; Adli Tıp Özel Sayısı* , 22, 95-100.

Sarıcı, Y. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet*. Gaziantep: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Sığınaksız Bir Dünya. (tarih yok). 05 12, 2016 tarihinde www.siginaksizbirdunya.org/kadina-karsi-siddetle-mucadele adresinden alındı

Stavrou, E., Poynton, S., & Weatherburn, D. (2016). Intimate partner violence against women in Australia: Related factors and help-seeking behaviours. *Contemporary Issues in Crime and Justice* (200), 1-16.

Şahin, N., & Dişsiz, M. (2009). Sağlık Çalışmalarında Aile İçi Şiddete Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* , 6 (2), 263-274.

Şensoy, F. (2016). Geçmiş Tanıklık Eden Belgelerle Kadına Yönelik Şiddet. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi* , 12 (45), 119-136.

Tarı, R. (2014). *Ekonometri* (Cilt 10). Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

TBMM. (2011). 05 17, 2016 tarihinde TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu: https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/24_donem_3_yasama_yili_faaliyet_raporu.pdf adresinden alındı

Tengilimoğlu, D., & Mansur, F. A. (2009). İşletmelerde Uygulanan Mobbingin (Psikolojik Şiddet) Örgütsel Bağlılığa Etkisi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi* , 1 (3), 69-84.

Teyfur, M. (2014). Evaluation of the Events Reported in the Media About Violence in Schools. *Elementary Education Online* , 13 (4), 1311-1330.

Tezcan, S., & Tunçkanat, H. (2009). *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadınların Fiziksel ve Ruhsal Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi*. Aydın: 6.Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı.

Tezcan, S., & Tunçkanat, H. (2009, Ekim). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Kadınların Fiziksel ve Ruhsal Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi. *6.Ulusal Sosyoloji Dergisi* (s. 848-861). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

TUİK. (2016, 3 7). *Türkiye İstatistik Kurumu*.

Türk, H., & Çimen, H. (2015). Aile İçi Şiddet Algısının Bireysel Özelliklere Göre Karşılaştırılması: Çıldır İlçesi Örneği. *Ardahan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (1), 1-10.

Türkiye İstatistik Kurumu. (tarih yok). 04 17, 2016 tarihinde Haber Bülteni: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519> adresinden alındı

Uçar, A. (2016). İstatistiki Verilerle Ulusal Basında Kadına Yönelik Şiddet. *İnönü Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi* , 7 (2), 315-364.

UNODC. (2013). *Global Study on Homicide*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.

Uygur, G. (2016). Kadına Yönelik Şiddeti Önlemede Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi. *Dini Araştırmalar, Kadın Özel Sayısı* , 209-227.

Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet. *Aile ve Toplum - Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi* , 2 (9).

Ünlü, S., Bayram, N., Uluyağcı, C., & Bayçu, S. U. (2009). Kadına Yönelik Şiddet: Tv Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim* , 5 (4), 95-104.

Vahip, I., & Doğavşargil, Ö. (2006). Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız. *Türk Psikiyatri Dergisi* , 17 (2), 107-114.

Wencheko, E., & Tadesse, M. (2017). Determinants of Ethiopian Women's Atitudes Toward Wife Beating. *Journal of Interpersonal Violence* , 1-11.

WHO. (2014). *Global Status Report on Violence Prevention*. Geneva - Switzerland: World Health Organization.

WHO. (2013). *Responding to Intimate Partner Violence and Sexual Violence Against Women - WHO Clinical and Policy Guidelines*. Italy: World Health Organization.

Yalçın, M. (2014). *Aile İçi Şiddet Nedeniyle Kadın Konukevinden Hizmet Alan Şiddet Mağduru Kadınlar İle Kuruluşta Görev Yapan Meslek Elemanlarının Kadın Konukevi Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmeleri: Ankara Örneği*. Ankara: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B., & Doğan, M. (2014, Aralık). Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye'den Kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges* , 104- 111.

Yanikkerem, E. (2002). Kadına Uygulanan Şiddetin Üreme Sağlığına Etkileri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* , 5 (2).

Yengin, H. (1997). Bir İletişimsizlik Biçimi: Şiddet. *İletişim Fakültesi Dergisi* , 147-218.

Yetim, D., & Şahin, E. M. (2008). Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım. *Aile Hekimliği Dergisi* , 2 (2), 48-53.

Yiğitcan, G. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet- Kırıkkale Örneği*. Kırıkkale: Yüksek Lisans Tezi.

Yıldız, T. (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddeti Tanılamada Acil Heşiresinin Rolü. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* , 14 (3), 59-66.

Yılmaz, A. (2005). Türk Romanında Aile İçi Şiddet Teması. *Türkbilig* (10), 131-149.

Yirmibeşoğlu, G., & Demir, A. (2016). Aile İçi Şiddet ve Koruma Mekanizmaları: Antalya Örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 2 (2), 814-826.

Yodanis, C. L. (2004). Gender Inequality, Violence Against Women, and Fear / A Cross-National Test of the Feminist Theory of Violence Against Women. *Journal of Interpersonal Violence* , 19 (6), 655-675.